

PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETILAP.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

SZERKESZTŐSÉGI S KIADÓI SZÁLLÁS:

b.-farkas utca 16 szám, hová a lap szellemi s anyagi ügyeit illető minden küldemények czimzendők.

ELŐFIZETÉSI ÁR

Egész évre 6 frt., félévre 3 frt., évnegyedre 1 frt. 50 kr.

KÉZIRATOK NEM ADATNAK VISSZA.

HIRDETÉSI DÍJAK

kétszer hasábozott garmond sor vagy annak tere 5 kr. Bélyegdíj minden beigtatás után 30 kr.

Nagyobb és többször megjelenő hirdetéseknel külön kedvezményt nyujt a kiadóhivatal.

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS KIADÓ TULAJDONOS: Szász Domokos.

Egy test, egy lélek vagytok. Gal. IV. 4.

Tartalom Még se bántuk. — s. — Pap Gábor superintendens üdvözlő beszéde. — A kolozsmegyei tanító-testület közgyűlése. Egy jelen volt. — Az áll. ig. Tanács r. üléséből. r. t. — Tárca: Bocsorhoz. Pap Gábortól. — Különfélék.

MÉG SE BÁNTSUK.

Kolozsvár, 1882 nov. 4.

A marosi egyházmegye indítványa e lapok hasábjain igen helyesen megvitatás tárgyává tettett. Mindkét oldalról ellene és mellette történt nyugodt, higgadt hangú felszólalás. Mindkét részről oly érvek hoztak fel, melyek meggyőző erővel igyekeznek hatni.

E cikk álláspontja az, melyet a czimben kifejez. Egyetért e sorok írója a Ne bántuk jelszóval.

Egyetért pedig nem annyira azon aggály miatt, mely alapos lehet, de egy ügy igazságának elodázására döntő befolyást nem gyakorolhat, hogy t. i. a szervezeti törvények bolygatása megrendítné egyházunk biztosnak mutatkozó épületét, hanem inkább azon meggyőződéstől vezettetve, hogy a szervezeti törvény revisiója esetében sem volna jogos és méltányos a tanodák képviseltetését az igazgató és tanvezető tanárok személyeire szorítani.

A szervezeti törvény az egyház souverain akarátának nyilvánítására illetékes tényezők közé nem fölvette a tanári kart, csak meghagyta eddig élvezett jogkörében. Ne tévesszük össze az egyházkerületi közgyűlések szervezetét a synodusok egykori szervezetével. Az egyházkerületi

közgyűlés a régi plenum consistorium fenhatóságának teljes jogkörébe lépett. Ebből pedig nem volt kizárva a tanári testület. Igaz, hogy a jog nem gyakorlása az elévülés egy nemét hozta be, de másfelől az is igaz, hogy a permanens consistorium hatalmi köre a méltányos és igazságos képviseleti rendszertől jó távol állott.

A képviseleti rendszer teljes behozatalával a tanári testületek képviseltetése nem függ oly szorosán egybe, mint a marosi egyházmegye indítványát pártolók gondolják.

Ugyanis egészen téves azon állítás, mintha a tanári testület azon harmindegyezer növendéket képviselné, kik az intézetek tagjai.

Ezeket nem képviselhetik, mert ezek által nem küldetnek, nem küldethetnek egyházunk törvényhozó testületébe. Activ választó képesség nélkül hogyan lehessen képviseltetést képzelni?

Az aránytalanság megállapításánál e szempont tehát téves.

A tanodák a történelmi fejlődés alapján vivotak ki oly erkölcsi súlyt, oly tekintélyes befolyást egyházkerületünk életében, melyet a szervezeti törvény alkotói másképen fentartani, kellően méltányolni, mint a tanároknak adott törvényhozási joggal, nem bírtak.

De ha ez ellenkeznék a képviseltetés szellemével, a jogegyenlőség elvével kasztszerű elkülönzés mellett e sorok írója lándzsát nem törne.

Hadd hulljon le minden előjog a jog javára, hadd érvényesüljön az egyház souverain akarata hamisítatlan tisztaságban. Ennek pedig a helyes képviselet egyetlen biztosítéka.

De vajon össze lehet-e hasonlítani a tanárt mint egyházkerületi képviselőt, a más világi képviselővel?

Nem. A világi képviselőt választja az illető választó kerület. A tanárt választja az egyházkerületi közgyűlés. A tanár tehát az egyházkerületi közgyűlés felhatalmazása alapján válik e testület tagjává. Igaz, hogy az időnként megújuló egyházkerületi tényezők közt a tanárok mint a gondnokok élethossziglan nyertek helyet a mi egyházi parlamentünkben. Látni az egész intézkedés alapját, lelkét az intézetek történelmi joga iránti méltánylásban és elismerésben.

A mi középtanodáink felett nem intézkedik az illető egyházak vagy egyházmegyék kebeléből választott iskolaszék, mint alsóbb forum, mely az egyházkerületi közgyűlésben találja meg a magabetetőzését. Előjáróságaink nem iskolaszékek. Autonóm jogkörrel felruházott és az egyházmegyékkel egyenrangú állást élvező testületek.

Forog-e fen ok a jogkör csorbitására? Heylesen fejtegette a Ne bántszuk ezimű cikk írója, hogy soha kevésbé mint most, midőn a tanügyi szervezkedés nagy kérdése ugyancsak szükségessé teszi a tanári karok minél csorbitatlanabb ténykedését.

Másfelől igaza van Dombi Lajos lelkész urnak abban, hogy a pap is tanító és lehet a tanügyért buzgolkodó férfiú; igaza van, hogy a protestans elv szerint „királyi papság vagyunk és az egyházi és világi elem kasztszerű elkülönítése egyházi életünk sarkelvével ellenkezik;“ de azt elmulasztá bebizonyítani, hogy a tanári kar részvételével miért alkotna külön kasztot. Az egyházmegyét az esperes és jegyző, mint ilyenek, képviselik. Van-e ezeknek választására az egyházkerületnek befolyása? Ha a tanári kart törvényhozói jogától megfosztanók, mit nyernének ez által az egyházak? Semmit. A tanodák erkölcsi súlya csökkenne. Ki nyerné ezt meg? Vegyük föl a Székely-Mikó tanodát. Jogos dolog-e, hogy e tanoda mindkét rendes tanára tagja legyen a közgyűlésnek és a Bethlen főtanodát is csak két tanár képviselje? Aztán a Bethlen főtanoda theologiai tanárai nem papok-e?

Minden fontosabb egyházi kérdésben, nem első sorban kérdezzük-e meg a theologia tanári karát, és nem is egyenesen, mert előjáróságába olvad ez is.

Tartok tőle, hogy intézeteink függetlenségén ejtünk csorbát.

Nem tehetem azonban, hogy Dombi Lajos urnak igazat ne adjak azon anomalia felhozásában, hogy 600 tagból álló papi testületnek külön képviselője nincs.

De a szervezeti törvény alkotása alkalmával nem volt, ma sincs a lelkési köröknek oly széttagolt szervezete, mint például a tanítótestületeknek.

Magam is óhajtánám, hogy a papi elem nagyobb súlyt nyerjen. De egybe függ ez a lelkész körök megalkotásának kérdésével. Mert a paritas elvének merev alkalmazását igaz protestans szellemmel összeegyeztethetőnek nem tartom.

Dombi Lajos ur azon érve, hogy a képviselők számát, egyházaink szegénységére tekintettel, alább kellene szállítani, igen is érv az egész egyházi alkotmány revisiója, de nem a tanárok eddigi jogkörének csorbitása mellett. De eljött-e e revisió szükségének ideje? Alig hiszem.

A helyesebb képviselet nem nyer annyit, a mennyit azok az indítványozók remélenek. De a revisiót megkezdik az alkotmány azon pontjára nézve, mely annak legszilárdabb része és miért? Hogy a képviselők száma apodjon; holott a tanárok részvéte az egyházakat nem terheli. A lelkészek nincsenek kellően képviselve: tehát szállítsuk le a tanárok alkotmányos befolyását.

Ez ellenmondás szembeszökő. Dombi Lajos urral egyetérték a papi-testület képviseltetésére nézve, de ez a képviselők számának leszállításával ellenkezik és csak egy teljes revisio alkalmával történhetik.

De ismétlem:

„Ne bántszuk!“

—s.

Pap Gábor superintendens üdvözlő beszéde,

melylyel Bocsor István pápai tanárt tanári működésének a dunántúli ref. egyh. kerület által rendezett félszázados örömműnnepen üdvözölte.*)

Nagyságos Tanár úr! A főt. dunántúli ev. ref. egyházkerület bizottságának reám nézve oly megtisztelő fölkérése folytán örömmel üdvözölöm önt áldólag hatott tanári működésének félszázados örömműnnepen.

Egyszerű, puritán, protestans ünnepély ez. Világi fény nem teszi ragyogóvá, de van lelki fénye, mert körülugrólják azon valódi érdemek, melyeket Nagyságod közhasznú működésével az egyház-, a haza-, az emberiség szent ügyének hű szolgálatával szerzett, és azon szellemi kincsek, melyekkel gazdagította mindazokat, kiknek osztályrészül az a szerencse jutott, hogy tanítványai lehettek.

*) A „Prot. Egyházi s Iskolai Lap“-ból vesszük át e kitűnő beszédet, mely a köznapi alkalmi idézetek sorából magasan kiemelkedik s mind a nemes szellemű s ékesen szóló főpásztorhoz, mind a nagy érdemű ünnepelthez telyesen méltó, sőt a mennyiben prot. tanítványunk beléletére érdekes világot vet, történelmi jelentőségű.

A tanítás a világosságnak, a felvilágosodásnak, tiszta és szilárd jellemek képzésének, a lelki erőnek kiapadhatlan forrása. E forrásból ered mindaz, a mi szép, nagy, nemes, igaz és dicső. És Nagyságod e forrásokat gazdag ereken nyitotta föl tanítványai előtt, mert nem csak tanító, hanem jellemeket képező nevelő is volt a szónak valódi, legnemesebb értelmében.

Ez az egyszerű, külsőleg fénytelen és mégis nagyjelentőségű ünnepély, az érdem elismerésének, erkölcsileg jutalmazásának, a kiérdemelt s általunk mélyen átéztett tiszteletnek és szeretetnek családias színezetű ünnepe. Értéke abban van, hogy nem mondva csinált, mert a gondolkozó fők, a hálás szívek önként rendezték ezt.

Az egyházkerület, — mely félszázaddal ezelőtt Nagyságodat, mint általa fölismert fényes tehetséget szellemi életének központjába, főiskolájának tanári székére állította, hogy mint közjóra gyújtott fáklya, innen a központból világoljon mindenknek, — nem csalódott akkori várakozásában, reményeit tulszárnyalta a valóság, az irányában is szerzett s általa elismert fényes érdemeket jutalmazza erkölcsileg ezen ünnepélynek rendezése által. S ezt a fényes vendégkoszorút, — mely nem csak e városból, hanem az ország minden részéből sereglett itt össze, — az érdemet, nemes szívet, szép lelket jutalmazó igaz tisztelet és szeretet vezérelte ide.

Hogyan is maradhatna el önérzetes férfi, .hü egyháztag, igaz hazafi azon kimagasló férfunak megtisztelői sorából, a ki az oly tövises tanári pályán anyagi jutalomra nem számíthatva, csakis nemes lelkének közjóra irányzott s épen ezért törhetetlen akaraterejétől vezérelve, egyháza, hazája és az emberiség hő szeretetétől lelkesítve oly áldásthózzól s önfeláldozólag működött; kinek jelleme tiszta volt, mint a színarany, fénylő és karczolhatatlan, mint a gyémánt; kinek becsületessége olyan, mint az ártatlanságnak hófehér köntöse, melyhez szenny nem ragadhat; ki nem csak magaslatán állt a tudománynak, hanem fejlesztette és előbbre vitte azt; ki akkor, midőn tanárul megválasztatott, nem volt kötelezve a francia nyelvnek is tanítására, de mert tudta, hogy ennek tanítása által a szellemi életnek új meg új kincses bányáit nyitja meg az általa szeretett ifjuság előtt, önként tanította azt, és azért, hogy tanította, nem nyújtott be külön számlát az iskolát fenntartó egyh. kerületnek, mert anyagi érdek soha, hanem mindig és csakis az iskola szellemi értékének emelése és így az erkölcsi érdek vezérelte; ki nem csak birta a tudománynak kincseit, hanem képesítve volt arra is, hogy azokat közkincsé tegye.

S ezen nagybecsű képesség az, mit a prot. közép- és főtanodák külön tanárképezde nélkül is megadtak azon növendékeknek, kik közül az iskolát fenntartó testületek a leendő tanárokat választották, s mit a jelenlegi tanárképezdek oly kevésnek adnak meg, mert a fősúlyt a tanárképezésnek nem annyira gyakorlati, mint inkább elméleti oldalára fektetik.

1848 előtti oktatási rendszerünkben kifolyólag közép- és főtanodáink növendékei nem csak tanultak, hanem tani-

tottak is; nem csak tanítottak, hanem a tanári pályára is képeztettek.

Az észtehetség és szorgalom által kitűnő tanulók, a legelső gymnasiális osztályon elkezdve, keresztül minden osztályon, correpetitorok voltak, tanították az osztályukban tanuló gyengébbeket.

A tanpályát végeztek közül azok, kik úgy a tanulás, mint a tanítás (correpetálás) terén kitűntek, a gymnasium hat osztályában, mint köztanítók (praeceptorok) alkalmazták, az academia egyik tanárjak, mint gymnasiális igazgatónak, főfelügyele, ellenőrzése és vezetése mellett.

S ha académiái tanári állomás jött üresedésbe, ezen állomást betöltő tanárt azok közül választotta az egyházkerület, kik nem csak elméletileg képeztek, hanem a gyakorlati téren tanításra képesítettséget már mint correpetitorok s később mint az osztályok köztanítói is bebizonyították. Itt sem állapodtak meg. A megválasztott tanárt kiküldték külföldi egyetemekre ismeretkörüknek szélesbithetése végett, a honnan azok a tudomány kincseivel rakodottan jöttek haza s csak ezután foglalták el a tanári széket, és be is töltötték azt.

Ez a tanárképzési rendszer adott nekünk a tudomány színvonalán álló, azt emelni képes, nem csak elméletileg képzett, hanem a gyakorlati téren is kitűnő s eredményt felmutatni tudó oly tanárokat, kik a szellemi élet versenyterén nem hoztak szégyent, hanem dicsőséget és fényt árasztottak azon iskolára, melynek tanszékéről lelkök sugárait, melegítve, világosítva s új életet tenyésztve árasztották szét.

Ez a tanárképzési rendszer adta nekünk a halhatatlan Márton Istvánt, ki a reformatió hajnalán keletkezett, de az üldözések szomorú időszakában a magyar nemzeti közmüvelődésnek is nagy hátrányával megszüntetett pápai főiskolát ugyszólván a sommiból, egyedül akaratának hajthatatlan erejével, minden osztálynak csakis az általa képzett tanítványok segédkezése mellett vezetésével, újra megteremtette.

Ez a tanárképzési rendszer adta főiskolánknak azt a fénylő triast: Zádort, Tarczyt és Nagyságodat, kiknek érdemei soha el nem homályosítható fénnel fognak ragyogni a pápai főiskola történetében.

Ez a tanárképzési rendszer adta már e triasnak kitűnő növendékét Kerkápoly Károlyt, kitől a cultusminiszter sem kért tanárképezdei oklevelet akkor, mikor az egyetem tanszékére tanárul kinevezte.

E tanárképzési rendszer mellett a tanárt választó egyh. kerület nem csalódott soha a választottban, mert tanulói pályájától kezdve ismerte a megválasztottat, annak képességeit, szorgalmát, ügyességét és hivatottságát. Míg a mostani tanárképezés mellett a választók könnyen csalódhatnak, mert lehet a megválasztott elméletileg képzett, meg lehet rakodva a tudomány kincseivel s így nyerhet — még pedig kitüntetéssel — tanári oklevelet; de ha nincs folytonos, élénk, világos, figyelmet lekötő előadása, a tudományt megkedveltető, a száraz és hideg tanba is életet és meleget lehellő modora, a növendékekkel jól bánása és kellő ügyessége: akkor minden kincse elásott talentum, mely a közjóra

nem kamatoz; ismeretgazdagsága értékét veszti, ha nem tudja azt tanítványai lelkébe átömlesztetni, ha nem bír az égnök másokkal elsajátíttatásra képesítő adományával.

Nagyságod birt és bir az égnök e nagybecsű adományával, nemes önérzettel tekinthet végig azon növendékeknek hosszú során, kiket félszázados tanári működésének időszaka alatt szellemkincsekkel gazdagított. Az itteni közép- és főtanodának tanárai, az egyházmegyéknek és az egyházkerületnek kormányzói és tisztviselői, kevés kivétellel mind tanítványai, ugyszintén irodalmunk s a nemzeti közéletnek több kitünősége is, kik közül legyen elég most fölemlítenem Ballagi Mórt, a kitünő tudóst, ki mindenütt ott van s első sorban állva van ott, a hol szent ügyért és sikerrel kell küzdeni, a hol új, nagy és életrevaló eszméket kell megtestesíteni, az élet földébe átültetni és meggyökereztetni; Molnár Aladárt, a hazai nevelésügynek fájdalom, már csak volt vezérhajnokát; Petőfit, ki halálában is halhatatlan; Jókai Mórt, a világhírű és közkedvességű irót; Kerkápoly Károly egyetemi tanárt és volt minisztert; Kozma Sándort, közbecsülésnek méltán örvendő királyi főügyészt.

De nem csak tudományos embereket, hanem ezekben hű egyháztagokat s jó hazafiakat, erős és tiszta jellemeket is képezett Nagyságod. Nem üzött gúnyt soha abból, a mi vallásos érzelem előtt szent. Szolgáiban nem alázta le, nem tette neveltség tárgyává magát az egyházat. Nem ingatta azt a protestantizmust, mely a felvilágosodásnak, a közművelődésnek fáklyájával, a gondolat-, érzés-, lelkiismeret szabadságának s a közszabadságnak lobogójával jár az emberiség előtt s melynek szellemétől áthatott nemzetek kiválólag hivatják arra, hogy vezérszerepet vigyenek ott, hól a világnak sorsa intéztetik. A honfiúi érzelmeket is fejlesztette, hazaszeretetet szent tüzét is lánggra lobbantotta Nagyságod növendékeiben. Mint történelem tanára, a bölcsészet világánál tüntette föl az eseményeket, láttatta azokban folyton előrehaladó, a vezérlő világszellemet; az élet nagy mestere: a történelem által bizonyította be, hogy azon nemzeteké jövő, csak azok jogositvák életre és emelkedésre, melyek világszellemmel együtt járva, előbbre viszik az emberi előrehaladás lobogóját; épen ezért buzdította az ifjúságot arra, legyenek tényezők, hogy nemzetünk meg ne álljon soha a haladás terén, legyen itt zászlóvivő, legyen oly erő és hatalom, mely akaratával döntő súlyt vehet a világtörténeti események mérlegébe. S a jó hazafiakból tiszta, erős, ingathatlan jellemeket is képezett. E tekintetben ön, a tanár, egész életfolyamával úgy ragyogott előttük, mint utánpótlásra buzdító remek példakép. Érezte velök, hogy qui proficit in studiis, sed deficit in moribus, plus deficit, quam proficit. A kik még ily remek példánykép mellett is deficiáltak, azok csakis önmagukat okolhatták.

Az iskola jóhírneve tanáraitól függ. Ha van árny e főiskolán, — s némelyek állítják, hogy van — a fölül bizonyos mindenki, hogy az árnyfoltot nem Bocsor vetette arra. És ha van fényoldala, — pedig van, — azért, hogy van: Nagyságodé az érdemnek oroszlanrésze.

Azon időben, mikor a gymnasium hat osztályában

még nem rendes tanárok, hanem csak köztanítók alkalmaztattak, az egyházkerület bizalma Nagyságodat jelölte ki az académiá tanárai közül a gymnasium igazgatójává. Ez új és díjazás által könnyebben hordozhatóvá nem tett terhet örömmel vállalta el a főiskola érdekében s ellenőrzése s éber őrködése, a köztanítóknok helyesen jelölt irányban, bölcsen vezetése, gymnasialis szakkönyvek készítése által oly magaslatra emelte a gymnasiumot, melyen azt megérdemlett jóhírnév ragyogta körül.

A hírneves Márton oly tulságba vitte a puritanismust, hogy a zenészetet is elfojtani igyekezett, s Nagyságod volt az, ki már a puritán Márton idejében megalkotta a főiskolai első zenetársulatot. Uttörő, szervező, éltető lélek volt annak szervezésénél és alakításánál. Akarta, hogy legyen a magyar nemzet athénei, a szépség és művészet, s legyen római, a tiszta, erős jellemek, az erő és a nagyság által. S mert a jelen fiatalsága lesz a jövőnek nemzete, ezekre igyekezett ily irányba hatni; ezekben ébresztette föl a művészet iránti hajlamokat, a szépek érzékét; fejlesztette a lélekerőt, képezte a tiszta, törhetetlen jellemet, tudva azt, hogy az ifjúság a nemzetnek virága s e virágban rejlik a nemzet jövődjének gyümölcse.

Az 1848/9-ki viharos időszakban a kikölcsönzött alapítványi tőkék kötelezvényeit s ezekkel az alapítványokat Nagyságod ébersége mentette meg, holott azon kötelezvények másnak gondjaira voltak bízva, megőrzés végett.

De nem csak tanári, hanem irodalmi téren is fényes érdemeket szerzett. Teremtő szép lelke egész tanügyi irodalmat alkotott. Két évi tanfolyamra beosztott francia nyelvtanával uttörő volt a magyar irodalomban. Három évi tanfolyamra beosztott latin nyelvtanát más felekezeti gymnasiumokba is bevették kézikönyvül. Számtana és földrajza kitűntek az akkori kézikönyvek közül. De főleg kiemelendő „Magyarország történelme, különös tekintettel a jog fejlődésére“ című kézikönyve, melylyel egészen új utat tört, eltért az előző történetírók által követett iránytól, s a történelmi anyagnak úgy beosztása, mint feldolgozása által messze tulszárnyalta azokat. Észteni felfogással, a bölcsészet világánál, a világtörténeti eseményekkel kapcsolatban az emelkedést vagy hanyatlást előidézett okok feltüntetésével mutatja fel hazánk eseményeit, s jogfejlődését, kiváló gonddal, történelmi búséggel adja. Ha csak ez egy művel ajándékozta volna is meg Nagyságod a magyar tudományos irodalmat, ez is elég lenne arra, hogy nevét hallhatatlanítsa. Csak sajnálnunk lehet, hogy nevelés- és tanítástana, s világtörténete kéziratban maradtak s irodalmunk nagy veszteségére kinyomtatva mind ez ideig ninesenek.

Hogy a magyar tud. akadémia, — melynek az volna dicső bivatása, hogy a magyar irodalom terén minden nevezetesebb mozzanatot éber figyelemmel kíséren s az itt működő hivatott erőket kitüntetés stb. által buzdítsa folytonos előhaladásra, — ily nagymérvű, sokoldalú és áldón hatott irodalmi munkásságot mindez ideig sem vette észre, annak nem Nagyságod az oka. Hiszen a napot sem látja az, a ki fénye elől behunyja szemét. A magyar tanügyi

tudományos irodalmat Nagyságod oly sok és oly értékes kincscsel ajándékozta meg, hogy ezeket a magyar nemzet szellemi életének könpontjában, az akadémiában észre lehetett és észre is kellett volna venni. S a mit az akadémia elmulasztott, kipótolta azt a legelső magyar ember: a király. Nem csak észrevette, hanem erkölcsi jutalomban is részesítette a tanárnak és írónak érdemeit a kir. tanácsosi czimnek adományozása által. Ez a kitüntetés a trónnak magaslatáról szállott alá, jelölül annak, hogy a királyi felség éber figyelemmel kíséri tanügyünket s nemcsak fölismeri, hanem jutalmazza is az érdemet.

Egyházkerületünk — melynek szemefénye a pápai főiskola — szintén erkölcsileg jutalmazza hű és lelkiismeretes tanárának félszázadon át szerzett érdemeit ezen ünnepélynek rendezése által.

Azt jutalmazzák a számos tisztelők és tanítványok is, kik a tisztelet és szeretet érzelmei által vezérelve az ország minden részéből jöttek el az ünnepélyre.

A valódi érdemet, az elismerés csak ritkán és kivételesen koszoruzza és jutalmazza meg. Annak igazi jutalma önmagában van. Nagyságod sem magán kívül, nem az akadémiánál, nem is mi nálunk, hanem önmagában, saját öntudatában kereste és találta föl azt. Ez ünnepély rendezése sem akarásával, sőt mondhatni akarata ellenére történt. Óhajtottá ennek elmulását s ezen óhajtságának kifejezést is adott. E szerénység is — mely kerüli a kitüntetést, rejltözik az elől s áldón ható működését zajtalanul végzi — a valódi érdemnek egyik fényes ismertető jele. Hű és munkás fia kérelmét azonban nem teljesíthette a kerület, az ünnepély elmulását kérő óhajait nem tölthette be. Önmagának tartozott azzal a kerület, önmaga iránti kötelességet rótt le az által, hogy ez ünnepélyt rendezte, mert ezzel bizonyította be, hogy fölismeri s erkölcsi jutalomban részelteti az érdemet. S lehetnek jövőben, kiknek a kötelességteljesítés rögzös pályáján előhaladásra ez szolgál majd buzdításul. Ünnepélyes manifestatiója ez a jubileum egyrésről Nagyságod érdemeinek, másrésről pedig annak, hogy az egyházkerület nem csak felfogta, hanem méltányolni is tudja ezen érdemeknek magas értékét.

Az egyházkerületi bizottság által én kérttem föl arra, hogy egy közhasznú életnek félszázados tanári pályán áldásdús működése által fakasztott érdemvirágokat szedjem össze s üdvözlő beszéddel szellemi koszoruvá fűzve nyujtsam át az ünnepeltnek: Nagyságodnak.

Üdvözetemmel átadtam azt. De a koszorú nem teljes. Nagyságod érdemének sok és értékes virága hlányzik abból. Frém gyenge volt ahoz, hogy mind összeszedhessem s az ünnepelthez illő koszoruvá fűzhessem.

Eröm gyengeségét mentse ki az akarathoz szentsége. Vannak pillanatok s ilyenek a jelenlegiek is, mikor et voluisse sat est.

Nem hidegen, a megbizatósból eredő kötelesség parancsoló szavára, hanem melegen érző szívemnek sugallatából s nem csak mint superintendens, hanem és főleg mint hálás tanítványainak egyike nyujtottam át az érdemeinek

virágaiból fűzött koszorút, hálaérzettel szívemben Isten iránt azért, hogy

Él még BOCSOR! e tisztos agg alak,
A bölcsesség igói hangzanak
Beszédes ajkiról.

Fölgyül szívünkben a honszerelem,
A mult egész nagysága megjelen,
Ha ő ihletve szól.

s a hálaérzettől elválaszthatatlan azon óhajással, mely itt, azt hiszem, mindnyájunk szívében visszhangozik, hogy Nagyságod, egyházunk és főiskolánk diszére, a baha javára, nemzetünk szellemi erőinek sokszorozására, a tudományak előbbrevitelére s kincseinek közkincscsé tétére, a nemes tanuló ifjuságnak a kitűzött életcél felé bölcsen vezérlésére, még soká, sok évig éljen!

A kolozsmegyei tanító-testület közgyűlése 1882. oct. 29, 30, 31 napjain.

Kolozsvár, 1882. nov. 1.

Kolozsmegye magyar tanítókara ismét együtt vala. Öröm volt látni őket, miként intézik a reájok bizottakat. Már az első napon, az előértekezlet estéjén tájékozhatta magát kiki a felől, hogy a közgyűlést teljes siker fogja koronázni; résztvevén abban 78 kötelezett, önkéntes, alapító s másféle tag.

29-én d. u. 5 órakor nyitotta meg az előértekezletet Benedek József egyl. alelnök, magvas beszédével s ugyanekkor állapittatott meg a közgyűlés sorrendje, igen szép számmal összesereglett kartársak együttlétében.

30-án d. e. 9 órakor vette kezdetét az első napi rendes ülés, melyet a helybeli tanító-képezdei növendékek dalköre nyitott meg, szabatosan énekelt Hymnusával; mely után az egylet derék elnöke Farkas József, tartotta kiváló gonddal összeállított megnyitó beszédét, értekezvén abban egyszorsmind a). az iskolai takarékpénztárok keletkezése, fejlődése és jelenkori állapota; b). az egészségügy; c). az ismétlő iskola áldásos volta; d). a fiúiskolai kézimunkák; e). a tanítók helyzetének javítása s végül f). az iskolák helyzete az állammal és egyházakkal szemben czimü tételekről. Az elnöki beszédet a tartalmas titkári évi jelentés követte, melyet Benedek Áron titkár szerkesztett az egylet lefolyt évről. E jelentés hű tolmácsa annak az odaadó munkásságnak, melyet az egylet vidéki és helybeli körök, s illetőleg az egylet összes tagjai végeztek.

E lap szük tere nem engedvén részletekbe bocsátkozunk, utaljuk olvasóinkat a „Család és Iskola“ czimü egyleti közlönyre, melyben úgy ez. mint az elnöki beszéd, egész terjedelmében meg fog jelenni.

Egy bizottság jelentése folytán tudásul vette a közgyűlés Dr. Ferenczi Zoltánnak a „Család és Iskola“ szerkesztőségétől való visszavonulását s Rieger Imrénének helyébe lépését. Azt az indítványt is elfogadta, hogy a „Család és Iskola“ pénztára külön pénztárnok

által kezeltessék, hogy ezutánra a lehetőségig a lapdijhátralékok behajtottathassanak.

Aztán a különböző bizottságok küldettek ki, a könyv- és irattár, tanszertár, pénztár megvizsgálására és szavazatszedés eszközlése tekintetéből. S ugy a két községi iskolában tartandó nyilvános tanítások meg szemléléséhez. S legvégül Sárdi István tartott igen érdekes és tanulságos értekezést a „közizlés művelésé”-ről, mely szintén a „Család és Iskola”-ban látandó világot; melyre hasonlóan föl hívjuk olvasóink becses figyelmét.

Délután Kozma Józsefné igyekezett tájékozni a nagy számu hallgatóságot vitatétéleiben a felől, hogy mily női kézimunkák taníttassanak az elemi népiskolák leány növendékeinek?

31-én ismét a tanító-képezdei dalkör énekelte megnyitól a Szózatot s aztán Szentgyörgyi Lajos jegyző olvasta föl, az általa szerkesztett mult napi jegyzőkönyvét, melynek helybenhagyása után, Cziriák Albert szavazatszedő biz. elnök jelentése alapján enunciólta Deák József korelnök az ujonnan választott tisztikar és igazg. választmány megválasztását. Melyszerint elnökké Benedek József, alelnökké Benedek Sámuel, titkárrá Nagy Kálmán, jegyzökké ez évre is Szentgyörgyi Lajos és Staudner Gyula, egyl. pénztárnokká Propper Ferencz, a „Család és Iskola” pénztárnokává Dézsi László, tan-szertár őrévé Gazsi József, könyvtárnokká Rieger Imre választattak meg. Választmányi tagokká az alapítók közül: Benedek Áron, Cziriák Albert, Szász Domokos, Tóth Tamás, Váradai Károly; a rendes tagok közül: Dr. Bártok István, Balázs József, Binder Laura, Bőjthe László, Deák József, Fazakas József, Dr. Ferenczi Zoltán, Dó Gerandó Antonina, Kiss Sándor, Kozma József, Kozma Józsefné, Kolozsvári Albert, Paal Ferencz, Schwarzel Adél, Vadas Zsuzsanna. Továbbá, jelentés alapján kihirdettetett, hogy a Kolozsvári Albert és Balázs József közs. isk. tanítók nyilvános tanítása „sikerült.”

Végül értekezett Dr. Veres Vilmos a magyarországi kereskedelmi iskolákról s aztán az elnök néhány meleg buzdító szóban az ülést bezárta.

Egy jelen volt.

Az áll. ig. Tanács r. üléséből.

Kolozsvár, oct. 29.

Jelen vannak: főt. Nagy Péter, elnök; Dr. Kolozsvári Sándor, Parádi Kálmán, Deák József, Szabó Ádám, Bodor Antal, titkár.

Az időközben elnökileg ellátott ügyek bejelentetvén, tudomásul vétetnek.

Az elnök bemutatja a közoktatásügyi miniszter ur leiratát, melylyel a dél-tyroli árvizkárosultak segélyezésére hív föl. A collegiumok föl hivatnak, hogy az ifjuság körében indítsanak gyűjtést.

A titkár előterjeszti, hogy b. Kemény Gábor főgondnok ur ő nmlgának közlekedésügyi miniszterré történt kine-

vezése nyomán az enyedi collegium angol bankbeli pénzének fölvétele ügye az új kereskedelmi miniszter kezére ment át s indítványozza, hogy b. Kemény G. kéressék föl, hogy az ügyet ajánlja miniszter-utódja pártfogásába. B. Kemény Gábornak köszönet szavaztatván eddigi fáradozásaiért, föl kéretik, hogy az ügyet ajánlja gr. Széchenyi Pál ő nmlga figyelmébe.

A hidvégi egyházközség fölterjesztésére a kepeválsági tőkére illetéktelenül kirótt egyenértéki adó ügyében, a n.-szobeni pénzügy-igazgatóság elútasító végzése ellen a miniszterhez föl folyamodás intéztetik.

A nagy-körtvélyesi volt urbéresek kéri, hogy az ottani püspöki erdő szabályszerű pöre békés úton egyenlítették ki. A megajánlt összeg (6000 frt) csekélysége okán tárgyalásokba bocsátkozni lehetetlen, miután a fekvők ára 20,000 frtban állapított meg.

Bányai Vitális volt egyházkerületi pénztárnoknak, beadványára, megengedtetik, hogy számadásaihoz szükséges okmányok összeállítására végett a levéltárt igénybe vehesse.

Láng Károly, moldva-oláhországi missionarius jelentése alapján Kelemen Ferencz ploesti tanítónak 100 frt végkielégítés adatik, miután az ottani iskola, tanulók hiányában, bezárattott; az ugyanottani templom kerítésére pedig 200 frt segély kéretvén, de a költségvetés föl nem terjesztetvén, utasittatik a missionarius a költségvetés bemutatására. Egerszermind a sárospataki iskola föl kéretik, hogy a Paloczi-Horváth Mária-féle alapítvány esedékes járulékát a missioalapba beszolgáltatni sziveskedjék.

A sepsi-szentgyörgyi collegium fölterjesztvén az alkalmazott tanerők kimutatását, az egyik tanoda segéd-tanári czime ellen az a tiltó megjegyzés tétetik, hogy segéd-tanár a törvény értelmében csak qualificált egyén lehet.

Gyárfás Zsigmond volt reáliskolai növendék, abbeli kérelmével, hogy a görög nyelv elengedésével érettségi vizsgára bocsáttassék, a fennálló szabály értelmében, elútasittatik.

Az udvarhelymegyei közig. bizottság a sz.-udvarhelyi ev. ref. leányiskola ellen újabb kifogásokat támasztván, az átirat közöltetik az egyhk. iskolaszékekkel, Solymosi István esperes pedig föl hivatik, hogy az iskolát egyházmegyei bizottság segélyével vizsgálja meg s tegyen az ügyről véleményés jelentést.

A széki egyházmegye föl hívásra tett fölterjesztéséből nem tűnven ki határozottan, hogy mely iskoláink ott azok, a melyek esetleg megszüntethetők, ha a miniszter az illető községekben hajlandó lesz állami iskolákat állítani föl: az esperes újabb tüzetes jelentéstételre utasittatik.

A székely-udvarhelyi collegium nyert engedély alapján a botos-utczai Magyarósi-féle telket 3420 frton eladván (a kikiáltási ár 2500 frt volt); az adás-vevési szerződés meg erősittetik.

A bitai egyházközségnek korábban templom javításra megszavazott 200 frt. államsegély, a kamatokkal együtt, kiutaltatik, a pap felelőssége mellett, anyag-beszerezésre.

Az őralya-boldogfalvi Kendeffy-patronatus ügyében tett föl hívásra Inkey Béla s nővére, özv. Kendeffy Árpádné ké-

szeknek nyilatkozván a kötelezett segély hordozására s csak azt kötvén ki, hogy a járandóságok jövőre is készpénzzel legyenek megválthatók: az esperes eme pontra nézve fölvilágosítás-adásra hivatik föl.

A szilágy-szolnoki esperes megteszi jelentését a tasnádi egyházközségnek n. pap Biró Károly ellenében fűnlő 700 frtnyi tőke és járulékai (tiz évi kamat!!) ügyében s kitűnik, hogy az ezer frton felyülrugó követelés elveszett s ki az is, hogy a szent visitatio e tiz év alatt sem jött reá e tartozás létezésére. (!) Az egyház elveszett ezer frtjára kereszt vettetik s a seb az egyházmegyéhez intézett rosszaló leirat kendőjével köttetik be. Az egyházmegyék [egyszersmind utasítatnak, hogy a visitationalis kérdések közé vegyék föl az: a kérdést is: ha nem adós-e a pap, vagy valamely egyházi hivatalnok az egyházközségnek?*)

*) Ez az a bizonyos patkó?

A szedő.

A nyárszói iskola fölött (államilag segélyezett községi iskola állittatván) kötött szerződvény utólagosan helybenhagyatik.

A teremci alapítványi pénztár elszámolására vonatkozó fölterjesztés helybenhagyatik.

A buzai papi lak építkezési számadása elfogadtatik.

A brádi egyházközség lelkiismeretlen kezelés folytán elveszet 100 frtjának ügye sajnos tudomásul vétetik. (A szent visitationak érdemei egygyel ismét szaporodtak.)

A főt. püspök ur jelenti, hogy brassói káplánná Nagy Imrét nevezte ki, kéri a fizetésnek nov. elsejétől való utalványozását, a mi megtörténik s a hosszufa'usi felső népiskolában a vallás-tanítás az új segédlelkészre bízatik.

r. t.

A „PROTESTANS KÖZLÖNY” FÁRCZÁJA.

BOCSORHOZ.*)

(1882. sept. 10.)

Öröme gyujt föl ezeket ez ünnep,
Az egyház és e város ünnepel!
Félszázadon át szerzett érdemeknek
Babérait a hála hozza el.
A szellemélet fölkent hajnokának
Rendezzük ezt a fényes ünnepet
Hosánna annak, a ki a hazának
Szentelte föl az áldó életet.

Dicső — magasztos a tanári pálya,
Ha bár kevés öröm rózsát fakaszt.
Tövisse vérző, és szíven találja,
Ki szebb jövőt teremtve járja azt.
Világi fényt nem adhat a dicsőnek
Ki a tövistől vissza nem riad,
De lelki fénye a jelen s jövőnek
Oszd fény sugarát, tenyészte — áldva hat.

Tövist tapodva itt haladt előre
BOCSOR! övé e hála ünnepe
Nem elmuló — nem porba hulló kőre:
Lelkünkbe van bevésve érdeme.
Lelkünkbe irta föl lángszellemével
S lelkünk megőrzi a dicső nevét,
Ki szebb jövőbe biztosan vezérel
S örökre él — mert a hazának élt.

Szellemevezér! mi üdvözljük benned
A szent szabadság hű apostolát
Fáklyád világít — nem lehet letenned —
A fény — mi abból szélyelárad — áld.

*) A költői lelki főpásztor szivességéből közöljük ez idevölő verset.
Szerk.

Erő e fényből nemzetedre árad
S a népnek — mely erős — jövője van,
Lét tengerén ha zúgó vihar támad:
Nem süllyed el a vész hullámiban.

A hon szerelmét, ezt az égi szikrát,
Gyujtsd lángra úgy, mint csak Te gyujthatod.
Ez érzelem mint lángfolyam vonul át
Szívünkön — hogyha zendül szózatod.
Taníts: szeressük áldozatra készen,
Hazánkat és a magyar nemzetet!
Hazánk csak egy van, és ha ez a vészben
El fog merülni: minden elveszett.

Lelket lehelj ránk, és mint nap az égen
Ragyogj az ifju nemzedék előtt.
Légy bölcs vezére a tanári széken,
Eszmekincsekkel gazdagítsd fel őt.
Emeld hazádat — lelki szent erőnek
Alapzatán építve templomát
Igy vész s vihar ha nemzetemre jőnek:
Megtörnek itt, nem tesznek abba kárt.

Örvend az egyház, mert félszázadéven
Hiven szolgáltad annak szent ügyét.
Szeretted azt — mint ősapáink régen
S nem tépted ezt a jó anyát — ki véd.
A hit szülője szép — igaz — dicsőnek,
Ha sulyt a sors: erőt — vigaszt ez ád
Nem ingatád ez égi szent erőnek
Üdvünkre épült fényes templomát.

E város is — mely több irányban látta
Áldón hatásod fény sugarait —
A tisztelők közt nem maradhat hátra,
Babérokat fűz s általadja itt.

Vezére voltál minden mozgalomnak
Mely felkölté az alvó életet,
Sok alkotása érdem oszlopodnak
Kitörhetetlen élő köve lett.

Mit adhatunk mi most ez ünnepélyen
Jutalmul a sok fénylő érdemért?
E szent óhajt, hogy: még sokáig éljen
Közöttünk az, ki a közjónak élt.
Jutalmad az, hogy szerető sziveknek
S hű tisztelőknak serege vesz körül
Ez kölcsönöz fényt öröm ünnepednek,
Ez az, minek most jó szived örül.

Örülj sok évig, légy az, a ki voltál:
Főiskolánknak gránit oszlopa!
Légy áldozó ott, hol közjő az oltár,
A szent tűz így nem alszik el soha.
Légy fákllya — mely csak közjóra világít —
Fejlessz ki sok nagy és szép jellemet
S mi érdemidnek új meg új virágit
Füzérbe szedve adjuk át neked.

Pap Gábor.

KÜLÖNFÉLÉK.

Kolozsvár, november 4.

— A lejárt előfizetések megújítását s a feles számú hátrálékosoktól tartozásaik haladéktalan törlesztését, illetőleg a szétküldött előismervényeknek visszaküldését, tisztelettel kérjük. A fölhalmozódott hátrálékok miatt, melyek a lap fentartását lehetetlenné teszik, a folyó negyedév utolsó varakozási kísérletünk. A kiadó hivatal.

— A dunamelléki ref. egyházkerület f. hó 22-én tartja közgyűlését, melynek egyik főtárgya lesz a szentesített zsinati törvények kibirdetése.

— Szász Béla, lapunk belmunkatársa husz évi költői munkássága termékeit összegyűjtve közrebocsátja. A mintegy 25 ivre terjedő kötet a Franklin társulat könyvnyomó intézetéből december hava második felében kerül ki s bérmentesen küldetik meg. Füzött példány ára 2 frt, a diszkötésé 3 frt. Tíz előfizető után a gyűjtőknek diszkötésű példánnyal szolgál. Az előfizetési összegek f. hó 20-ig Kolozsvárra (külszén utca 8.) küldendők.

— A szegény tanulókat segélyező, u. n. „rongyos” egylet mult vasárnap tartotta meg a városi közgyűlés termében évi közgyűlését. Az adatok, melyek a titkári s gazdasági jelentések nyomán a nyilvánosság színe elé kerültek, ékesen szóló bizonyítékai az egylet életrealitásának s áldásos működésének. Az egylet a mult téli hónapokban 150 szegény sorsu tanulót ruházott föl s ezen kívül a pénztármaradék meghaladja a 100 frtot s jelenleg kiosztás végett 50 kész ruházat áll rendelkezés alatt. Vajha országszerte követésre találna e nemes példa! Dr. Jenei Viktor az esz-

me megpendítője s az egylet buzgó elnöke útitasításokkal készséggel szolgál s az alapszabályokat bárhová szívesen megküldi.

— A papoknak s tanítóknak kiváló figyelmébe ajánljuk P. Szathmári Károlynak legújabb vállalatát, melynek czélja a mételyező ponyva irodalmi termékek helyett jó és olcsó olvasmányokat adni a nép kezébe. E vállalatot legkitünőbb íróink támogatják. Eddigelő egyszerre három füzet jelent meg a Révai testvérek kiadásában s egy füzet ára három képpel csak 3 krajczár. A három füzet Jókai Mór, Mikszáth Kálmán s Szathmáry Károly tollából került ki.

— Vallásosság. Egy külföldi, kivel Arany János sok jót tett, írja a „Nemzet,-nek, hogy ő a költő halála előtt nem sokkal, találkozott vele a lánchid-téren. Kérdezte tőle, hogy van? A felelet ez volt: „Bizony, én már a végét járom. A kérdést-tevő ugy megdöbbsent, hogy nem tudott rá mit felelni. Arany észrevette s mondá: „Na, én elmondhatom, hogy a haláltól nem félek.“ „Hogy is félhetne, — folytatá a másik, — ki oly halhatatlan műveket alkotott.“ „Nem azért, barátom, — jegyzé meg a költő; — az én életem nem volt kiváló élet; de mert hiszem, hogy az isten kegyelme nagy.“

— Az iskola-takarékpénztárak kezelésével foglalkozó ügybuzgó néptanítók közt az országos gazdasági egyesület az idén is oszt ki jutalmakat. E czélra részint a földmivelési és közoktatásügyi miniszterek adományából, részint magánosok adakozásából 2000 frt és 17 darab arany áll az illető szakosztály rendelkezésére, mit sorsolás után huszonöt forintosrésztetekben e hó 9-én fognak a Köztelken kiosztani. Weisz Bernátnak, az iskolai-takarékpénztárak országos vezetőjének, a mult év eredményéről tett jelentése szerint, ez üdvös intézmény hazánkban nagymérvű lendületet nyert. Az iskola-takarékpénztárak száma csaknem megkétszereződött. Tavaly 354 tanító foglalkozott iskola-takarékpénztárak kezelésével, ez idén már 565. A lefolyt tanévben 18,273 gyermek 114,734 forintot takarított meg.

— Arany János végrendelete. Az elhunyt nagy költő végrendeletét, mint az „Egyetértés” írja, e hó 23 án hirdették ki a budapesti törvénytársaságnál. A végrendelet kelt 1881. december 2-án, a pótvégrendelet kelet nélkül. Arany János vagyona a végrendelet szerint: 57,000 forint érték-papír, mely nála találtatott; 30,000 forint érték-papír, a földhitelintézetnél letéve; 10,800 forint betáblázott követelés; Szalontán néhány hold fekvőség; pár ezer forint folyó számlára a földhitelintézetnél; 8—10,000 forint követelés Ráth Mór ellen, a munkái kiadási jogáért. Legatumok: az akadémiának 1000 frt, a Kisfaludy társaságnak 50 arany alapítványi kiegészítés; a szalontai ref. fiúiskolának alapítványul 1000 forint; 50,000 forint nevének. Örökössei Arany László és Széll Piroska. Az egész végrendeletet sajátkezűleg írta.

A SZERKESZTŐ POSTÁJA.

— Kelemen Jánosnak, Galambfalva. Igazad van.
— Benkő István urnak Budapest. A kívánt számok megküldéséről intézkedtünk. Új év előtt is jó volna.
— A berlini magyar egyletnek. A kívánságot készséggel teljesítjük.

PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETILAP.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

SZERKESZTŐSÉGI S KIADÓI SZÁLLAS:

b.-farkas utca 16 szám, hová a lap szellemi s anyagi ügyeit illető minden küldemények czimzendők.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Egész évre 6 frt., félévre 3 frt., évnegyedre 1 frt. 50 kr.

KÉZIRATOK NEM ADATNAK VISSZA.

HIRDETÉSI DIJAK

kétszer hasábozott garmond sor vagy annak tere 5 kr. Bélyegdíj minden beigtatás után 30 kr.

Nagyobb és többször megjelenő hirdetéseknel külön kedvezményt nyujt a kiadóhivatal.

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS KIADÓ TULAJDONOS: Szász Domokos.

Egy test, egy lélek vagytok. Gal. IV. 4.

Tartalom: Zsinati törvényeink. — A kolozsvári iparos iskolák. — Vidéki élet. (m—i). — Az igazgató tanács nagy-gyűléséből. r. t. — Irodalom. — Külföld. — Tárca: Keresztelőre. Széchi Károlytól. Az erdélyi ev. ref. egyház vallássérelmei 1631-ben, betervezve I. Rákóczy György fejedelemhez orvoslás végett. Közli: Kocz József. (Vége. — Különfélék. — Szerk. postája.

ZSINATI TÖRVÉNYEINK.

Kolozsvár, nov. 11.

Még egy kerek esztendeje sem telt, hogy a magyar reformált anyaszentegyház, a Felség legkegyelmesebb és kitüntető bizalmu engedélye alapján, alkotmányozó zsinatát Debreczenben megtartá és az öt reformált egyházkerület alkotmány-szervezetét s több életbevágó törvényét megállapította — és ime ma már hivatalos kiadásban előttünk fekszenek ez alkotások, 307 §-ra terjedő szerves egészükben, aláírva egyfelől „az evangéliom szerint reformált magyarországi keresztyén egyház“ meghatalmazott képviselői által, a kik id. báró Vay Miklós és Nagy Péter, elnökök és Vég hely Dezső s Tóth Sámuel megbízott jegyzők, — másfelől pedig a következő záradék olvasható

„A magyarországi helvéthitvallásu evangélikusoknak, legfelsőbb királyi engedelmiünkkel, az 1881. évi Október hó 31. folytatólag az 1882. évi Szeptember hó 10. és következő napjain, Debreczen szabad királyi városunkban tartott országos zsinata által, az egyház szervezetére nézve alkotott, és vallás- és közoktatásügyi magyar miniszterünk útján, legfelsőbb jóváhagyásunk és királyi megerősítésünk alá hódolattal fölterjesztett jelen egyházi törvényt, ezennel jóváhagyjuk és megerősítjük. Kelt Schönbrumban, 1882. évi Octóber hó 11. kén.“

Ferencz József. (P. H.) Trefort Ágoston.

A mit, tehát, a magyar reformátusok, s nem is ily egyetemességben, majdnem egy évszázaddal

ezelőtt megkezdettek, de akkor az idők és állami viszonyok okán kénytelenek valának abban hagyni, most, aránylag ily rövid idő alatt s az egész egyházra nézve lehetett sikerre juttatni. Méltó és örök hála, ezért, a magyar államnak, mely minden irányban igazságos és a szabad vallás-gyakorlatot védő koronás Fejében és alkotmányos kormányában Anyaszentegyházunk ilyen pártfogójának, jóakarójának, valódi patronusának bizonyította magát!

Következik, immár, a jogerőre emelkedett törvénynek foganatosítása: kihirdetése, hatályba lépte idejének megállapítása — miután a zsinat idei szept. 17-ki ülésében, a 308. jk. sz. a., csak arról intézkedett, hogy a Felségi megerősítés után id. b. Vay Miklós világi elnök „hivja föl az egyházkerületeket a törvényeknek kebelökben leendő kihirdetésére.“

Mi, e helyen, csak is saját egyházkerületünk teendőire szoritkozva, miután áll. ig. tanácsunk nov. havi nagy-gyűlésében bizottságot küldött ki az ez irányban teendők véleményes előterjesztésére, az erdélyi ev. ref. egyházkerület előtt álló föladról kívánunk némelyeket elmondani.

A törvény s annyival inkább az egyetemes törvény kihirdetésére és még inkább az idézett zsinati határozat értelmében, csak egyházkerületi közgyűlésünk lehet hivatva. Ám e törvények hatályba lépte fölötti intézkedéssel a jövő évi május 16-dikán (pünkösöd negyednapján) túlig várni épen olyan helytelen volna, mint terhelő egyházkerületünkre nézve, ha ez egy ügyért rendkívüli közgyűlés hivatnék egybe. Azért az áll. ig. tanácsnak, mint az egyházkerület időközi illetékes kép-

viselőjének, kell a felelősséget magára vállalnia, hogy addig is, míg a jövő évi egyházkerületi közgyűlés formásképpen megtehetné, a kihirdetés és hatályba lépés 1883. január elsejére megtörténhessék.

Az áll. igazg. tanács kiküldött bizottságának azonban, nézetünk szerint, nem valami könnyű feladat jutott részébe, a midőn javaslatát meg kell tennie. Mert a legfelső helyen megerősített törvény-szervezet 9. §-a így szól: „Az erdélyi egyházkerületnek az AC. és CC. I. részeiben és az 1691. évi Leopoldinum diploma 2. 3. pontjaiban biztosított joga, és a több százados külön állása folytán kifejlett alkotmányos szervezete, érintetlenül hagyatik és részére föntartatik, hogy alkotmányát jövőben is a képviselői rendszer elveivel összhangzóan tovább fejleszthesse; kötelessége lévén a teendő módosításokat az egyetemes konventnek, illetőleg a zsinatnak bejelenteni.

Önként értetik, hogy:

a). Ez a föntartás az erdélyi egyházkerületnek csak is belügyei autonom intézésére vonatkozik.

b). E törvénynek az erdélyi egyházkerület alkotmányától el nem térő részletei, ez egyházkerületet is kötelezik.

c). Az 5 egyházkerületet egyetemesen érdeklő ügyekben a zsinat az erdélyi egyházkerületre nézve is törvényhozó testület.

Ime tehát az áll. igazg. tanácsnak, ha midőn, nézetünk szerint kötelességéhez képest, a zsinati törvény előzetes kihirdetését foganatosítja s hatályba léptének napjául, p. o. 1883, jan. 1-sejét megállapítja, nem lehet kitérnie a 9. §. b). pontjának értelmében szerkesztendő oly körirat kibocsátása elől, a melyben pontról-pontra meg legyenek jelölve a zsinati „törvénynek az erdélyi egyházkerület alkotmányából el nem térő részletei,“ hogy már eleve bevágassék útja minden lehető félreértésnek, balmagyarázatnak s így összeütközésnek. És tennie kell e kijelentést oly körültekintéssel, szabotossággal, hogy a felelősséget elvállalhasa érette az egyházkerületi közgyűléssel szemben hogy ennek csak épen a pecsétet kelljen és lehessen az előzetes intézkedésre ráütnie.

Szigoruan formai szempontból nézve ugyan a dolgot, igaz, e munka az egyházkerületi közgyűlés hatáskörébe tartoznék, kivált itt nálunk, a hol valóban nagy körültekintésre van szükség, hogy sem egyházkerületünk zsinatilag érintetlenül hagyott alkotmánya sérelmet ne szenvedjen, sem a köz. törvényhozás egyetemesen kötelező alkotásai áldástalan ne maradjanak s ép oly kevésbé csorbítottassék az egységes szervezetbe lépés elve.

S azért, hogy nekünk, egyénileg, oda hajlik nézetünk, hogy ne odázzuk el a jövő év pünkösdjének eltelteig a törvény életbe léptetését, nem zárkozunk el az elől az argumentáció elől sem, hogy az igazgató tanács csak rendkívüli szükség és veszély idején éljen discretionális rendkívüli hatalmával.

Mindenek előtt, tehát, ezt kell a kiküldött bizottságnak s előterjesztése alapján az áll. igazgatótanácsnak eldöntenie, hogy aztán, esetleg, a továbbiak is megbeszélhetők legyenek.

Óhajtható, hogy e kérdéshez minél többen szóljunk hozzá.

A kolozsvári iparos iskolák.

Hogy az iparos osztály intellectualis kiképzése mennyire a kor kívánalmává fejlődött ki, mutatja azon tény, hogy ennek általánosítása érdekében föllépni maga a kormány is elérkezettnek látta az időt; biztost küldött ki ez ügyben; s a vidéki nagyobb városokhoz útasítást intézett, mely útasítás a kolozsvári ipariskolákra vonatkozólag nevezetes ítéletet foglal magában, midőn a hasonló iskolák felállítására mintául ezeket ajánlja.

A kormány ezen elismerő vélemény-nyilvánítása s az iskolák széles körben ismert jóhírneve, hogy méltán érdemli-e ki a közérdeklődést?, e kérdésre, hogy ki-ki ez iránti saját véleményének alapot találjon, nem lesz érdektelen ezeknek a múlt 1881—82-ik tanévről Kiss Sándor igazgató által szerkesztett „Jelentés“ alapján összeállított vázlatos képét megismerni.

Ez iskoláknak a szervezeti szabályok értelmében, célja: megadni az iparos tanoncoknak az elhivatásuk által feltételezett szellemi képzést. Ennek eszközésére 10 helyiségben a következő osztályok voltak berendezve: 1 előkészítő, 4 első, 2 második, 1 harmadik osztály s a nyomdász és zsemlyés tanulók osztályai. A tanév október elején kezdődik és tart ápril végéig. Rendes tanulók az iparos tanoncok, rendkívüliek a segédek és iparosok. Mihelyt valamely növendék ifju iparos tanuló lesz, köteles magát azonnal az ipariskolába beiratni, minek eszközésére az őt felfogadó iparos gazda is köteleztetik; ki ezen kötelezettségének a kitűzött időben nem teszi eleget, köteles mulasztott óráinak kétszeres utánpótlására. A tanoncok csak az iskolák bevégezése után szabadithatók fel. Az iskolák felügyeletét és igazgatását az ipariskolai bizottság gyakorolja, mely az ügyek közvetlen vezetésével és igazgatásával a választott igazgatót bizza meg.

Az iskolákat a közadakozás tartja fenn. A múlt évben a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszterium 1500 frtot, Kolozsvár sz. kir. városa 600 frtot, a kolozsvári kereskedelmi- s iparkamara 200 frtot, a „kolozsvári takarékpénztár“ 100 frtot, a kolozsvári iparosok hitel-szövetkezete 50 frtot, a „kisegítő takarékpénztár hitelszövetkezet“ 50 frtot

adományoztak. Ezeken kívül a különböző ipar-társulatok, valamint egyesek is hozzájárultak az iskolák fentartására. A múlt évi összes bevétel 4052 frt 15 kr., a kiadás pedig 3221 frt 64 kr. volt, mely összegből a tanérek fizetésére összesen 2327 frt fordítottatott.

A tanítótestület állott 19 tagból. A tanulók összes létszáma 508 volt, kik 45 iparágnál nyertek mint tanoncok alkalmazást.

A bécsi nyomdász-tanulók iskolája mintájára a nyomdászok részére a múlt évben új tanfolyam lépett életbe, mi nem csak az iskolák történetében nevezetes esemény, hanem fontos tény azért is, mert ezzel Kolozsvár megelőzte hazai minden városunkat. A haladásban ez azonban nem egyedüli mozzanat; mert ugyancsak a múlt évben lett felállítva az iparos-segédék rendkívüli tanfolyama is. Ezeken kívül a tanulók létszáma az iskolák fenállása óta nem volt soha akkora, mint a múlt évben.

Végül fájdalommal kell megjegyeznünk, hogy az iskoláknak a fenti vonásokban rajzolt képe nem felelne meg a valóságnak ha elhallgatnók azt, a mi részint a tanoncokat felfogadó iparosokat, részint az illető közigazgatási közegeket nem tünteti föl kedvező színben t. i. a tanoncok mikénti iskolába járását. És itt látva, hogy a nagyobb rész mulasztott óráinak száma 10—50; sőt soké az 50—100 között váltakozik, lehetetlen hogy, mig az illetők részéről tanúsított közöny fölött rosszalásunkat nyilvánítjuk. addig másrészt az ily mulasztások ellenőrzésére hivatott külhatóságot a jövő nemzedék a jelenkor követelményei kérve intő szavának meghallgatására fel ne hívjuk.

VIDÉKI ÉLET.

A marosi egyházmegyéből.

(Közgyűlés).

Maros-Vásárhely, 1882. nov.

Rövid tudósításomat szomorú dolgon kell kezdenem, mert a „halál angyala“ mintha megirigyelte volna örömléteket, — mind a képviselők, mind a fraternitás sorából áldozatot vett a múlt gyűlés óta. Először is zarándi dr. Knöpfler Vilmos nevét említem az elhunytak közül, kinek elvesztése felett a fájdalom jegyzőkönyvileg való kifejezését, ugyszintén az özvegyhez részvétirat intézését Nagy Sámuel főgondnok indítványára a gyűlés elhatározta. Továbbá László Gergely erdő-szentgyörgyi és Pap Zsigmond n.-ernyei lelkészek halála ejtett csorbát sorainkon; ez az életnek még csak tavaszában járt, mig amaz keresztül jutott annak késő őszen is; mert csak hivataloskodása 60 évre terjedt, a mi magában is annyi idő, hogy sokszor egy egész életnek sem jut több ennél. Bizony a kinek 86 év, vagy még ennél is több jutott, az már benne van abba a magas életkorba, melyre bámulva nézünk fel, mint gyermekek a toronyra. S annál lesújtóbb a nagy ellentét, midán egy ifju és egy ilyen öreg haláláról egyszerre kell szólnunk

Őszi egyházmegyei közgyűlésünk november 2-kán tar-

tatott meg, mely annyiban ígérkezett nevezetesen, hogy fontos kérdések felett kellett megforgatni a discussio kalapácsát. Némelyek tán még személyeskedésbe is átröpö, mégis harcztól félték. De csupán a dislocatio kérdésénél volt egy kissé túlhölyvő a tanácskozás kohója. E tárgy az egyházmegyei tanács előkészítése után került tanácskozás alá, a mennyiben levekre terjedő javaslatot hallottunk róla, de semminemű ádomitgatás sem tudta tetszetőssé tenni. A vélemények többsége a körül forgott, hogy dislocatio törvénybeírásával a papi hivatal állandósága lenne megtámadva, mert ez által tér nyitvatván a pap személye elleni lázításokra, a vallásos erkölcsi élet inkább ki lenne téve a megrontásnak, mint e törvény nélkül. Ugyanis ki tudna biztosítást nyújtani arról, hogy a fánátizált nép nem épen annak a papnak kívánná áthelyezését, ki rendet tart, a kamatokat szigoruan felszedi, az egyházi vagyont megóvja, annak felkalkázását nem engedi és így megbüntetődhethék a pontosság, tisztakezéség; mert vajjon a coriphousok nem tudnának-e inprudentiának qualificálni minden olyat, a mi nekik nem tetszik? A gyűlés többsége tehát oda szavazott, hogy e tekintetben, újabb törvényre nincs szükség.

A tanári képviselet tárgyában, ha emlékezetem nem csal, oly forma megállapodás jött létre, miszerint a nagyobb collegiumok tanárai két-két, a kisebbek pedig egy-egy képviselőt küldjenek az egyházkerületi gyűlésre, de a theologiai fakultás tanárai továbbra is maradjanak tagokul. És itt önkénytelenül felvetődik a kérdés, hogy vajjon időszerű és álaposan indokolható e, hogy az egyházkerület törvényhozó testületének egészen képviseleti alapra helyezése nélkül a tanárok kiszorittassanak azon helyről, melyhez régi gyakorlatban gyökerező jog köti? Hát az egyházkerület törvényhozó testületében épen a tanárok volnának ama korhadrt rész, melyet metsző késsel kelljen megrohanni? Videant !

A harmadik kérdés, mely fölött viszont véleményt kellett mondani, az vala, hogy szükséges-e az özvegy-árvai gyámintézetek számadásait egész terjedelmökben felülvizsgálatra évenként fölterjeszteni? Erre nézve a gyűlés igenlő feleletet adott a számvizsgálás költségeinek megállapítását és aránylagos kirovását az igazgató-tanácsra bizván.

A mi az államsegélyért való folyamodásokat illeti: ugy az egyházak, mint egyesek részéről, most is, mint máskor, volt elég. Ha már tenni többet nem tudunk, kérni sem szégyen, sem hogy bevárjuk azt az állapotot, mikor bedőlt falakról, csonka toronyról rikoltozza fülünkbe a bagoly, hogy haszontalan szolgálk vagyunk.

Nem csak említésre, de figyelemre is méltó gyűlésünk azon véleménye, mely a részleges kepeváltás behozatala mellett nyilatkozik; mert valamely egyházközség a különféle kepeket egyenként sokkal könnyebben válthatja meg, mint egyszerre. Rétegenként a nagy hegyet is le lehet vágni a nélkül, hogy az erők kimerülnének. De egyszerre mozdítani félre még a kis dombot is bajos.

A papi fizetés megállítandó minimuma gyanánt 400

frt hozatott javaslatba. Noha ez is csekély, de mégis segítve lenne a mostani nyomoruságos helyzetet, mert ekké- zsiáink jó része még 400 frtnál is csekélyebb fizetést ad papjainak. Ideje volna erős kezekkel nyulni ez ügühöz s az affiliatiot keresztül vinni mindenütt, hol a papi fizetés a ja- vaslatba vett minimumon alól áll. Hisz annyi jövedelemből még tisztességes öltözetre is alig telik, hát a szellemi szük- séglet (könyvek, hirlapok) fedezése hol marad?

A havadtői leány-egyház levitája számára fizetés ja- vitást kért, oly formán, hogy a beszolgáló pap templomi szolgálata reducáltassék harmadrésznnyire s ezzel aránylago- san a papi fizetés is alább szállittatván, az eddigi fizetés- ből így kieső rész adatnék a levitának. A gyűlés e kérést mereven elutasította. A torboszlói egyházközség pedig az iránt folyamodott, hogy engedjék meg, miszerint a cano- nica portio megmivelésére évenként kivántató munkatételt készpénzen válthassa meg, váltságdíjúl 40 frtot ajánlván fel. Ezt a gyűlés melegen fogadta.

A kevésbé fontos s jobbadán az administratio körébe tartozó ügydarabok elősorolásával sem az olvasót fárasztani, sem a tért elfoglalni nem lévén czélom, csak annyit emli- tek föl, hogy a directori számadásokat fölülvizsgáló bizott- ság jelentéséből kitűnt, miszerint ugy egyházak, mint egye- sek vállain számos hátralék van összetornyosúlva most is s e tekintetben tavalyi állapotnál majd semmivel sem vagyunk jobban.

(m - i).

Az igazgató tanács nagy-gyűléséből.

Kolozsvár, 1882. nov.

Főt. Nagy Péter püspök úr elnöklete alatt jelen van- nak: Lészai Ferencz, dr. Jenei Victor, dr. Kolozsvári Sán- dor, dr. Szász Béla, Gyarmathy Miklós ig. tanácsosok; Deák József pénztárnok, Szabó Ádám számvevő, Bodor Antal titkár.

Az időközben elnökiileg elintézett ügyek bejelentése s tudomásúl vétela után:

— Elnök jelenti, hogy a debreczeni zsinat által al- kotott Felsőge által megerősített egyházi törvényekből 400 példány hozzá megküldetett, kísérő irat nélkül. — A kihirdetési módzatok iránt véleményadásra Lészai Ferencz, dr. Jenei Victor és dr. Szász Béla személyökben bizottság küldetik ki.

— Elnök fölemliti, hogy a takarékpénztári betétekre kivetendő állami kamat-adó miatt a betétek mostani 5%, hozzávetőleg 4 1/2-re fog leszállani. Elnök és pénztárnok megbizatnak, hogy a takarékpénztárilag elhelyezett s ez idő szerint igénybe nem veendő tőküket 5%-os papir jára- déki vagy m. állam vasúti kötvényekbe helyezték el.

— Szász Béla ig. tanácsos indítványa folytán az 1877-iki egyházkerületi közgyűlés 99 sz. határozata értel- mében az egyházkerületi képviselők mandatum a lejárván, f. évi decz. 31-ki zárhatáridővel az egyházkerületi képviselők megválasztása elrendeltetik.

— A n.-onyedi főtanoda előljárósága jelenti, hogy az igazgató-tanácsnak az építendő főiskolai épület elhelyezésére vonatkozó véleményét helyesli, de mivel nem rendelkezik az ig. tanácsi javaslat keresztülvitelére elegendő pénzalappal, az általa már fölfajtott indokok alapján, az építés megkez- désének sürgős volta miatt, az épületnek utca sorban épi- tését s a pályázat kihirdetésének engedélyezését kéri. — Érdemleges határozat hozatal előtt az ig. tanács szükséges- nek tartja a helyszini szemle felvételére fölkerült szakértő bizottság ismételt kihallgatását s e végett a tervrajz és iratok felküldését elrendeli, egyidejűleg tudatván az előljá- rósággal, hogy az angol bankban elhelyezett tőke s kama- tok felvétele tárgyában újabb lépéseket tett.

— Főt. Pap Gábor, dunántúli superintendens úr meg- küldi egyházkerületének az első magyar általános biztosító társulattal kötött szerződését. — Részletes előterjesztés s véleményes jelentéstétellel Lészai Ferencz, dr. Jenei Victor, dr. Szász Béla s titkár megbizatnak.

— Láng Károly missionarius felküldi a pitesti egy- házközség meghívó levelét Tamó Gyula papjelölt részére, kifejezést ad egyszersmind azon nézetének, hogy Czelder Márton részéről egészen eltévesztett eljárás volt Romániá- ban annyi egyházat s állomást szervezni, mivel a hívek csekély száma ezt feleslegessé teszi s jobb lett volna, jól javadalmazott missionariusi állomást, Bukarest központtal, szervezni, a sokkal gazdagabb angolok példáját követve. — A meghívó levél Tamó Gyulával közöltetik, azon felhívás- sal, hogy állomását mielőbb foglalja el; Láng Károly út- sítatlik, hogy mutassa ki a missiói egyházak lélek számát.

— A zsbói egyházközség engedélyt kér arra, hogy Veres Sándor választott papja Pitestről még e hó folytán beköltözhessek. — Pitesten az új pap meg lévén választva, az engedély megadatik.

— Hegedüs Lajos esperes jelenti, hogy a sz.-kecsárdi egyházközség iskolai épületeit állami iskolai czélokra, elő- nyös feltételek mellett, átbocsájtani óhajtja. — Az enge- dély, kellő megszorításokkal, megadatik.

— A sajó-udvarhelyi egyházközségnek, központi ke- zelés alatt álló pénzéből, a templom és tanítói lak kiépíté- sére 600 frt kiutaltatik.

— A kolozsvári főtanoda előljárósága jelenti, hogy a magyar nyelv tanítására ideiglenesen segéd-tanárúl, 400 frt fizetéssel, dr. Csernátoni Gyula okleveles tanárjelöltet alkalmazta. — Szolgál tudásúl.

Elintéztetett még több kisebb fontosságú ügy.

t.

IRODALOM.

Tanító k zsebnaptára. Ily című csinos és tar- tós bőrkötésbe kötött zsebnaptár jelent meg Budapesten a Légrádi testvérek kiadásában. A füzet tartalmas volta György Aladárnak, a szerkesztőnek, lelkiismeretes gondos- ságára vall. Tartalma, mely mind olyat foglal magában, mire

csak egy tanítónak, már csak tájékozás szempontjából is, szüksége van, a következő: Naplári rész: 1. A népoktatásügy újja szervezése. 2. Fontosabb minist. rendeletek. 3. Az orsz. tanítói képviselői közgyűlés határozatainak megerősítése. 4. Népoktatás ügye az országgyűlés előtt. 5. A pünkösdi gyűlés. 6. A közoktatásügyi miniszter tizedik jelentése. 7. Eötvös-alap kezelése. 8. Rövid időrendi emlékirat a magyar kisedővás és nevelés történetéről. 9. A néptanítók árvaháza. 10. A népiskolai természettani gyűjteményekről. 11. Európai államok népoktatásügyi statistikája. 12. Fegyvergyakorlatok az iskolában. 13. Az iskolába járatás ellenőrzése. 14. A múlt tanév történetéből. 15. Külföldről. 16. Vegyesek: Az 1880-ki népszámlálás eredménye. Fővárosi tanügyi statistika. Rövidlátók az iskolában. Kossuth Lajos a kisedővó-intézetekről. Az Eötvös-alap tulajdonát képező könyvek. A chinai vizsgálati rendszerről. Az 1882-ben megjelent tanügyi lapok jegyzéke. Az egyetemes tanítógyűlés központi végrehajtó bizottsága. Budapesti tanítók. 18. Hasznos tudnivalók Az ipartörvénynek a népoktatásügyre vonatkozó szakaszai. Az igazságügyi törvénynek a nép. von. pontjai. Az önkéntesi vizsga letétele. Felvételek a képző intézetekbe. Iskolák felszerelése. Ösztöndíjak és segélyek tanítók számára. 19. Legújabb. 20. Bélyegilletéki táblák. 21. Külföldi mértékek. 22. Pénzérték-tábla. 23. Bélyeg. 24. Törvénykezési szünnapok. Angol vászonba kötve ára 1 frt. 20 kr. Bérmentes ajánlott elküldéssel 1 frt. 35 kr. Melegen ajánljuk olvasóink figyelmébe.

„Csalánlevelek. Elbeszélések, képek, rajzok, apróságok az életből.“ Ily című kötet hagyta el a sajtót Kálmán Dezsőnek, a „Protestáns pap“ társ-szerkesztőjének tollából s küldetett be szerkesztőségünkhez. Részletes bírálatról kénytelenek vagyunk óvakodni, már csak azon indokból is, mert félünk attól, hogy igen komóny szavakat kellene hangoztatnunk. A könyv, a mint látszik, kedélyderítő olvasmányoknak van száma, de célját alig közelíti meg. Egy ágára e kötet tartalmának vélünk szerzőben igazi hajlamot felfedezhetni s ez a genre kép. A füzet legsikerültebb s mondhatni becses darabja is e fajhoz tartozik; címe: „A tanfelügyelő úr ő nagysága a sárfészeki népiskolában.“ Ez elszomorító közvetlenséggel festi a falusi népoktatás sajnos

állapotát, s bizony, sokan okulhatnának e kis rajzocskából. A mi az u. n. elbeszéléseket illeti, azok legtöbbszörre az ötlethajhászás bélyegét hordják magukon s mesében úgy, mint érdekességben oly soványak, hogy még adomáknak sem válnak be. Ilyenek a „Felemás“ és „Hatvanezer forintos vőlegény“ című darabok. A „Néhány jellemvonás egy jeles oktalan állat életéből“ című művecske, a mellett, hogy hihetetlen dolgokat tartalmaz, szellemesnek épen nem mondható. A „Böngészés a humor mezején“ című elmefuttatás első részében minden egyéb van, csak egészséges humor nincs. Második részében ismert adomák vannak felsorolva. — A csinos kiállítású füzet ára 1 frt.

KÜLFÖLD.

Franciaország. Figyelmet érdemlő értekezés. A párisi „Académie des inscriptions et belles-lettres“ szept. hó folyamán tartott ülésében érdekes thoma került szőnyegre. Derenbourg olvasta föl „l'Immoralité de l'âme chez les Juifs“ című értekezését, mely Halévy-nak azon állítását czáfolja meg, hogy a lélek halhatatlanságáról szóló hit a zsidóknál az őskorban úgy ol volt terjedve, mint az ókor más népeinél. Derenbourg a bibliából. néhány helyet ismertet, melyek a lélekidézést (necromantia) megtiltják épen úgy, mint Endor jósnője által a Sámuel lelkére való hivatkozást, mivel a zsidók közt olyanok is voltak, kik a létezésnek a halál után folytatásában is hittek. De szerinte ez közös hit volt Israelben és a szomszéd népeknél is, és nem sajátképi zsidó felfogás. Azt állítja, hogy a pogányok, kik Palestinában laktak, kevésbbé hozták be a hitelveket, mint a zsidók azon időben, mikor a pogányság szokásai felé hajoltak; egyedül a proféták tanításai képviselik az igazi zsidóságot; ezek pedig a jövő életéről szóló eszmét épen nem ismerik. Sőt a halottak lelkében való hit, mely a zsidóság legrégebb idejében a nép babonás rétegeiben létezhetett, különbözött a lélek halhatatlanságáról szóló mai felfogásunk lényegétől, mint a melyben a bűnhődésnek vagy jutalmazásnak a zsidók közt semmi nyoma sem található. Ez utóbbi fogalom csak később hatott be a zsidóságba a platói philosophia útján, s elterjedt az egyiptomi zsidók közt Sándor hódítása után.

A „PROTESTÁNS KÖZLÖNY“ FÁRCZÁJA.

KERESZTELŐRE.

(D. A. barátom kis lányának).

Piczi bölcső-ágyad patyolat vánkosán
Mosolyogva nyugszol, aranyos kis leány,
Szelid álmod őrzik fent a jó angyalok,
Lent hű anyád szeme, mi óva rád ragyog.

Ez a fényes szempár, életeden által,
Útadat befényli lobogó sugárral,
Anyá szive lángja, soha ne feledj el,
Teli odadással, teli szeretettel.

Óh, még nem is sejtéd, hogy mi ez az élet?
Csalfa, hamis játszó, de ne játszék véled!
Ármánya, veszélye s viharai ellen, —
Védő paizst rád a szeretet emeljen!

A szeretet minden e világon, hidd el,
Rajta csüngjön lelked rendületlen hittel,
Minden sebre ír ez, minden búra vigasz,
Ez életben más sincs, csak ez az egy — igaz!

Ha gyötör a bánat, s szemed könybe lábad,
Magsimitja lágyan borongó orczádat, —
Forró-édes csókkal fölszáritja könnyed, —
S sziveden a bánat egyszeriben könnyebb!

Ha únalom lankaszt, oda simúl melléd,
Vidor enyelgéssel, játszi, bohó gerléd,
Füleidbe sűg — bűg csacska ajka mindig, —
Pajkoskodó kedve kaczásra indit!

Ha a napnak terbe fejedet lenyomja,
Puba párnájával nálad terem nyomba',
Oda hajlik föléd, lesi pihegésed,
Tova lopja terhed, észre nem is vészed.

Ha a kétség mardos, elringat, elaltat,
Szárnyaival fedez, óvogat, takargat, —
Álmaidnak egét szivárványba vonja:
Hogy reményre feslik vivó lelked gondja!

És ha ébredsz, — csókkal köszönti reggeled;
Melegben árnyékok, hűvösben meleged;
Gyöngye kis leánynak ételed — italod,
Gyöngye kis bimbónak sűgarad, harmatod!

Gyönyörű rózsató parányi bimbója,
Élted a nagy Isten áldó keze ójja!
Szeretet melegen, boldogság sűgarán —
Élj és virúlj sírig, aranyos kis leány!

Széchy Károly.

Az erdélyi ev. ref. egyház vallásszerelei 1631-ben, heterjesztve

I. RÁKÓCZY GYÖRGY

fejedelemhez orvoslás végett.

Közli: *Kocz József.*

(Vége).

III. Az Csekefalviaknak az szent Abruhiáktól való megdulattatásoknak idejét parancsolja Nagyságod, hogy értesésre adgyuk. Nem régen volt Kéts urunk, csak szintén az elmúlt ősszel.

Erről is gondoskodásunk leszen.

IV. A mi nézi Kéts urunk az udvarhelyi filia állapotját. Az ottvaló Auditoroktól az praedicatornak semmi jövedelme, fizetése nincs leheto valami nyolcz forintig való; de azt is üdvözült Kéts Fejedelmünknek kegyelmességéből rendeltetett salariumnak obtinealása után az Schola mestér tartására fordítottuk. Hogy penig Nagyságod a dolgot voltaképen megértse, nincs az egész országban sohult oly

tractus, a hol az religioban annyi Diversitas s az emberokban és isteni tiszteletben annyi hidegség volna, mint Udvarhelyszékben és Háromszéken: mert majdeg ugy vagyon itt az dolog, mint az emberi és egyéb testben, hogy mentül tovább valók az tagok a principalibus partibus s kivályképen a corde: annyival szűkebben érzik magokban az naturalis calornak fomentuát. Akarván azért b. e. Fejedelem urunk e veszedelmes gonosznak remediumet keresni, nagy tanácsból ment arra, hogy mind az két megnevezett Széken continue tartana egy-egy academicus atyánkfiát, a kik mind compositis his moribus s mind conditionis ac doctendi dexteritate az religioban meg hidegedett és megszakozott embereket foveálnák, illuminálnák, contradicentes refutálnak, errores eorum consolalluak etc. Elsőbben is penig Udvarhelyre collocala Csulai Györgyöt¹⁾, mostani enyedi praedicator, ki négy esztendeig ott igen hasznoson és dicseretesen forgolódott és sok emberket s egy néhány ecciaciat lucrifecit Domino. Rendelt volt ü kegyelmének paratam pecuniam flor. 100 az Sófalvi aknáról; bort az Rehonfalvi dézmáról urn. 40; buzát az Kassai dézmáról cub. 25. de midőn meg nem érte volna azokkal esztendei szükségét: suplicala ü Felségének, hogy valamivel jobbitsa salariumat, melyre kegyesen resolválnán magát, megparancsolta volt az Udvarhely városbeli tisztviselőknak, hogy mind pénzét, borát, buzáját jobbitsák s zabot is rendeljenek neki az várból: de mivel az deák, az kiirta az parancsolatot, nem specificalta, mennyivel; azonban Csulai Györgynek is onnat kibontakozása lőn, akkor abban marada; idvezült Fejedelmünk is neki betegesedék, és felőle busítani nem kívántuk, azonban meg is hala: hanem az Fejedelem asszonyt, ki succedala neki, ugy találtuk vala meg felőle, beadván ü Felségének azt az parancsolatot is, melyet ez dologról iratott volt b. e. Fejedelmünk az Udvarhelyi tiszteteknek. És azt látván, ugy öregbitette az Fejedelem asszony negyven forinttal, 25 köből buzával, 25 köből zabbal, egy negyvenes borral. Mivel penig most urolag akarunk egy böcsületes tudós atyánkfiat oda collocalni, kinek ugyan reménséget is nyujtottunk, bizván az Nagyságod kegyelmességében, az megnevezelt salarium felől.

Könyörgünk Nagyságodnak, mint Kegeymes urunknak, ha lehetséges, Nagyságod méltoztassék azon kegyelmességet rajta persequalni: alioquin rea nem fog az helyre menni, mely minemü nagy hátramaradására legyen az Isten tisztességének és azon az földön az különb-külföféle sectaknak mely nagy gyarapodásokra, Nagyságod bölesen gondolkodhatik felőle, Az Uristen azt Nagyságodnak oly helytűn megfordítja, a honnan ingen nem is gondolná, melyet hogy cselekedgyik naponkint való könyörgésünkkel meg-solicitalni meg nem szűnünk.

Kis pénzzel jobbitjuk, huszonöt forinttal; buzával husz köböllel, borral 20 vederrel, zabbal is husz köböllel.

¹⁾ Csulai György 1623—1629-ig udvarhelyi pap, 1650—1661-ig ef. püspök.

V. Az radnothi malomnak sabbathaléja felől inquirálni a mint parancsolja Nagyságod, nem látjuk szükségesnek lenni, holott arról való donationális levelünkben liquido constal, melyet nem b. e. Bethlen Gábor Fejedelmünk, hanem még prodecessora az Felsőleges Báthory Gábor adott, melyet is supplicationkkal együtt Nagyságodnak beadtunk volt: de úgy itiljük megtekintésére sok foglalatossági között Nagyságod nem érkezett.

Ezt az tanács urak tetszése szerént kellett hadnunk, melyben jelen volt apám uram is.

VI. Végezetre az Sabbatharia secta felől és az környümetélkedő sidoszó emberek felől, ha inquisitio kévantatilk, azon könyörgünk Nagyságodnak, deligaltassanak annak végben vitilére jó lelkiismeretü főrenden való commissariusok, a kik citra omnem favorem procedalljanak az dologban. Jollehet csak ez mostani gyűlésbeli frequentiában is találtnának ugy itiljük nem kevesen, akik azokról világosan testalhatnának. Ez pedig, hogy ez közelebb elmúlt Pünkösöd innepekor is nem az egész cheresztyén világban levő cheresztyének szokása szerint vasárnapon, a melyen tudniillik az szentlélek látható formában Christus Urunknak ígéreti szerint elbocsáttatott, hanem azelőtt való harmadnapon — pénteken tudniillik — illették legyen meg sidók modgyára az sátoros innepet, az szentléleknek nem kicsin gyaláztatyára és bosszuságára; nyilvánban vagyon, hogy sem mint nagy megbizonyítás nélkül szükölködnék. Holott azért ez condemnata és proscripta secta ez században.

Könyörgünk Nagyságodnak, mint Kegyelmes Urunknak alázatosan, sőt obtestalljuk Nagyságodat, ne hadgya azt ennél is inkább lábra kapni, holott annak tolerálására nem hogy köteleles volna Nagyságod; de sőt az ország articulussa szerint eliminálni tisztii szerint tartozik. Melyet ha cselekedik, minden kétség nélkül dicséretes hire neve messze mindenfelé érette kiterjed és még az hosszú posteritásnál is boldog emlékezte megmarad, mint amaz sz. Királyoké, az kik az Isten népe közül az berkeket és bálványokat tollálták: de a mi nagyobb az Istennél az utolsó napon is minden kétség nélkül emlékezetben léssen és érette bőséges jutalommal Nagyságodat megkoronázza.

Nagyságodnak mindenekben kegyelmességét bizodalmasan várjuk.

Erről is inquiraltatunk, ugy az mint articuluum amuol és ha elérjük, az ország végezésehez fogjuk magunkat tartani.

Eredetije az udvarhelymegyei ref. egyházmegye levéltárában. XXXVIII. csomag.

KÜLÖNFÉLÉK.

Kolozsvár, november 11.

— A lejárt előfizetések megújítását s a feles számú hátralékosoktól tartozásaik haladéktalan törlesztését, illetőleg

a szétküldött elősmervényeknek visszaküldését, tisztelettel kérjük. A fölhalmozódott hátralékok miatt, melyek a lap fentartását lehetetlenné teszik, a folyó negyedév utolsó várakozási kíséreltünk

A kiadó hivatal.

— Királyi adományok. Ő Felsőleges a méhtelki hely. hitvallású és a göllnitzbányai evangélikus egyháznak magán pénztárából egyenkint 100 frt iskola építési segélyt méltóztatott legkegyelmesebben engedélyezni.

— A Dunántúli egyházkerület deczember hó 1-ső napjaiban, — a Tiszánineni f. hó 28-án rendkívüli közgyűlést tart a zsinati törvények kihirdetése végett.

— Dicséretes buzgalom. A „Bukaresti Híradó“ legközelebbi számában Vándori Lajos szerkesztő úr egy bukaresti magyar iskola felállítására érdekében lelkes fölhívást tett közzé, s e czélból egy sorsjáték rendezését indítványozza, kötelezvéen magát arra, hogy a kibocsátandó sorsjegyekből egy év alatt 10,000 darabot fog elárusítani. Az Isten segítse.

— Néhaj Görög Istvánnak, a sepsi-szent-györgyi Mikó-tanoda korán elhunyt igazgató-tanárának sirja felé a tanoda tanári kara közadakozásokból begyűlt pénzen diszes síromléket állított fel, mely holnap fog ünnepélyesen átadni. Ez alkalommal Bodor Domokos tanár fog az elhunyt felett emlékbeszédet tartani, az ifjusági énekkar pedig gyászdalokat ad elő.

— Találkozás negyven év múlva. Debreczen e hó 3-án érdekes találkozás színhelye volt. Azok gyűltek egybe barátságos lakomára, kik ezelőtt 40 évvel végezték tanulmányaikat a debreczeni főiskolában. 150-en voltak akkor, most csak 30-an jelentek meg közülök. Ezekon kívül mintegy 60-an vannak életben, de akadályozva voltak a megjelenésben. A találkozó örökre emlékezetessé tették összejövetelüket az által, hogy 900 frtos alapítványt tettek főiskolai szegény sorsu tanulók számára. A találkozás előtt ünnepélyes istentisztelet volt és Némethy Lajos ref. lelkész — ki szintén tanulótlárs volt — mondott imát. Délben a társaságban megjelent Révész Bálint superintendens és Szűcs István is, kik közül előbbi tanítójuk, utóbbi tanáruk volt egykor a jubilálóknak.

— Szép alapítványt tett Czárán Tivadar, aradmegyei seprősi birtokos, a Seprősen létesítendő magyar tannyelvű iskolákra. Az alapítvány 17,000 forint, ebből 5000 frt iskolaépítésre, 10,000 frt kamatozó tőke a tanító fizetésére, 2000 frt pedig az iskolaépület fentartására s a tanító és iskola részére szükséges fűtőanyag beszerzésére fordittatik. A nemes tett önmagát dicséri.

— A szilágymegyei tanítótestület zilahi járásköre őszi gyűlését október hó 16-án Szilágy-Pánitban, az ev. ref. elemi népiskola nagy termében tartotta meg. Az elnöki megnyitó után a gyakorlati tanítás vette kezdetét. Gyakorlati tanítást tartott Ozsváth Lőrincz szilágy-paniti ev. ref. tanító Magyarország földrajzából. A gyakorlati ta-

nitás heható vitatása után, jól sikerültek nyilvánítottatott A gyakorlati tanítás után Fodor Dániel polgári iskolai tanár és elnök olvasta fel „A „történettáncítás módszeréről“ című értekezését. A gyűlés ezen tanulságos értekezést köztetszettel fogadta s az értekezőnek Borbély Sámuel képezdei tanár indítványára jegyzőkönyvileg elismerő köszönetet szavazott. Ezután Juhos Béla községi népiskolai igazgató olvasta fel a „Forgóhácsi“-féle irkákról szóló szintén tanulságos ismertetést. A jövő gyűlés helyéül Szilágy-Keresztur lett megállapítva, az idő meghatározása pedig az elnökre bízott, Ezzel a gyűlés déli 12 óra után véget ért.

— A debreczeni ref. hittanszaki önképző társulat Közölyne 13-ik évfolyamát kezdette meg, a mi a társulat kitaró buzgalmának szép bizonytsága. Jelenleg Révész Kálmán és Sulyok István hittan hallgatók szerkesztik. A legújabb számban is tartalmas közlemények jelentek meg Balog Ferencz tanár úrtól, a társulat érdemes elnökétől s Révész Kálmántól, az egyik szerkesztőtől. A Közölyne előfizetési ára egy évre helyben 1 frt 50 kr., vidékre 1 frt 70 kr. Nagyonedi theologusaink is követhetnék a jó példát.

— A vasárnapi munkaszünetelés megtartására nézve mind Bécsben, mind pedig Budapestén régebben megindultak a mozgalmak s főképp azon napi lapok ellen irányultak, melyek hétfőn reggel is megjelennek. A szerkesztők csak úgy hajlandók a hétfői lapot megszüntetni, ha egy lap sem jelenik meg. Azonban mind Budapestén, mind Bécsben van egy pár lap, mely nem akarja megszüntetni a vasárnapi munkát. Bécsben mult vasárnap ez ügyben népgyűlés volt, mely egy felhívást tett közzé, hogy a „Neues Wiener Tagblatt“ és „Vorstadt Zeitung“-tól a közölyne vonja meg a támogatást. A népgyűlés erősen tiltakozott azon állítás ellen, mintha a hétfői lapokra a népnek szüksége lenne, sőt ellenkezőleg azok megjelenése ellen határozottan tiltakozik s egyuttal kijelenti, hogy ily kétes irodalmi becsű termékekről lemond.

— A honalapítás ezeréves ünnepeének tárgyában az akadémia külön bizottságot alakít, a közoktatásügyi miniszter fölszólítására. E bizottság azt a kérdést fogja megvitatni: mikor nyomultak be a magyarok Eteiközből hazánk területére; melyik évben fejezték be a honfoglalást? E két időpont közt több év folyt le, s az akadémia bizottsága e két időpontra nézve igyekszik összhangzatba hozni a történeti adatokat; hogy azután a két időpont közül melyiket fogadják el a millenium idejéül: azt a képviselőház dönti el annak idejében. Az akadémia Botka Tivadart, Szabó Károlyt, Salamon Ferenczet és Pauler Gyulát kérte föl egy értekezleten, hogy e hó végéig terjesszenek elő véleményyt. E fölött aztán a történelmi osztály fog határozni.

— Pitesti magyar egylet. A Bukaresti Hiradó szerint Veres Sándor ref. lelkesz úr magyar egylet szervezése érdekében buzgólkodik. Veres Sándor úr azonban közelebről állomását oda hagyja s így megválasztott utódára, Tamó Gyula úrra vár a nemes czélu kezdeményezés megvalósítása.

— Arany János összes munkáira hirdet előfizetést Ráth Mór. A vállalat 8 kötetre fog terjedni s az előfizetési

ár 16 frt., melyből 8 frt az előfizetés alkalmával, a többi az 5-ik kötet átvételekor fizetendő. A vállalat jövedelme az „érez szobor“ költségeire fordítatik.

— A magyar Lexiconnak 111—114 füzeteti megjelentek diszes mellékletekkel. Ez életre való vállalat már jó előre haladt az M betűben s így a befejezéshez gyorsan siet.

Vallásos statistika. Érdekes összeállítását közli egy német egyházi lap a katolikusok és protestansok számarányának Németországban. A népszámlálás eredménye a protestansok rohamos szaporodását s a katolikusok alig észrevehető számbeli gyarapodását tünteti fel, Poroszország és néhány kisebb állam kivételével, általánosságban. 1867-ben Németország területén 24.921,000 protestans volt, míg 1871-ben 25.583,000 s 1880-ban 28.333,652. A protestansok az összes népességnek 1867-ben 62.14, 1871-ben 62.31 és 1880-ban 62.64 % -át tették. Katolikusként jegyeztette fel magát 1867-ben 14.564,000, 1871-ben 14 millió 867,000 s 1880-ban 16.234,475 személy s így a katolikusok 1867-ben 36.31, 1871-ben 36.21 s 1880-ban 35.88 % -át tették az össznépességnek, a zsidók pedig 1867-ben 1.24, 1871-ben 1.25 és 1880-ban 1.24 % -át. Mint azt a már említett lap megjegyzi, a protestansok számbeli gyarapodása az 1867-től 1880-ig terjedő időszakban még nagyobb mérveket öltött volna, ha az utóbbi időben oly annyira cultivált kivándorlás nem szolgált volna gátjával.

A SZERKESZTŐ POSTÁJA.

— Kovács Ferencz, collega urnak, Tasnádszántó. Ön ellentmondást lát a váló ügyek ellátására közelebb kiadott Útasítás 43 § e s a külön kibocsátott válóperi díjtételek 12-ik pontja között. Ez ellentmondás azonban csak látszólagos. Egyházkerületünkben eddig is általánosan követett gyakorlat az volt, hogy a tanuvallatáshoz szükséges kérdőpontokat a felperes, a contra probandum eseteiben az alperes is ügyvédek által készítették el s mutatták be a kibocsátás rávezetése végett az esperesnek. Az Útasítás 43 §-e az általánosan divó gyakorlatot kodifikálta. A díjtételek megállapítására kiküldött külön bizottság tárgyalása rendén azonban kitűnt, hogy ez általános szabály alól kivételek vannak egyes egyházmegyékben, hol a kérdő pontokat nem a fél ügyvédje, hanem a jegyző szokta elkészíteni. A bizottság s annak előterjesztése alapján a főtörvényszék a díjtételek rovatában e kivételes eljárást is fölvetette s a 12-ik pontban megállapította, hogy ez esetben a jegyző illetéke 1 forint. Nyilván való, hogy oly egyházmegyében, hol a kérdőpontokat az ügyvéd, esetleg ügyvédek fogalmazzák, a jegyzőt oly munkáért, melyet nem ő végzett, semmiféle díj nem illeti meg. Szolgáljon ez önnek fölvilágosításul hozzám intézett első kérdésére. — Továbbá azon kérdést is intézte ön hozzám, ha valjon az egytetemes énekügyi bizottság hajlandó-e más hazai felekezetek énekes könyveiből átvenni egyes oly énekeket, melyek esetleg használhatóknak bizonyulnak? E kérdését önnek közölvén a bizottság elnökével, a főt, püspök úrral, értesíthetem önt, hogy a bizottság szívesen veszi bárkitől s így öntől is, ha fáradságot vesz magának más felekezetek énekes könyveinek átvizsgálására s azokból az alkalmasoknak mutatkozók kiválasztására s beküldésére. Igaza van önnek: a jót bárhonnan s bárkitől el lehet fogadni s fölhasználni.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETILAP.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

SZERKESZTŐSÉGI S KIADÓI SZÁLLAS:

b.-farkas utca 16 szám, hová a lap szellemi s anyagi ügyeit illető minden küldemények czimzendők.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Egész évre 6 frt., félévre 3 frt., évnegyedre 1 frt. 50 kr.

KÉZIRATOK NEM ADATNAK VISSZA.

HIRDETÉSI DIJAK

kétszer hasábozott garmond sor vagy annak tere 5 kr. Bélyegdíj minden beigtatás után 30 kr.

Nagyobb és többször megjelenő hirdetéseknel külön kedvezményt nyujt a kiadóhivatal.

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS KIADÓ TULAJDONOS: Szász Domokos.

Egy test, egy lélek vagytok. Gal. IV. 4.

Tartalom: Képviselő választásaink. (Két czikk). I. (Sz—s)
— Kossuth a kisded-óvodákról. — Vidéki élet. Az erdővidéki egyházmegyéből. Őszi közgyűlés. r. l. — Külföld. — Világ tolyása.
— Tárca: Pápan. Papp Gábortól. — Különfélék.

KÉPVISELŐ VÁLASZTÁSAINK.

(Két czikk).

I.

Kolozsvár, 1882. nov. 18.

(Sz—s). Egyházkerületünk képviselőinek öt éves mandatumra letelvén, igazgató-tanácsunk elrendelte, hogy f. évi december 31-ig az új választások végrehajtandók.

Az országos és egyházi képviselő választások között párhuzamot vonni alig lehet. Amazoknál a politikai pártok vivódásai izgalomba hozzák az egész országot s kortések zajától viszhangzik völgy s halom; emezekről a külvilág alig vesz tudomást s ha vesz is, csöndes lefolyásukat közönnyel nézi végig. Amazok e világ szerénti emelkedésnek, hirnévnek s dicsőségnek lépcsői gyanánt szolgálnak s épen ezért gyakorta a legszennyesebb érdekharczait idézik elő a tisztátalan szenvedélyeknek; emezek nem körítik dicsfényvel a választottak halántékait, mert a munka, melyre elhivatnak, az ország, melynek munkásaivá szegődnek „nem e világból való.”

De ha a külvilág érdeklődő figyelmét nem is vonja magára a mi képviselő választásunk zajtalan mozgalma; ha a választottak fejét nem is kuszoruzza hír s dicsőség, — nekünk, kik Isten országának építésére szenteltük föl életünket, annál bensőbb odaadással, önzetlenebb buzgalommal s

elfogulatlanabb indulattal kell teljesítnünk a ránk váró köteleiséget, mely abból áll, hogy minden mellékes tekintet félre téve, bizalmunkkal oly férfiakat tiszteljünk meg, kik arra eddig is méltóknak bizonyultak, illetőleg egyéniségükben hordozzák annak zálogát, hogy a rájuk váró nemes munka végrehajtására alkalmasok lesznek.

És itt önként merül föl az a kérdés; hogy a megejtendő választásoknál minő szempontok legyenek ránk nézve irányadók?

Hogy e kérdésre elfogulatlanul s kellő alaposággal válaszolhassunk, szükség egy pillantást vetnünk alkotmányos szervezetünk történelmi fejlődésére s az adott helyzet követelményeire.

Az 1872-ik évvel életbe lépett alkotmányos új szervezetünk keretében az egyházkerületi közgyűlés olybá tekinthető, mint az addig létezett egyházi főtanács teljes gyűlésének jogutóda, a mennyiben mindazon jogokat, melyeket a Geleiféle XII-ik kanon a „nationalis synodus“, — az 1688-iki alkotmányozó gyűlés a „generalis congregatio politico ecclesiastica“ és az 1709-diki gyűlés a „supremum consistorium“ számára föntartott, tényleg gyakorolja, sőt a mennyiben a régi zsinatok megszűntek s az azok számára föntartott jogokat is részben közvetlenül, részben átruházás útján élvezi, a mostani közgyűlésnek jogköre még szélesebb, mint amazé volt.

És minő arányban volt a régi plenum consistoriumban képviselve az u. n. világi és egyházi elem?

Világi részről — az 1828-iki alkotmányozó gyűlés szavaival élve — tagjai voltak „a kül-

ső fő és utána való magistratusok s patronusok (megszámlálhatatlan legio!); továbbá az egyházmegyék, valamint a főiskolák s gymnasiumok fő- és aligondnokai s rendes tanárai. Sőt az említett gyűlés határozata szerint, résztvehettek abban a világiak közül „hitünk több sorsossai is“, de csak consultativ votummal. Nyilván való ebből az, hogy ha határozott számokban nem is tudjuk kifejezni a világi tagok akkori létszámát, de annyit bátran állíthatunk, hogy százakra és százakra ment föl azon világi egyének száma, kik a plenum consistorium jogosult tagjai voltak.

E tekintélyes létszámmal szemben, a szorosabb értelemben vett egyháziak közül szavazási joggal bírtak a püspökön kívül, a generalis notarius és director; továbbá az esperesek s jegyzők s végre a már ismételen idézett egyházi rendelet szerint „a papok közül azok és olyanok, kik és a melyek az 1709-beli rendszabásban megemlítették“, névszerint a a kolozsvári, szászvárosi, fehérvári, fogarasi, enyedi, m.-vásárhelyi, ó- és új tordai, vizaknai, v.-hunyadi, dévai, kolozsi, széki és deési ecclesiák papjai. A világi jogosult tagok százaival szemben a hivatalos állásuknál fogva jogosult egyházi tagok létszáma legfőlebb 60-ra tehető. E történeti tényből kitűnik az, hogy a mi régi egyházi alkotmányunk szerinti legfőbb testületben a paritas elve nem csak kifejezésre nem jutott, sőt a világi elemnek tulnyomó többsége az egyházzal szemben törvény által — csaknem a határtalanságig — biztosítva s az egyházi elem részvétele meghatározott létszám által korlátolva volt.

Az új alkotmány a világi elemnek addig élvezett jogkörét jelentékenyen megszorította, a mennyiben a „külső fő és utána való magistratusokat és patronusokat“, mint olyanokat, a közgyűlés jogosult tagjai sorából — egy toll-vonással — kitörülte s a hivatalos állásuknál fogva s az egyházi teherviselés alapján addig jogosult világiak részvételét is meghatározott számban fejezte ki. Az alaptörvény II-ik fejezetének 3. pontja a kiszorított magistratusok és patronusok számára csak egy keskeny kaput hagyott nyitva, melyen át újra bejuthatnak a közgyűlésbe, az az, ha „rendkívüli érdemeket szereznek s a közgyűlés titkos szavazás útján őket kebelébe fölveszi.“

E szerint az új alkotmányos szervezet ellen — az addig élvezett jog megszorítása czimén — ha lehet kifogása a két alkotó elem közül valamelyiknek, ez az „egyik“ csak a világi lehet. S megfontolandó kérdés, ha valjon annak a közönységnek, melyet a világi elem jelentékeny része

az újabb időkben egyházi s iskolai ügyeink iránt tanusít, egyik indoka nem e jog megszorításában rejlik-é? Nagyon emberi dolog így okoskodni: „Oseim élvezték a jogot s teljesítették az azzal járó kötelességet; tőlem a jogot elvették, nem akarok tudni a kötelességről.“

De hát lehet-é jogos kifogása az új alkotmány ellen (sit venia verbo) az u. n. „egyházi rendnek“ s minő magatartás követendő általa a képviselő választásnál?

E kérdésre befejező cikkünkben felelünk.

Kossuth a kiseded-óvodákról.

Nagy hazánkfia, kit nemzetiségünk összes kérdései érdekeltek, kora ifjúságától kezdve, egy 1837-ben írt levelében érdekes sorokat szentel a kisededvás kérdésének. E levélből nem tartjuk érdektelennek a következőket közölni:

A kisededvó egyesületeket terjesztő egyesület választmánya megbízásából Fáy András, Szentkirályi Móricz, Simon Florent és Én (5-ik lagtársunk Fuchs Keresztély el nem jött) összeültünk, vázlatát készítendő az azon röpke iratnak, mely népszerűleg irva a közönséget ezen intézetekről fölvilágosítaná s annál fogva részvétre gerjesztené.

Simon Florent felolvasta Manzónak „Aufrufját“; ez a Manzó akkoriban igazgatója volt a Buda vizi-városi kisededgyámintézetnek, melyet a lelkes gr. Brunswick Teréz teremtett. A Manzó név ugy rémlik előttem, mintha némi politikai jelenetekkel volna összekötve; — leginkább ilyesmiről s valami üldöztetésről rezeg egy homályos kép emlékezetemben. Simon mondotta is, hogy később Manzó egy német politikai hírlapot szerkesztett s utóbb mint menekvő élt Franciaországban.

Ezen „Aufruf“-jának czélja minden város-negyedben kisededvó intézetet állítani, melyben az azon negyedbeliek (alkalmas koru) gyermekeiket ingyen egész éven át s egész napra beküldhessék. — Évenkénti költségeit mintegy 1000 pfrtra teszi (150 gyermekhez alkalmazva) és ezen summát aláírás útján szabad ajánlatból szeretné begyűjteni. T. i. egy lajstrom fog szétküldetni 3000 sorszámmal megjegyezve — egy szám egy ezüst huszas, kiki annyit ír alá, a mennyit akar, s így létesül közérővel egy intézet, melyre tehát a közönségnek van joga felügyelni. Ezen czél nem sikerült. Okát nem tudom. — Teréz grófnő nagyon különös jelenet a maga nemében

— Őt én személyesen nem esmérem, csak szép nemes tetteiből; ugy látszik, sek bizarrság van benne s hasonlít Jupiter temploma omladékaihoz, mely omladék bár, de minden omladék darabban egy egész mestermű. Én csak azért tudtam kevésbé megbarátkozni az ő intézményivel, hogy a nemzetiség tekintetét egészen kirekesztette. Pedig a mint boldognak hiszem Amerika szövetséges státusait, hogy a törvény egységéből eredő érdekek egységéből elég kapcsot találtak heterogén unitásokat is egy szép egészbe kapcsolni: ugy élek-halok e hitben, hogy nyelv nélkül nem lesz a ma-

gyarnak nemzetisége, nemzetiség nélkül pedig nem csakhogy magyar, de még nemzet sem lehetne a magyar.

Szentkirályi is olvasott fel némi gondolat-jegyzéket. Jóknak találtam azokat, de tulmentek a körön, melyben dolgoznunk kell, philosophiai problémákra is terjeszkedvén. A népnek (s mit jól meg kell jegyeznünk) a magyarországi földmives, napszámos, kézműves népnek irunk; s ez észlegi problémának fejtegetésében nem nagyon fogna épülni s azt legfeljebb azért találná bölcsnek, mert nem értette; — neki a mindennapi életnek szembeötlő körülmények kellene, tükörben mutatva s tolviva jó magyarázattal, — ily empirikai fogásnak engedő; a szobatudósság felett ásitana.

Hisz egy tétel felett már mi négyen magunkban is disputáltunk. Szentkirályi ezeket állítá: Praejudicium saeculorum, hogy az ember rossznak születik. Nem áll, hogy az ember csak kisebb vagy nagyobb erővel születik és ezt jóra, vagy rosszra a körülmények fejtik ki. — Itt már szóba jött, hogy bezzeg feltámadnának e thesis ellen a keresztény papok stb., kik a napkeleti bölcsenek a világ phisicai és erkölcsi eredetéről írott philosophemiáit revelált hitágazattá tették, mivel gazdagon élnek a mellett. Fáy még azt is mondotta, hogy az ember inkább rossznak születik, mert hiszen természeti állapotjában minden rossz, még a derék buza, a föld is gyomot terem, ha magára hagyatják. — Boldog Isten! az ember e kis planéta lakosai közti superioritásánál fogva, vagy Mózes mythológiája következésiben, magát a mindenség urának, sőt czéljának tekinti gyarló büszkeségében és innen erkölcsi jónak vagy rossznak böljegezi a dolgokat, a mint ő reája nézve jók vagy rosszak. Pedig ki merné megmondani, a föld nem felel-e meg a mindenség iránti viszonyainak épen úgy, ha gyomot terem, mintha gazdag kalász tenger ing a szellőben felette. — A nagy természet nem tekinti czélnak az embort művei sokaságában, hanem mint egy részét az összhangító szerének, s e tekintetben maga a büszke ember is alkalmasint csak egy s oly arányban áll, mint az, a mit gyomnak nevez s az önmagára nézve használhatatlanság; s így a „relatio“ rossz ideáját fejezvé ki, e szóval csak épen oly joggal nevezi, mint a posványos tóban kuruttyoló békák tarthatják rossznak, vagy haszontalannak a dús kalászu földeket, vagy szőlőgerezdes halmokat. — De hiszen az ember társaságon kívül képzelve, egy azon állatteremtények közül, mik csak a költő agyában léteznek. Ő reája nézve társaságon kívüli, vagyis absolutus jó vagy rossz nem is létezhet s társaságon kívül még a legtisztább erkölcsi képzeletek is semmit jelentő chimerák. Mert, hogy az erények egyes alkalmazásával ne vesztegessen időmet, maga az összes erkölcsiség alapszabálya amaz isteni „szerezsd felebarátodat, mint önmagadat“, nem válik-e haszontalan szószátyársággá oly emberre nézve, ki társaságon kívül élne? S minden, a mit jónak, nagynak, nemesnek, erénynek, erkölcsnek nevezünk, nem veszti-e el értelmét imigy képzelve? Valóban csak az jó, s csak az rossz, mit a társasági viszonyok tettek ilyenné.

(Vége következik.)

VIDÉKI ÉLET.

Az erdővidéki ev. ref. egyházmegyéből.

— Őszi közgyűlés. —

1882. november hó 7.)*

Egyházmegyénk f. hó 6-án tartotta őszi közgyűlését, mely, felsőbb leiratokban gazdag tárgyainál fogva, egyike volt a legérdekesebbeknek.

Legnagyobb vita fejlett ki az igazgató-tanács által a folyó évi egyházkerületi közgyűlésen 28. jkv. szám alatt, a dislocatio tárgyában tett, előterjesztés fölött.

A vélemények kétfelé oszoltak. Egyik rész abban a nézetben volt, hogy a mely pap imprudens pastoralis eljárásával egyházközségében a viszály magvát ülteti el, de e miatt őtet sem fegyelmi, sem közkereseti úton, kanonaink értelmében, büntetni nem lehet: félfizetésre nyugalmaztassék addig, míg más állomást nem nyer. — A másik vélemény az volt, hogy egyes imprudens papokért, az egész egyházkerület papságával szemben, imprudens eljárás volna visszaidezni ama szomorú időket, melyekben, egy-két pap-gyűlölő ember miatt, sok esetben, maga az egyházközség, s valamennyi esetben a szegény pap romlására, túladtak a papon.

Az első véleményen levők azzal érveltek, hogy sok igaz van az igazgató-tanács előterjesztésében, különben a zsoboki esetre nem lehetne utalni, s azért, mert nem jött nyilvánosságra, másutt is lehet hasonló veszélyes, imprudens pap, ki alatt a vallás-erkölcsi élet a hivek között meglazul: tehát mulhatatlanul segíteni kell a bajon; de minthogy e részben nem mindig egyedül a pap hibás, hanem a hivek között is lehet, ki a pap imprudens eljárását előidézi és sok esetben a vakon hívő tömeg egy-egy ilyen ember után indul s lesz pap-gyűlölő: nyugalmazza félfizetéssel papját az ilyen egyházközség addig, míg tovább mehet, vagy hágyjon, ha canon ellenes hibát nem követett el, nyugtot neki.

A második véleményen állók azt mondják, hogy ezzel nincs segítve a dolgon és pedig két okból. Először, mert nem minden egyházban volna kivihető, hogy félfizetésre új papot kapjon; másodsor azért, mert az érdekekben megöszült, vagy szolgálatképtelenség miatt nyugalmazottak félfizetését is panasszal adják meg a legtöbb helyen; minő indulattal fizetnék akkor, ha még gyűlölük is? De, a mi legfőbb, nem felelne meg a czélnak az eljárás azért is, mert ezzel az imprudens eljárás törölve nincs s ha addig nem volt canon ellenes hiba, ha nem volt még elmérgesedve hivek és pap között a viszony, ezzel épen előkészítették, elmérgesítették az, mert insultálni bárkit is lehet.

Egyetlen módszer: az eddiginél lelkiismeretesebb administratio. Az egyházmegye feje az esperes, kinek erélyes kormányzatótól várjuk az egyházmegyének mind anyagi, mind szellemi felvirágoztatását; atyai, tapintatos eljárásától a pap és hivei között a bajok orvoslatát; mindenre kiterjedő figyelmétől az ügyek rendes menetét. Mihelyt az esperes igazán akarja tudni, hogy ez vagy az a pap

*) Tárgyhalmaz miatt késett.

mit csinál otthon, azonnal a legrészletesebb felvilágosítást nyerhet. Vegyen alkalmat magának erre s ne csupán a canonica visitatio alkalmával, de egyébkor is látogasson el egyházközségeibe s a hol a pastoralis imprudentiát felfedezni véli: „fedjen és dorgáljon“; igyekezzék a bajokát, maga idejében, elenyésztetni. Alig hisszük, hogy lenne imprudens pap, ki ilyen baráti szépszóra ne hajolna, alig olyan hallgatót, ki a jóakarát és békesség apostolával szemben szelidebb ne lenne. És ha ez áll és igaz, nincs szükség a dislocatióra, mely sok papot kizavarhat nyugalmából, nem az ő, de hivei imprudentiájából s mely az imprudens eljárású papot pedig egész életére családjával együtt szerencsétlenné teheti, moraliter megölheti.

A kánon elég szigorú, s ha ebbe ütközik a pap magaviselete, kimélet nélkül alkalmazni kell; de addig, mint-hogy reactio actio nélkül soha sem támad, nincs más orvossága e bajnak, mint az esperes lelkiismeretes felügyelete. Főleg fiatal kezdő papoknál esik meg a baj, kikkel, ha a pastoralis prudentiáról, elméletileg, hallanak is valamit, a gyakorlati téren gyakran megesis, hogy a szomszéd lelkész-től kell egy és más ügyben tanácsot kérniök s ha nem kérnek, imprudentiát követnek el! Ha nem elég tapintatos dolog a helyi szokásokkal egyezőleg s elődje által végzett módon eljárni: meg van az ágya vetve minden bajnak. Például vehetjük fel egyházmegyénket. Egyik egyházközségünkben egy pap-társunk minden nap kétszer templomba megy, holott rajta, az énekvezér és az orgona-fuvójának nyomóján kívül senki templomba nem megy hétköznapon. Most jön oda egy ifju pap, ki azt tanulta ott Enyeden, hogy az opus-operatum dolgok nem protestans papnak valók. Ám a nép — a nép, az másként van szoktatva s a nélkül, hogy ezt akár a szószékből, akár egyházközségi közgyűlésből megtámadva, le nem győzné, s imprudens eljárást követne el, felbaragítja magára hiveit. Hát ezért dislokáljuk? Hiszen ő hivatkozhatik arra, hogy az egész egyházmegyében sehhol sem tartanak isteni tiszteletet, ha nincs senki sem a templomban a szolgálat tevőken kívül. — Ugyanezen egyházmegyében egyik egyházközségben divatban van még a „koporsó-betétel.“ Én erről, míg a theológiát hallgattam, soha egy áva szót sem hallottam. Most kijön egy magam fajtájú ifju pap s ha ma beköszönt, holnap hívják „koporsó betételre.“ Miféle dolog az? Behívja a Kántor urat. Nó aztán Kántor úr elmondja, hogy a' bizony abból áll, hogy a tiszteletes úr egy kis oratiót mond s imádkozik, épen mintha temetnénk, azzal a halottat az ágyból a koporsóba helyezik; én pedig — mond a kántor — éneklek annak rendi és módja szerint. — Hát aztán a temetésnél mi lesz? — Hol egy, hol két predicatio, a szerint, a milyen módosok az örökösök. — Nős, és ha az az ifju pap nem menne el a koporsó betételre — mert ez a szokás a katolikusoktól maradt reánk s, mint ilyen, azt kiakarná küszöbölni, de nem szentelne rá éveket meggyőzni hiveit — imprudens pastora'is hila volna-e részéről, s ezért is dislocálnunk kellene e őt? Nem. A dislocatio semmiféle alakban nem kell. Vagy — vagy! Vagy van kánon ellenes

hibája s ekkor minden tekintet nélkül felmentendő állásától; vagy nincs, s akkor el nem mozdítható; de igenis tartsa az esperes és általában az egyházmegyei előljáróság erkölcsi kötelességének, minden rendelkezésére álló morális eszközzel a bajok megszüntetésére hatni. Az ily eljárástól többet várunk a bajok megszüntetésére nézve, mint a dislocatiótól, mert az az izgága tömeg, mely tán épen szándékosan idézte elő a pap szeszélyeit és imprudens eljárását, ott marad az egyházközségben, s csak alkalomra vár, hogy — „egyet eltettem már, de ez sem fog itt megvénülni, ha én élek!“ — kifakadásokra nyithassa fel ajakát.

Érdekes volt a marosi egyházmegyének a szervezeti törvények megváltoztatására vonatkozó javaslata feletti tanácskozás is. Itt egyetlen egy hang emelkedett csak mellette; a többi mind ellene, még pedig azon nyomós oknál fogva, hogy, ha már nem százados jogalapon alapulva volna benn az egyházkerületi törvényhozásban, most be kellene hozni azt a nagy értelmi erőt, mely derék tanáraink által képviseltetik. Egyházmegyénk, ha még 42 tanár jöhetne be a 42 mellé: azokat is szívesen látná ott a törvényhozók padján, azzal a nagy és egyebűnben nem pótolható értelmi erővel, mi a jó törvényalkotás egyedüli titka. Elvetendőnek tartja továbbá a marosi egyházmegye véleményét azért is, mert ezen szervezeti törvények alatt ifjodott meg egyházkerületünk, s ma még nem látjuk szükségesnek sem a részleges, sem az általános revisiót; de igenis azoknak a szervezeti törvényeknek lelkiismeretes végrehajtását minden részben.

Nagy szeget vert még a papság fejébe a főt. püspök úr azon leirata, mely szerint az idej egyházkerületi törvényes intézkedés folytán, a családkönyvek el nem készítését, vagy pontatlan vezetését, az anyakönyvek pontatlan vezetésével egyformának fogja tekinteni. Lesz hát dolgunk míg elkészül; mert bizony itt még csak az idén fogtunk hozzá s a nagy munka időt és fáradságot kíván!

Még nagyobb gondot adott az erdő-törvények által parancsolt „üzem“-tervek előteremtése. Ez annyival is nehezebb feladat, mert szegények vagyunk a szakember munkáját fizetni! Azt határoztuk tehát, hogy minden egyházközség 8 nap alatt adja be birtok-iveiből erdő-területe mértékét, s akkor az esperes írjon át a megyei főerdészeti hivatalhoz, hogy ajánljon egy szakembert, ki az egyházközségek számára — a mennyire az lehetséges — egyöntetű üzem-törvet készítsen, költségeit fedezik a terület arányában az egyházközségek; a hol pedig épen folyamatban van az arányosítás, ott csatlakozni kell a politikai községhez s annak üzemterve fogadtassék el, ha az olcsóbbá kerül. Ezen ügy vezetésével az esperes bizatott meg mind addig, míg e tárgyban közgyűlés egybehívását látná szükségesnek.

A marosi egyházmegyének is van valamiben igaza. A részleges kepeváltási ügyben egyhangulag pártoljuk indítványát. A többi felsőbb leiratok köröztetése és jegyzőkönyvre vétele elrendeltetett.

Közigazgatási ügy kevés és lényegtelen volt, de annál érdekesebb mozzanata volt az ülésnek a tanügyi előadó jelentése. Ebből a lehető röviden, a következőket közöljük.

Az egyházmegye népessége: 12,149 lélek, ennek több mint 15%-a tanköteles lévén, az összes tankötelessék száma: 1921. Ebből a feljáróké: 1520 s így több mint 79%.

Igaz, hogy ebben a számban azon 3 anya- és 1 leány-egyházközség felekezetiünkre tartozó növendékei is benne foglaltatnak, melyekben az iskola községivé alakult át. De ha ezeket kivesszük, akkor is 3%-al magasabb felekezeti növendékeink feljáró száma, mint az 1881 évi egyházkerületi általános kimutatás 71%-ka. Van ugyanis 11 anya- és 3 leány-egyházközségünkben: 1354 tanköteles; ebből följáró: 1077 s így több mint 74%. A múlt évihez viszonyítva, szaporodott az általános lélek szám: 2-vel; a tankötelesséké: 39, a feljáróké: 20, a más népiskolába vagy felsőbb tanintézetbe járóké: 16 növendékkal.

Az 1877-ből van: 303 kitűnő és jeles; 479 jó és elégséges; 101 elégtelen; osztályzatot nem nyert 194, részben mert az évi zárvizsgák előtt eltávozott, vagy mert év folytán beteg lett, vagy mert elhalt; legnagyobb részben pedig, mert néhány iskolánál az ismétlők nem nyertek osztályzatot. Az 1854-ből felmentetett: 256; ennek fele ír és olvas, a más fele nem.

Az év folytán több iskola hónapokig zárva volt az uralgó himlő-járvány miatt; mindezek dacára, a beérkezett jelentésekben, a kórvizsgák dicséretesnek jelzett eredményt mutatnak, miből a tanítók buzgóságára lehet örvendetes következtetést vonni.

Végül szomorúan jelenti tanügyi előadónk, hogy a mily szépen kezdtek volt szaporodni és működni az iskolai takarékpénztárak kezdetben, ép olyan kevéssé cultiváltak a jelenben és pedig nem az eszme, de a velük járó kevés munka miatt; az előadó ezért a tanítókat vádolja; jóllehet, nem hágy fel a reménnyel és az intő buzdítással, mert hisz a jövőben s az életre való eszme diadalában, a lelkiismeret felébredésében azoknál, hol az ma még alvó félben van; hiszi azt is, hogy győz az eszme, mert Köpeczen és Nagy-Bacsonban szép sikerrel foly a kezelés ma is s míg van ilyen példa, addig reménykedik, hogy ez minden szónál jobban hat; de bizik másfelől azért is, mert országszerte, évről-évre szaporodik azon iskolák száma, melyekben ez intézményt életbe léptetik. Vajha egész egyházkerületünk minden iskolájára kimondatnék az iskolai takarékpénztárak kötelező volta! Akkor talán — majd 50 év múlva — a domestica, missio s más közcélra, többet és többet adhatnának, mint ma!

r. l.

KÜLFÖLD.

Németország. A Gusztáv Adolf-egylet nagygyűlése. A „Gusztáv Adolf-egylet f. é. szept. 12—14. napjain tartotta meg 36-ik egyetemes nagygyűlését

Lipcsében. Szept. 12-én d. u. 3. órákor az egyetem csarnokában a képviselők és vendégek üdvözlése ment végbe. 4 órákor a Miklós-templomban ünnepi beszédet tartott drezdai udvari lelkész és főegyháztanácsos dr. Rülín; berlini főudvari lelkész és főegyháztanácsos dr. Kögel pedig másnap, 13-án, d. e. 8¹/₂ órákor ugyanott. — Az első nyilvános gyűlésen, szept. 13-án d. e. 10¹/₂ órákor a Miklós-templomban dr. v. Crigern a központi hatóság évitudósításáról tartott felolvasást. — A 2-ik nyilvános gyűlésben szept. 14-én 8 órákor, ugyancsak a Miklós-templomban, dr. Grossman superintendens, a központi hatóság által az egyetemes szeretet művére kijelölt három egyházzól, ugymint: Klobruk, Morvában, Rheine Westfáliában és Weingarten Württembergben, tett előterjesztést. Szept. 15-én utóünnepély volt Lützenben, kapcsolatban kivoualással a Gusztáv Adolf- emlékhöz, isteni-tisztelettel ugyanott, melyet Gerok praelatus tartott. Az emléknél délután népünnepély volt. — A Gusztáv Adolf-egylet ezen 36-ik nagygyűlése egyszersmind az egylet fennállásának félszázados örömnepét is megülte s a nevezetes ünnepély felette nagyszámu résztvevőt és vendéget vonzott Lipcsébe. — Az egylet 50 éves fennállása alatt részint segélyezett, részint alapított összesen mintegy 2700 evangélikus gyülekezetet; iskolákat, templomokat építtetett, a lelkészek fizetését pótolta vagy egészben viselte. Azon egyházak száma, melyek templomaikat részben vagy egészben ezen egyletnek köszönhetik, 1200-at tesz; iskolát több mint 600-at moróban újból épített, több mint 400 lelkészlak felépítését segítte. Egyedül a legutóbbi évben 1197 egyházat segélyezett az egylet, összesen 897 ezer 743 márknyi összeggel. — 50 évi fennállása alatt általa 17 millió 225 ezer és 403 márk osztatott ki összesen, segély gyanánt. — A főszereket művét (17,179 márk) ez alkalommal Rheine egyházközség kapta Westfáliában. A legközelebbi gyűlés helyül Lübeck tüzetett ki.

Franciaország. Az új népiskolai törvény A francia kormány hivatalos lapja, a „Journal Officiel“ f. évi szeptember hóban közölte a közoktatásügyi miniszternek az 1882-ik márczius 28-ki népiskolai törvény végrehajtására vonatkozó rendeletét, melyben minden ingerlékeny dolog elkerülésére való kísérlet megvan. — A törvény megengedi a családfőnek a tanítás ezen három neme közt való választást: nyilvános iskola, szabadiskola és házi oktatás. A miniszteri rendelet engedélyt tesz abban a tekintetben, hogy a szülőket minden nyilatkozat alól felmenti, ha gyermekeiket az állami vagy szabadiskolába küldik. Azon szülék nyilatkozata is, kik gyermekeiket otthon akarják taníttatni, szükség, hogy a meenyire lehetséges, ezekre nézve megkönyítessék. Az ultramontanok az adott könnyebbítésekkel igen elégedetlenek és azt állítják, hogy a kormány a visszavonulás terére lépett.

Schweicz. Basel városának tanácsa nagy szótöbbséggel elhatározta, hogy nyilvános intézeteiben (az egyetemig) ingyenes legyen az iskolázás. Solothurn és Lucern kantonokban elrendelték, hogy a hittan ne legyen kötelező tárgy.

Bulgária. A tanügy. A bolgárok tanügyi viszonyairól a következő adatokat jegyezhetjük fel: Kelet-Ruméliában az utóbbi két év alatt 307 új iskola állíttatott. Összesen van 745 népiskolája 50,311 tanulóval s 1098 tanító és tanítónővel. A tankötelessék 64%-a jár iskolába. Az új bolgár fejedelemségben van 1088 iskola s a 160,000 tankötelesnek egy harmada látogatja azokat 1247 tanító s 137 tanítónővezetése alatt.

Ázsia. Khinai missio. Dsing-bu-desben ápril

hó elején villám sujtott a pogánytemplomra s bálványaival együtt fölőgeté. Ugyanez időtájt egy másik templom bálványszobrának ezüst szivét valaki elrablta. E két esemény rendkívül sokat ártott a pogányok szemében a bálványok tekintélyének. Ehhez járult egy harmadik esemény. Kao-gyiaóban u. i. nagy tűzvész dühöngött, mely több házat emésztett föl; hirtelen megcsillapultak a lángok a keresztyének templománál, mely csak pár ablakán és oldalfalán szenvedett sérülést. Ellenkező irányból támadott erős szél tartoztatá föl hirtelen a veszedelmes tüzet utjában. A pogányokra erősen hatottak ez események s ez időtől tömegesen kezdtek látogatni a keresztyén templomot.

Afrika A berlini hittérítő társulatnak a Kapgyarmaton a Kafferek földjén, Oranje szabadállamokban, dél és északi Transvaalban és Natalban, 45 állomáson működik összesen 45 rendes hittérítője 206 segéddel. A múlt évben ez állomásokon 1640-et s köztük 672 felnőttet kereszteltek meg. Az egyháztagok száma 11,775 az urvacsorázóké 5202, az iskolás gyermekeké 2881.

Anglia. Új vallásos mozgalom. Londonban több tekintélyes férfiu együletet alakított, melynek czélja kebelébe gyűjteni a különféle keresztyén felekezetek híveit, hogy nézeteiket és tapasztalataikat kölcsönösen előadhassák. Az egyület czélja a felekezeteket közelebb hozni egymáshoz s általában az angol népet keresztyénebbé tenni. A mozgalom élén Fremantle, st.-mary rektor, a westministeri és peterboroughi dekánek, Bryce tanár és parlamenti képviselő, Mr. Newmann Hall, továbbá számos lelkész és világi férfiu áll. Az egyület legközelebbi gyűlésén, melyen dr. James Martineau unitárius lelkész fog elnökölni, a következő thémát vitatják meg: „Melyek Angliának, mint keresztyén nemzetnek kötelességei a világ nem keresztyén népeivel szemben?”

A VILÁG FOLYÁSA.

— *Heti szemle.* —

Zavargások Bécsben. Az osztrák főváros sajátos képet nyújtott a múlt hét elején, esténként, a külvárosokban. Utczai csődülések, a rendőrség kivonulása, kardlapozás, ablakhetörés, a tömeg szétkergetése: ezek történtek november 5-ikétől 9-ikéig, a mikor már nagyon kellemetlen, hideg, szeles és esős este következett, a mi véget vetett a ribilliónak, melyről a bécsi lapok akkora jelentéseket hoztak, mint valami csatáról. Bécsben feloszlatták a czipészek ipartársulatát, s a november 5-ikére összejött gyűlést a rendőrség nem engedte megtartani. Már ekkor este megkezdődtek a csoportosulások az utczákon, s ezentúl négy este ismétlődtek. A lerchenfeldi czipészek lázongtak; sok elfogadás történt, többen megsebesültek, s általában nagyon ingerült, zajos utczi kép tárult föl esténként. Igazi jelentősége nincs a zavargásoknak. A szociálista izgatást bajos rábizonyítani. Annyi bizonyos, hogy a munkásosztály már régen ingerült, mert a szociálista-gyanu miatt mindig rendőrök őrzik minden összejövetelét. — Csendélet Boszniában. Szerajevből nem igen vigasztaló rajzát írják az ottani viszonyoknak. Közlebről egy főhadnagy, két legénytől kísérve, Szerajevő közelében vadászatott, midőn lesben állott fölkelők rálöttek. Szerencsére, csak könnyű sebet kapott. A Focsa és Gracsko felé vezető úton úgy szólván szuronyos sorfal áll, egyik őrállomás a másikat éri s portyázó csapatok tartják fenn a közbátorságot, a mennyire lehet. A sok esőzés és az árvíz még inkább rontja a helyzetet, mert az utak járhatatlanok s a hidakat is sok helyen elsodorta a víz. — A franciaia parlament e hó 9-én ült össze

ismét, épen akkor, mikor egész Franciaországban általános a vágy egy erélyesebb kormány után. A Duclere-miniszteriumot, mely a nyáron alakult, már akkor úgy tekintették, hogy csak addig marad meg, míg a fürdőidény tart. Ez alatt fejlődött ki az egyiptomi bonyodalom, melynek kezdete Freycinet miniszteriumát megbuktatta. Most pedig a belügyekben az anarchista mozgalmak izgatják a kedélyeket. A parlament megnyitásával tehát a Duclere-miniszteriumra súlyos napok, Franciaországra pedig, egész valószínűséggel, újabb kormányválság várakozik. — Az osztrák delegáció bizottságában a hadsereg reformjáról többféle nyilatkozat történt, s a hadügyminiszter is nem egy ízben felszólalt. Mint kiderült, az osztrák cenzuristák nem szívesen veszik a territoriális hadtestek felállítását, vagyis azt az intézkedést, hogy a katonák szülőhelyükhöz közel maradjanak, hogy a hadsereg egy-egy csoportja állandóan bizonyos kerületekre lesz osztva, oly formán, hogy ott birja teljes ellátási készletét és mozgósítás esetében rögtön tudhassa mindenki, hogy hol találje ezredét. Az osztrák cenzuristák úgy okoskodnak, hogy ez által a hadsereg egysége meg lesz bontva, a területi rendszer által különböző viszonyok fejlődnek ki: Magyarországon egészen más, mint Ausztriában. Magyarországon magyar ezredek lesznek, s ez kedvező Magyarországra, de előkészíti a hadsereg ketté választását; míg Ausztriában oly viszonyok jönnek létre, melyek a németiségre veszélyesek, mert Csehországban, Galiciában nem német katonaság lesz. E rendszer ellen többen felszólaltak a bizottságban, így Lichtenstein herceg tábornagy is, míg a delegáció nyílt ülésében Sturm adott annak kifejezést. De az előterjesztést változatlanul megszavazták. — Tévedés a francia költségvetésben. Tirard francia pénzügyminiszteren az a szerencsétlenség esett meg, hogy az 1883-iki költségvetés összeállításánál 100 milliónyi csekélységgel tévedt. A pénzügyi bizottság előadója, Ribot, ki a hibát fölfedezte, most vonakodik a tárgyalást a Tirard által adott alapon folytatni. A lapok természetesen nagyon mulatnak ezen a hibán, kivált a volt pénzügyminiszter, Léon Say lapja, a „Journal des Debats” mely ezt mondja: „Csak az összeadásban tévedtek; a költségvetési bizottság már most keresheti a hiányzó 100 milliót.” — Az egyiptomi bonyodalom. Az Anglia és Franciaország közti feszült viszonyon kívül az egyiptomi kérdésben most semmi más nincs, a mivel a figyelem foglalkoznak. E feszültséget, melyet a pénzügyi ellenőrzés megváltoztatásának kérdése idézett elő, még az sem volt képes eloszlatni, hogy lord Granville kinyilatkoztatta a londoni francia nagykövetnek, hogy az Anglia által kívánt módosítás mellett a francia tisztviselők ép úgy fogják ellenőrizhetni az egyiptomi adósságot, mint eddig. — A delegációk Budapesten. A delegációk bevégeztek a bizottsági tárgyalásokat; a nyílt ülések megkezdődtek és gyorsan fognak folyni. Ellenzéki ellenvetés nem igen van. A magyar katonai akadémia kérdését is elnapolták jobb időre. A bizottsági tárgyalások alatt előlegesen elsimítottak mindent. A delegátusok megkapták a bizalmas fölvilágosításokat. — Az angol parlament megszavazta azt a törvényt, mely a vitatkozások hosszadalmasságának korlátozására vonatkozik. — Vérengzés Gyarmatán. Rendkívüli véres esemény történt e hó 8-án Temesvár mellett Gyarmata községben. Egy Morvaországból beköltözött takács család lakott ott, állítólag vakbuzgó nazarénusok. A család két testvérből: Jovda Ignáczból és Mihályból, továbbá ezek anyjából, egy 75 éves öreg asszonyból állt. Házbert már régen nem fizettek, s e hó 8-án egy bírósági küldöttség jelent meg nálok, hogy foglaljanak. Összesen nyolczan mentek, mert ismeretes volt Jovdák indultatos természete. A

két takács késekkel támadt a megjelentekre; Rozár falusi bírót legyilkolták, négyet pedig súlyosan megsebesítettek. — A belgrádi merénylet. A király elleni merényletben folyó vizsgálatok következtében elfogták Arangyelovics Mata jagodinai kereskedőt is, Markovicsné sógorát s a belgrádi várba vitték. — Merénylet a szultán ellen. Midőn a szultán a Jildiz kioszkból e napokban a mecsetbe

ment, a palota folyosóin egy testőr (Müzri Hafuz, arab) a szultánra emelte lándzsáját. Izzet bej szárnysegéde felfogta a lándzsát. Hafuz azt állítja, hogy ő csak ügyetlenül tisztelgett. Minthogy azonban az esetet megelőzőleg gyanus nyilatkozatokat tett, letartóztatták. Az ugy is félénk szultánra az eset élénk benyomást gyakorolt.

A „PROTESTANS KÖZLÖNY” TÁRCZÁJA.

P á p á n. *)

Erőm fogyását én is érzem,
Elvétve nyul csak lant után kezem.
Szivem sem oly meleg,
Minő az ifjú korban lehetett,
Mikor remény, — vágy égő szeretet
Ihletve szállta meg.

Kezembe vettem még is lantomat,
Ha bár tudom, hogy rezgő hangot ad
— Vénült ez is velem!
Kiköltözött belőle az erő,
Miként szivemből a fölemelő
Boldogság — szerelem.

Zendüljön a dal újra lantomon!
Az ifjúságot vissza álmodom,
Ha zeng a régi-dal
A multba lelkem mintegy visszalép
S előtte föltűnik sok régi kép
Kedves vonásával.

Előttem áll az ódon iskola,
A múzsanyáj e tisztos csarnoka
S a mult emlékinél
Körül lebeg MÁRTON nagy szelleme, —
E múzsa-csarnok mindenik köve
Ő róla szól, beszél.

Itt képezék ki ifju lelkemet
Tanárain — e fénylő szellemek:
Zá d o r, T a r c z y, B o c s o r!
Sir álmait kettő alussza már
Óh mert időnk: e romboló nagy ár
Itt mindent eltemet.

Él még BOCSOR! e tisztos agg alak,
A bölcsesség igéi hangzanak
Beszédes ajkiról
Fölgyúl szivünkben a honszerelem
S a mult egész nagysága megjelen,
Ha ő ihletve szól.

Testben öreg, de lelke ifju még
S nem földi a tűz, mely szemében ég,
Ha oktat és tanít.
Körében uj életre ébrednek
S ugy hallgatom, — miként a jó gyerek
Bölcs anya szavait.

E bölcs tanár nagy a nagyok között
S mert lelki szent erőbe öltözött:
Sok ezreket emel
Csak teste agg, de lelke ifju még!
Nem verheté le fényes szellemét
Félszázados teher.

Elnézem a sok fénylő szellemet,
Ki itt tanult és nemzetére vet
Öröklő égi fényt
Petőfi — Jókai itt képezék
Szép lelköket, a múzsa ihletét
E szent helyen nyerék.

Ballagi Mórt és Molnár Aladárt
S a szellemélet sok nagy bajnokát
Adá ez iskola
Hozzá a multak szép emléke fűz
Itt ég, — lobog a tiszta Vesta tűz
S nem alszik el soha.

Pap Gábor.

*) A főpásztor e hangulatteljes költeményét is a Bocsor-
ünnepe alkalmából írta. Örülünk, hogy a lapunkban már közlött után
ezt is mi bocsáthatjuk közre. Szerk.

KÜLÖNFÉLÉK.

Kolozsvár, november 18.

— A lejárt előfizetések megújítását s a feles számu hátralékosoktól tartozásaik haladéktalan törlesztését, illetőleg a szétküldött elősmervényeknek visszaküldését, tisztelettel kérjük. A fölhalmozódott hátralékok miatt, melyek a lap fentartását lehetetlenné teszik, a folyó negyedév utolsó várakozási kísérletünk.

A kiadó hivatal.

— Királyi adományok. Ő Felsége magánpénztárából 100 frtot adományozott a nagy-lóthi ev. ref. egyházközségnek. — Úgyszintén iskolaépítésre a méhteleti egyháznak 100 frtot.

— A dunamelléki ref. egyházkerület f. hó 22-én tartandó közgyűlésén fogják elfoglalni székeiket az egyházkerület új hivatalnokai, nevezetesen: dr. Vécsey Tamás, ki a boldogult Molnár Aladár helyére jegyzővé választott, gróf Dégenfeld Lajos, kit a vértessaljai egyházmegye választott gondnokává, végül dr. Kerpapoly Károly, a solti egyházmegye egyhangulag megválasztott gondnoká. Ismerve az új hivatalnokok kiváló képességeit, örömmel fogadjuk e választásokat s nagy reményeket fűzünk az új emberek működéséhez.

— A papnöveldékben a közegészségtannak fölvételét sürgeti és pedig nyomós indokokkal támogatva, Trefort miniszter úr az egyházi bíróságokhoz intézett legújabb köriratában. E körirat a főt. püspök ur által közöltetvén a n. enyedi Bethlen főtanoda tanári karával, a tanoda ennek folytán már a jelen tanévben e tantárgyat hetenként 3 órán előadhatja kísérletül mint kötelezett tantárgyakat, hogy e kísérlet alapján eldönthető legyen mily terjedelemben, hány órán s mely osztályokban lessz a jövőben rendszeresen előadandó.

— A debreczeni ág. hit. evang. egyházhívek, kik eddig a nyíregyházai anyaegyházhoz tartoztak, 340 intelligens család nevében, önálló magyar egyházzá alakulásukat kimondották s az elfogadott költségvetés alapján missionarius lelkészül Czékus superintendens fiát: Czékus Gyula felszentelt lelkészt választották. Felügyelőnek Possert János eddigi felügyelőt, gondnoknak Konrad Jánost alkalmazták s a 24 taggal alakított egyháztanács a szükséges teendők elvégzésére felhatalmaztatott. E fontos határozat hozatalában főbb hatóság gyanánt részt vettek: Lichtenstein József, esperességi felügyelő, Bartholomeides János, főesperes és Zelenka Pál, esperességi számvevőszéki elnök.

— A vallás- és közoktatásügyi miniszter idei jelentése. A vallás- és közoktatásügyi miniszter most sajtó alatt levő 11-ik jelentése az 1881/2-ik tanévről, többek közt, a következő főbb adatokat közli; Az ország lakossága 13 millió 728,622, a tankötelesek száma: 2.119,676. Iskolába jár: 1.656,337 és pedig 6—12 éves: 1.285,815 (85·440/0), 13—15 éves: 370,522 (60·72%). Az átlagos arányszám 78·14%. Jelenleg 1808 község van, mely más községhez csatlakozva tart fenn iskolát, 237 községben még nincs iskola, a puszta s tanyai iskolák száma 626. Az elemi iskolák száma 15,734. ebből állami 348, községi, államsegélylyel 443, államsegély nélkül 1140; felekezeti államsegélylyel 602, a nélkül 13,943. Vegyes iskola van 13,984, tisztán fiu 897, tisztán leány 1041. Magánosok által fenntartott iskola van 173. A 78 felső népiskola közt 31 községi, a 110 polgári iskola közt pedig 72. A tanítók

száma: 22,024 és pedig elemi iskolákban van 28,713 rendes s 2298 segédtanító, felső népiskolákban 215 rendes s 56 segédtanító, polgári iskolákban 376 rendes, 108 s 258 óra-adó. A 110 polgári iskola közt van állami 14, államsegélylyel ellátott községi 47, segélyzett egyleti 5, segélyzett magán 4, segélyzett felekezeti 1; községi 21, róm. kath. 6, ág. hitv. 1, izraelita 2, magán 10. Hat osztályu teljes fiuiskola van 9, nem teljes 48. Négy osztályu teljes leányiskola van 28, nem teljes 28. A 78 felső népiskola közt van állami 13, államsegélylyel bíró községi 21, segélyzett felekezeti 1, segélyzett magán 1, községi 10, r. katolikus 12, görög keleti 4, helv. hitv. 4, ág. hitv. 9, magán 9. Fiuk számára 26, leányok számára 47, vegyes 5. mind teljes. — A nyugdíj ből kiadatott mintegy 70,000 forint és pedig 3270 frt 43 kr. nyugdíj, 1493 frt 34 kr. nyugdíjpótlék, 32,331 frt 69 kr. özvegyi segítség, 23,339 frt 52¹/₂ kr. az árvák gyámolítására s 3542 frt 90 kr. végkielégítés.

— Kegyeletes ünnepély. A sepsi-szt-györgyi „Mikó-tanoda“ elhunyt igazgató tanárának, Görög István-nak, tanártársai, barátai és tanítványai szép siremléket készítették, melyet a boldogult hamvai fölé f. hó 13-án délután helyeztek el ünnepélyesen. Három órakor a tanoda udvaráról ingult meg a kollegium és polgári fiuiskola ifjúsága gyászlobogókkal, koszorúkkal a tanárok vezetése alatt. A zord idő daczára számosan csatlakoztak a menethez az elhunyt ismerősei és barátai közül. A temetőbe érkezvén, sorfalat képezet az ifjuság s megkoszorúzták az emlékoszlopot. — Ezután a Mikó tanoda énekkara zengett egy gyászdalt, melynek végeztével Bodor Domokos igazgató tanár mondott az ifjusághoz egy szép beszédet, meleg szavakban emlékeztvén az elhunytól és érdemeiről. Az emlékbeszéd az ifjuságra s a jelen volt közönségre mély benyomást tett; könyvek közt hagyta oda mindenki az elhunyt derék férfi sirhalmát. — A sirkő szürke gránitból Gerenday Antal budapesti műtermében készült s rajta ez egyszerű szavak olvashatók: A sepsi-szentgyörgyi Mikó-tanoda igazgató tanára Görög István emlékére. — Emelte a kegyelet. — Meghalt 1880.

— Gyászhir. Csak most küldetett be hozzánk a szomorú jelentés néhai bögözi László Gergely, erdő-szentgyörgy-havadtói lelkésznek még szeptember hava 22-történt haláláról. A tisztes agg férfiú egyházkerületünk nestorai sorában aligha nem az első helyet foglalta el. A papi pályán 60 évet szolgált buzgón, hiven 85 évre terjedt életéből. Özvegygé lett hitvesével, Makai Krisztinával, 56 évig élt példás családi életet s gyermekek s unokák hosszu sora áldja a jó apa s nagyatya emlékét. Legyen a hű pásztor nyugalma csöndes!

— 700 asszony férje halt meg egyetlen ember személyében. A nyugot-afrikai tengerparton élt és uralkodott az ember, kinek neve Omoru volt, foglalkozása — király, olyan afrikai király. Volt neki 700 felesége, és mégis meghalt. Gyermekeinek száma 95 öt tett ki, ezek közül még 77 él. Legidősebb fia erősen igyekszik méltó lenni apjához s eddig már van neki 400 felesége.

A SZERKESZTŐ POSTÁJA.

S.-nek Háromszék. Tudositásod érkeztek a lap már sajtó alá került. Jó lesz a jövő számban is. Köszönöm.

Pánczél Ferencznek, K.-Lóna. Adja Isten hogy ha a lap nem is, de ön sokáig „fennálljon az élők sorában.“

Jancsó Elek kollega úrnak, Páké. Szívélyes sorait köszönettel vettem. A kepeválságot szabályozó törvényünk van. Vajha mentől több helytt alkalmazásba vennék. A jövőre nézve ez volna egyetlen biztosíték.

PROTESTÁNS KÖZLÖNY.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETILAP.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

SZERKESZTŐSÉGI S KIADÓI SZÁLLAS:

b.-farkas utca 16 szám, hová a lap szellemi s anyagi ügyeit illető minden küldemények ezimzendők.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Egész évre 6 frt., félévre 3 frt., évnegyedre 1 frt. 50 kr.

KÉZIRATOK NEM ADATNAK VISSZA.

HIRDETÉSI DIJAK

kétszer hasábozott garmond sor vagy annak tere 5 kr. Bélyegdíj minden beigtatás után 30 kr.

Nagyobb és többször megjelenő hirdetéseknel külön kedvezményt nyujt a kiadóhivatal.

FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS KIADÓ TULAJDONOS: Szász Domokos.

Egy test, egy lélek vagytok. Gal. IV. 4.

Tartalom: Képviseelő választásaink. (Két czikk). II. (Sz—s). — Kossuth a kisdud-óvodákról. (Vége). — A testvér superintendenciák köréből. Közgyűlések. — Vidéki élet. A sepsii egyházmegyéből. Közgyűlés. —s. Az udvarhelyi egyházmegyéből. Öröm ünnepe. Csiszér Zsigmondtól. — Adakozásra felhívás! Nemes Árpádtól. — Külföld. — Irodalom. — Világ folyása. — Tárcza: Renan önmagáról. — Különfélek. — Kö rövények.

KÉPVISELŐ VÁLASZTÁSAINK.

(Két czikk).

II.

Kolozsvár, 1882. nov. 25.

(Sz—s). Lehet-e jogos kifogása az új alkotmány ellen az u. n. „egyházi rend“-nek s minő magatartás követendő általa a küszöbön álló képviseelő választásnál?

E kettős kérdést vetettük föl előző cikkünk végén s válaszolnunk kell rá.

Az egyházi rendből közgyűlésünknek hivataluknál fogva — épen úgy mint a régi főconsistoriumnak — az egyházkerület főhivatalnokain kívül tagjai az esperesek és egyházmegyei jegyzők, számszerint harminczhaton. Ki tagadhatná, hogy ezek a szoros értelemben vett papi elemet képviselik? Különbség van azonban a régi és új alkotmány között a papi elem részvételére nézve, a mennyiben a püspöki vizsgálat alatti s még egy pár nagyobb egyházközség papja, mint olyan, hivatalból többé nem tag. E megszorítását a papi elem arányának busásan ellensúlyozza az alaptörvény II-ik fejezetének f., pontja, mely a közvetlen választás útján képviselet elvét megállapítván, ki-

mondja, hogy egyházkerületi képviselővé az egyes egyházközségek által „választható bárki (világi vagy pap) szabadon, tekintettel annak önállóságára, erkölcsiségére és értelmi képességére.“ Út van nyitva az új alkotmány szerint arra, hogy esetleg (a községek s tanítói testületek részéről) mind a 78 képviselő a papok sorából kerüljön ki. Nyilvánvaló tehát, hogy az új alkotmány ellen a papságnak az a kifogása, hogy szűkebb tere lett szorítva, mint régebben volt, minden alapot nélkülöző. A tényállás épen ellenkezőt tanusít. Eszélyes volna-e, hogy a papság az új alkotmány által biztosított eme szabadságát a választásnak, illetőleg választhatóságnak saját javára zsákmányolja ki s kizorítsa a képviseletből a világi elemet? ez már más kérdés, melyre alább visszatérünk.

Előbb azonban üssünk rá a szeg fejére s mondjuk ki nyiltan, mi az a mi a papság egy részének fája. Suttognak fölöle gyakran, de nyiltan nem igen mondják ki, holott a papi elem nagy sérelmének vélik s az alaptörvény revisióját, különböző ürügyek alatt, voltaképen azért sürgetik. Az utolsó zsinat is 1871-ben, midőn az alaptörvényt, minden változtatás nélkül, elfogadta, de egyszersmind kimondotta, hogy „abban a világosan kifejezett reményben fogadja el, hogy az összeülendő közgyűlés első és főteendői közé sorozandja e törvény

részletes újból átvizsgálását **s az anya-szentegyház közkiváncsán szerinti átírást**, — arra a sérelemre gondolt, s bár nyíltan nem, de e szavak által elleplezetten arra mutatott rá. Mi, kik résztvettünk N.-Enyeden ama történeti nevezetességű előértekezleten, mely a plenum consistorium által leküldött alaptörvénynek a zsinati nyílt ülésben tárgyalását megelőzte s melyben a kérdés óhajtott megoldására döntő befolyást a vendégként részt vett nagy érdemű Török Pál emlékezetes föllépése gyakorolt, — mi jól emlékszünk, hogy egyes felszólalók jelezték azt a sérelmet.

És mi az a sérelem? Mondjuk ki nyíltan s nézzünk szembe vele.

Az alaptörvény IV-ik fejezetének a., pontja szerint a kerületi közgyűlésnek elnöki tisztét, az idősbbség rendje szerint, kizárólag **világi** főgondnokok tölthetik be s a **püspök**, ám bár ő is a főgondnokok sorába tartozik, nem elnökölhet.

Legújabbban, a f. évben tartott közgyűlésen mostani főt. püspökünk is rámutatott e sérelemre, a mennyiben évi jelentésében, a többek között így nyilatkozott: „Engem, a kit szervezeti törvényeink, habár az egyházkerület főgondnokának elősmertek és a főgondnokság minden egyéb teendőivel megbíztak, nagy bölcsen jónak láttak kizárni az egyházkerületi közgyűlés elnöki székéből.“ Hozzá tette azonban, hogy ezt nem panaszképp említi, mert átlátja ez intézkedés bölcsességét, csak igazolásául hozta föl azon újabbban keletkezett s a debreczeni zsinaton szerzett tapasztalatain alapuló meggyőződésének, hogy a kettős elnökség nem oly képtelen intézmény, mint a minőnek addig tartotta.

Ha fölvelt tárgyunkkal közvetlen kapcsolatban állana e kérdés, tüzetesebben reflectálnánk rá. Így csak azon megjegyzésre szorítkozunk, hogy ha az egyházi rendre nézve sérelem az, hogy a legfőbb testületben az elnöki széken kizárólag világi főgondnok ülhet, e sérelem nem az új alkotmány életbe léptével kezdődött, mert hiszen köztudomású dolog, hogy a supremum consistorium is, melynek jogutóda a mai közgyűlés, kezdetől fogva, kizárólag világi elnöklet alatt tartotta üléseit. Ez intézmény természet szerű folyománya vala, még a fejedelmi korszakban kifejlő-

désnek indult s a mult század elején szervezett főconsistorialis rendszerünkben betetőzést nyert egyházi alkotmányunk egyik sarkalatos alapelveinek, mely szerint a tulsúly ereje s joga a világi elemet illeti meg és így a legfőbb testületben az elnöki tisztet betöltő egyénnek az azt alkotó elem többségének, t. i. a világinak soraiból kell kiválni.

Érintettük azonban mégis e kérdést, mert ha közvetlen nem is, de közvetve a képviselő választás kérdésével benső kapcsolatban áll. Elvitázhatlan ugyanis, hogy az elnökségben a paritás intézménye szükségképen maga után vonja s föltételezi a világi s egyházi elem közti paritást, vagy legalább is az arra törekvést a kettős elnöklet alatt tanácskozó testület tagjai arányára nézve, a mint ezt a hazai testvér egyházkerületek példája bizonyítja.

És mondjuk ki nyíltan, a mi talán jónak bizonyult amazokban, ellenkezik az erdélyi egyház egész multjával, fejlődésének összes hagyományaival s az idők viharai által kipróbált egyházi alkotmányának szabad szellemével. Amazokban a szerencsétlen viszonyok a meg nem szűnő üldözések miatt, főleg a XVII-ik század elejétől kezdve, az egyházi alkotmány hierarchikus formákat öltött, a tekintélyesebb világi elem tulnyomó nagy részét az uralkodó katholicismus visszahódítván, a protestáns egyház hiveiül alig maradott más, mint a pap s a köznép. Csak az újabb idő kedvezőbb fordulatai nyomán és pedig nehéz küzdelmek árán tudott a világi elem tért foglalni magának az egyházi egyházi alkotmány sánczai közt s fölküzdeni magát, egészen a paritásig.

Ellenkezőleg Erdélyben, a fejedelmi trón által támogatott egyházban, a világi elem tulsúlya kezdetől fogva biztosítva volt s a döntő szerepet az egyházban mindig a világi elem kitünőségei, mint az egyház vezérférfiai, játszották. Szerencsájuknek s büszkeségüknek vallották, ha mentől többen vihették, az alkotmány sánczaiban, a nemes harcokat.

És minő tüneteket észlelünk az újabb időkben? A világi elem mindinkább félrevonul, az egyház iránt hova-tovább közönyösebbé lesz és miért? Mert az egyházi férfiak közül sokan a világiak szolgálatát, közreműködését meg sem kísérik igénybe venni.

Concret bizonyítékkal szolgálunk.

Az udvarhelyi egyházmegye kerekaszában 35,000 lelket számlál s ékeskedik egész hosszú sorával a mi hitfelekezetünkhöz tartozó, értelmes fővel, jóra fogékony szívvvel s tisztességes vagyoni erővel megáldott világi férfiaknak, kik készséggel vennének részt az egyház dolgaiban.

Joga van az alaptörvény értelmében hét képviselőt küldeni a közgyűlésre és miként élt e jogával az 1877-iki utolsó választás alkalmával? A világi elemet képviseléstől, mondhatni, teljesen kizárta, mert a világiak soraiból, a hét közé csak egyet választott és azt is olyat, ki nem csak hogy a közgyűléseken távollétével tündökölt, sőt minden alkalmat arra használt föl, hogy közgyűlésünk végzéseivel s egész egyházi kormányzatunkkal gúnyt üzzön s a nyilvánosság színe előtt, a sajtó terén, pellengére állítsa azokat. Az udvarhelyi egyházmegye tán éppen azon czélzattal választott a hét közé csak egy világit és pedig olyat a milyent, hogy ez által is igazolja helyességét azon törekvésnek, mely szerint a képviselést útján a közgyűlésen kizárólag a papi elemet kell szaporítani. Pedig nem csak az udvarhelyi, hanem más egyházmegyékben is, még e hideg világban is, vannak oly világi egyének, kik szerencsájüknék tartanak, ha az egyháziak bizalmukkal megtisztelnék s tért nyitnának számukra közreműködésre az egyházi törvényhozó testületben.

Elösmerjük ugyan, hogy a papság soraiban is vannak feles számmal olyanok, kik teljesen méltók arra, hogy a közlegő választásnál ujjlag megtisztelje őket a közbizalom, vagy most emelje föl először karjaira, de viszont, egyházkerületünk jól felfogott érdekében, határozottan helytelenítjük azon exclusiv eljárást, melyre példát idéztünk s idézhetünk még többet is. Papságunk egyik nemes feladata éppen abban áll, hogy visszahódítsa a szétzülleni kezdő világi elemet s ez által munkálja egyházaink szellemi s anyagi erősülését. Az egyházközsegekben, első sorban, a paptól függ, hogy gyülekezete kire adja szavazatát. Legyen bölcsen körültekintő s hasson oda, hogy a választásnál nem a mellékes tekintetek, kiesinyes érdekek, hanem az anyaszentegyház közjava legyen a döntő s győzedelmes!

Quod faxit Deus!

Kossuth a kiseded-óvodákról.

(Vége).

Az ember tehát a természettől jóvá, avagy rosszra nem alkottathatik. Ha tudunk embert társaságon kívül képzelni, minden bizonnal elhiszük, hogy arra nézve az önfentartás ösztöne a természettől vezérül nyert csillagzat; ily állapotban tehát minden, a mi ennek meg nem felel, rossznak nem nevezethetik. Elvenni a gyümölcsöt erővel is, hogy éhségét csillapítsa, megölni a barlangnak gyöngébb lakosát, hogy ott hideg s eső ellen menedéket találjon, nem rossz, sőt jó; mert az önfentartási ösztönben nyilatkozó természeti parancs teljesítettik. De másként van a társaságban. Itt oly viszonyok szövetkeznek, melyek vétékké bélyegzik, mi amott kötelesség volna. Itt születik a tulajdon eszméje s minden a mi ebből következik; itt támad a jók képzele, mely az erőszak s ököl törvénye helyébe lép s ezek szorint még az önfentartási ösztönt is — a legtermészetesebbet mindenek között — csak addig szabad követni, míg a társaság teremtette tulajdon és jog képzetével ütközésbe nem jő. A jó, vagy rossz képzetét tehát eként véve, világos hogy az ember természetétől sem jó, sem rossz, hanem = 0. Mely mégis vagy semmi marad, vagy 10-essé, vagy 1000-essé alakulhat, a mint több vagy kevesebb számok csatlakoznak mellé s csak ezek a számok teszik őt vagy jóvá, vagy rosszra.

De messze tévedtem, — vissza tehát.

Én megbizásunk szerint a kiseded-óvodákról röpke iratot ily forma terv értelmében kívántam készíteni.

Legelsőbbben is vezéralapul kell venni, hogy népszerű irat leend, következőleg a nép fogalmához alkalmazottnak kell lennie, s azért távol valami iskolai rendszertől, de mégis oly renddel, mint józan természetes észben a gondolatok logikai sorban következnek.

1-ső lenne tehát: minő veszedelmeknek vannak különösen a földműves, napszámos és kézimunkás néposztályoknál a gyermekek legelső éveikben kitéve? Ezen leírásnak különösen a magyar nép szokásaihoz, életmódjához polgári állásához kellene leírnia. És pedig: a) minők a veszélyek testileg; b) minők lelkiileg. Az elsőre nézve minők a veszélyek a házi foglalatosságban forgó anyák otthon létében, minők, ha naphosszában távol vannak s gyermekeiket vagy egészen magokra hagyva szobába zárják, vagy egy-két évvel idősebb gyermekek gondviselésére bizzák, vagy utazán, udvaron szabadon hagyják? Itt meg kellene említeni a polgárok tulajdonára, életére nézve is fennforgó veszélyeket, miket a magukra hagyott 3—7 éves gyermekek okozhatnak. A lelki veszélyek leírásánál, hogy a példa a legerősebb rugó az életben, ez szül jó vagy rossz vonzalmakat a keblekben, — miként az utánzás ösztöne legkorábban fejledezik a gyermekeknek és erre hatást nem csak emberek, de egyéb természeti dolgok is gyakorolnak. Nem kell felejtetni alsóbb néposztályaink uralkodó vétkeit, a tunyaság, iszákosság, káromlás példáját, miket, ha saját szülőikben tapasztalnak, a hatás legkárosabb. És népszerűleg elő kell adni, miként az első

gyermekkor benyomásai hatalmas benyomást gyakorolnak az egész életre s ezt a mindennapi életből vett tapasztalásokkal szükség világosítani.

2-or: mi történt eddig hazánkban ezen veszélyek elhárítására a szegényekre nézve? Felelet: falusi iskolák állítottak. Ez a czólnak még nem felel, mert először a 2—7 éves gyermek iskolába meg nem küldetik; 2-or 7 éven túl már nem küldetik; libapásztorság, — atyjának enni viszen a mezőre, kisebb testvéreinek gondviselésére otthon elzáratik, stb. 3-or, ha küldetik is iskolába, falusi iskoláink e czólnak meg nem felelnek.

3-or: szükséges tehát más módokról gondoskodni. Legjobb találmány a kiseddóvó intézet. Mi ez? Különbség a gyermeknevelés és kiseddóvás között. Mennyiben foglalatoskodik ez az elsővel, mennyiben a másoddal s mikép hártja el a testi, miként a lelki veszedelmeket?

4-szer: egyesületünk e végre alakult. Mi annak célja? s minők eszközei? mily úton kívánja eszközeivel a czélt elérni?

5-ször: minő következtetéseket lehet várni a kiseddóvó egyesülettől a józan számolás szerint? minő következtetéseket szültek ezen intézetek ott, a hol már léteznek? mennyire lehet hazánk helyzetét, népünk állapotát tekintve hasonlókat várni mi nálunk.

6-szor: lelkes felszólítás a részvételre. A részvétel pedig kétféle: 1-ször, pénzbeli adakozás; 2-or példa, mely az indolensebb szülőknek reá bírja, hogy a hol már ilyen intézet létezik, attól ne idegenkedjenek.

Ennyiből kellene állani a röpké iratnak véleményem szerint. Megbízott társaim elfogadták véleményemet s a kidolgozást Szentkirályira biztuk, minthogy ő saját dolgozatai szerint is legtöbb előkészülettel bír e tárgyban.*

A testvér superintendenciák köréből.

— Közgyűlések.*) —

I.

A dunántúli ref. egyházkerület közgyűlése.

A dunántúli ref. egyházkerületnek, a lapunkban már előre jelzett, közgyűlése, mely első sorban a zsinati törvények kihirdetése végett hivatott egybe, f. hó 19-én vette kezdetét Székesfehérvárott a ref. templomban tartott hála isteni tisztelettel. Az alkalmi szónoklatot Bodicz Gyula ke-zszi lelkész tartotta, megemlékezvén egyúttal felséges királynénk legmagasabb névnapjáról is s az ég áldását kérve országunk kegyes nagyasszonyára.

A közgyűlésen Tisza Kálmán miniszterelnök, mint az egyházkerület főgondnoka és Papp Gábor superintendens elnökölt. Tisza Kálmán nagyhatású beszéddel nyitotta meg a közgyűlést, utalván arra az örömdetes eseményre, hogy

*) A lefolyt héten két testvér egyházkerület tartá meg rendes közgyűlést. Lapunk az unió közlönye lévén, nem mulaszthatjuk el, hogy a külön tudósítóink szívesége folytán kapott tudósításokat, bár lapunk szűk tere azok összehívását tette szükségessé, ne közöljük.

egyházi ügyeinknek száz évvel ezelőtt megkísértett rendezése ma ily fényes eredményben nyilvánul s hogy mind az öt magyar ref. egyházkerület egységes elvek és szabályok szerint kormányoztatik.

A miniszterelnök és főgondnok beszéde után Papp Gábor püspök zajos helyeslés között mond köszönetet Tisza Kálmán főgondnoknak, ki, a vállaira nehezede országos gondok közepette is, tevékeny részt vesz egyházi ügyeink rendezésében. Fájdalommal jelenti ezután Pázmándi Lajosnak, az egyházkerület segéd és a főiskola gondnokának e hó elején lekövetkezett gyászos kimúltát s indítványozza, hogy a közgyűlés jegyzőkönyvileg fejezze ki részvétét a jeles férfiú elhunytá fölött.

A törvények kihirdetése után Szücs Sándor indítványára köszönet szavaztatik az egész zsinatnak és az egyházkerület képviselőinek. Begegy István a törvények szentesítéseért a m. kir. kormányhoz intézendő hálafeliratot hoz javaslatba, s ugy ezen mint a fennebbi indítvány zajos éljenzéssel elfogadtatik. A felirat szerkesztésével Molnár Béla biztatott meg.

Az ez napi ülésnek, az ünnepre való tekintetből is, más tárgya nem lévén, hat tagu bizottság küldetett ki a zsinati törvények mikénti életbeléptetésére vonatkozó javaslat kidolgozására. Ezzel a gyűlés e napra bezárattott.

Gyűlés után, Tisza Kálmán miniszterelnök és főgondnok tiszteletére, 100 teritékü diszebed volt.

Az ebéd folyamán Kopácsi Árpád üdvözlő távirat küldését indítványozta gr. Vay Miklóshoz, a zsinat elnökéhez, mint a kinek a zsinati törvények létrehozásában, a munkából az oroszlan-rész jutott. Az indítvány általános lelkesedéssel fogadtatván, a távirat rögtön el is küldetett.

A következő napon, tehát november 20-án, a közgyűlés Pap Gábor püspök és Chernel Ferdinánd segédgondnok elnöktele alatt folytatott. Legelőször a conventi tagok választására adattak be a szavazatok. Megválasztattak: egyházi részről Csonka Ferenc és Körmeny Sándor rendes, Vályi Lajos, Pályi Lajos és László József póttagokul, világi részről pedig Véghely Dezső, Beöthy Zsigmond rendes, Molnár Béla, Szücs Sándor és Csépan Antal póttagokul. — Az elnökök akadályoztatása esetében a rendes tagok fogják őket helyettesíteni.

A közgyűlés örömmel veszi tudomásul azon bejelentést, miszerint a Pázmándy család részéről 4000 frtos alapítvány tétellett, e családból származó két felsőbb tanuló segélyezése céljából, továbbá, hogy a pápai jogakadémia javára is 340 frtnyi újabb alapítvány tétellett.

Ezután áttért a közgyűlés a zsinati törvények életbeléptetése iránti intézkedések tárgyalására és hosszabb vita után kimondatott, hogy a presbyteriumok haladéktalanul megválasztandók minden egyházban. A választási módok és egyéb, az egyházközségek részére fenntartott, jogok miként való gyakorlására vonatkozó szabályzat tárgyában, javaslat előterjesztésére, az esperesekből és megfelelő világiakból álló bizottság küldetett ki. A bizottság munkálata a másnapi gyűlésre halasztatott.

Nov. 21-én a zsinati törvények életbe léptetése iránti munkálatok tárgyalása folytatattván, az egyházközségek részére fenntartott jogok gyakorlata tekintetében szabályrendeletileg kimondatott, hogy az egyházközségi tagok ezen jogokat a közgyűlésen közvetlenül gyakorolják, mely közgyűlésen érvényes határozat hozatalára a presbyterium létszámát háromszorosan meghaladó tagok jelenléte szükséges; az ugyanazon ügyben összehívandó újabb közgyűlés azonban a jelenlevők számára való tekintet nélkül határoz. — A presbterek száma fele részének megfelelő póttagok is vá-

lasztandók. A felsőbb jóváhagyás alá terjesztendő határozatok tüzetesen indokolandók. A végleges elintézés nyert gondnok számadások tudomásvétel végett az egyházközségi közgyűlés elé terjesztendők. A közgyűlés elnöke a lelkész, ki gondoskodni tartozik arról is, hogy a közgyűlésnek általa kitűzött határideje és tárgysorozata az egyházközség tagjaival a szószékről való kihirdetés, a község határán kívül lakó illetékes egyháztaggokkal pedig levél által közöltessék.

Ezen szabályrendelet megalkotása után a kiküldött bizottság előterjesztése alapján kimondta a közgyűlés, hogy a zsinati törvényekben előírt szervezet életbeléptetése, a lelkészek, püspök és főgondnok kivételével az egyházközségek, egyházmegyék és egyházkerület hivatalnokaira és küldöttségeire nézve fokozatosan megejtendő reorganisatio útján eszközözendő; felhivatlak tehát az egyházmegyék, hogy a presbyteriumoknak és az egyházközségi hivatalnokoknak még a jelen egyházi évben leendő megválasztása iránt intézkedjenek. Megállapította a közgyűlés a presbyterek és gondnokok által leteendő eskük formáját is. — Elhatározta a közgyűlés, hogy a zsinati törvényből kifolyólag 6 egyházi és 5 világi tanácsbíró választassék az egyházközségek által a kerületi közgyűlés és consistoriumba. A lélekszám arányában az egyházmegyei küldöttek számát úgy határozta meg a közgyűlés, hogy a belső-somogyi, komáromi és mezőföldi egyházmegyék 6—6; a pápai, a tatai, veszprémi és barsi egyházmegyék 4—4; a drégelypalánki és cőrségi egyházmegyék pedig 2—2 képviselőt fognak küldeni az egyházkerületi közgyűlésbe, fele részben egyháziakból, fele részben világiakból. A pápai főiskola, tanítóképző, főgymnasium, úgy a csurgói gymnasium 1—1, összesen 4 képviselő által vesznek részt közgyűlésben.

A zsinati törvények életbeléptetésére vonatkozó egyéb határozatok meghozatala előtt az egyházmegyék véleménye kivántatik be; különösen nyilatkozatra hivatnak fel az egyházmegyék a lelkész választási qualificatio és classificatio, úgy az egyházmegyei tanácsbírák száma, valamint az espereseket és segédgondnokokat illető restauratio tárgyában.

Ezután számos folyó ügyet intézett el a közgyűlés, mik közül felemlitem, hogy a beérkezett szavazatok szerint Kőrmeny Sándor esperes egyházkerületi aljegyzőül újból megválasztatott, a világi számvevői állomásra nézve Rácz Gyula és Madarász Andor, az egyházi alszámvevőire pedig Csike Lajos és Szekeres Mihály között szűkebb választás rendeltetett el. A főiskolai világi gondnok megválasztása céljából az egyházközségi előljáróságok maradásra hivatván fel, a közgyűlés feloszlott.

II.

A dunamelléki ref. egyházkerület közgyűlése.

A dunamelléki református egyházkerület közgyűlése f. hó 22-én délelőtt nyílt meg Budapesten a Kálvin-téri református főiskola disztermében. Az ülésen gr. Lónyay Menyhért egyházkerületi gondnok és Török Pál szuperintendens elnökölték.

Gróf Lónyay Menyhért megnyitván az ülést, mindenekelőtt felolvasták a főjegyzői választás eredményét. E szerint Filó Lajos nagykörösi lelkész választatott meg. Ellenjelöltje Fördős Lajos kecskeméti esperes volt. Bejelentetett továbbá, hogy Vécsy ker. világi tanácsossá s Kerkápoly Károly dunevecsei egyházmegyei gondnokká lett megválasztva.

A közgyűlésnek fő tárgya a debreczeni zsinat által megállapított egyházi törvények kihirdetése volt. Ez megtörtént s jóváhagyólag tudomásul vétetett.

Tárgyalták ezután a világi és egyházi hatóságoktól a kerülethez érkezett átiratokat.

A miniszteri leiratok közt külön említést érdemelnek a következők: A közoktatásügyi miniszter megkereste a kerületet, hogy gondoskodjék, hogy a theologusok az egészségügytanból is nyerjenek oktatást, mert a lelkészek ez irányban a legjótékonyabb hatással lehetnek a népre. A közgyűlés e leiratot, gróf Lónyay, Szilágyi Dezső, Ballagi Mór s mások felszólalása után, a konventhez tette át.

A közoktatásügyi miniszter egy másik leiratát, melyben tudatja a kerülettel, hogy a Balassa-féle alapítvány kezelésében változás állván be, ezentúl abban protestáns tanulók nem részesülhetnek; azok azonban, kik ez alpból már stipendiumokat élveznek, tanulmányaik bevégezéséig abban meghagyatnak, — a jogügyi bizottsághoz utasították, mely véleményt fog nyilvánítani ez intézkedés jogos vagy nem jogos volta fölött. — A miniszter egy harmadik leirata némely baranyamegyei tanítóra vonatkozik, kik a törvény által előírt qualificatio nélkül tanítanak. Ez ügyre vonatkozólag a baranyamegyei főesperes azt a felvilágosítást adta, hogy azok a tanítók csak mint helyettes tanítók működnek oly helyeken, hol az oktatást, tanító hiányában, a lelkészeknek kell teljesíteni s kik e feladatra tanítóképzőkből első, másodéves növendékeket szoktak alkalmazni. A közgyűlés azonban utasította a baranyai főesperest, hogy azokat a tanítókat oklevélszerzésre szorítsa.

Pestmegye alispánja átiratot intézvén a kerülethez, felhívja azt, hogy Pestmegye közigazgatási bizottságának határozata értelmében, utasítsa a pestmegyei lelkészeket, hogy a világi hatóságokat a tanköteles gyermekek összeírásában támogassák. Az átirat értelmében az intézkedés megtétetik.

Az egyházi ügyek közül felemlitem a következőket:

Török szuperintendens jelenti, hogy Radvánszky Antal temetésén a kerület küldöttség által képviseltette magát s bemutatatta br. Radvánszky János levelét, melyben a kerületnek köszönetét nyilvánítja. Ugyancsak Török szuperintendens jelenti, hogy a Gusztáv-Adolf-egylet ez évi szeptember 12-én megünnepeelt 50 éves jubileumakor küldöttség összehozása nem sikerülvén, üdvözlő iratot küldött a kerület nevében s 500 frtnyi adományt küldött, mint az e célra évek óta eszközölt gyűjtések eredményét. A közgyűlés Török szuperintendens ez intézkedését jóváhagyólag tudomásul vette.

Magyar-Peterd községben, Baranyamegyében, a lakosság egy része nem lévén megelégedve az ott megejtett papválasztás eredményével, annak megsemmisítéséért folyamodott a szuperintendentiához. — Török szuperintendens megvizsgálván az ügyet, a folyamodókat elutasította. Ezek erre több ízben a közoktatásügyi miniszteriumhoz folyamodtak s egy folyamodványuk ma a kerületi gyűlés elé is került. Ez azonban Török szuperintendens intézkedését helyeslőleg vette tudomásul.

Szász Károly egyházkerületi tanácsbíró írásban kérést intéz a kerületi gyűléshez az iránt, hogy a debreczeni zsinat által megállapított egyházi törvény 118. §-a folytán megtarthatja-e továbbra is papi jellegét, szabad-e talárt felvennie, választható-e papnak s lehet-e egyházkerületi tanácsbíró? Kérvénye áttétetett a konventhez.

Az egyházkerületnek f. hó 23-án folytatott közgyűlésén Vécsy Tamás megválasztott aljegyző letévén az esküt, Török szuperintendens felszólítására vállalkozott arra, hogy az országos törvényekből és rendeletekből kiválogatja

azokat, melyek a papokat és tanítókat érdeklik. Ha Vécsey e feladattal elkészül, a kerület intézkedni fog, hogy azok külön kiadassanak. A választások eredménye a következő: A 9 tagú bizottságba, mely a zsinati tervények életbeléptetésére az előmunkálatokat megteszi: id. gróf Ráday Geodeon, Vizsolyi Gusztáv, Bábory Dániel, Szilágyi János, Adám Kálmán, Sipos Pál, Csikay Imre, Szalay János és Filó Lajos választattak meg. Konventi tagokul megválasztattak a világiak közül Kerkapoly Károly, Szilágyi Dezső, Balogh Imre rendes s Ballagi M. és Jordán I. póttagokul; az egyháziak részéről rendes tagokul: Filó Lajos, Kovács Antal és Baksay Sándor, póttagokul: Sipos Pál és Konecz István. — Az egyetemes tanügyi bizottság tagjai lettek: Ballagi Mór, Gönczy Pál, Szász Károly, Filó Lajos rendes tagok, Kis Áron és dr. Vécsey Tamás póttagok. — A körösi tanítóképző igazgatójával Kis Kálmán választott meg, Losonczy László ellenében, 35 szóval 11 ellen.

VIDÉKI ÉLET.

A sepsii egyházmegyéből.

(Közgyűlés.)

S.-Szentgyörgy 1882. nov. 15.

A sepsii ev. ref. egyházmegye őszi közgyűlését a Székely-Mikó tanoda köztermében, ma délelőtt 10 órától d. u. 2 óráig és dél után 3—6 óráig tartotta. Csizsér Gábor esperes elnöklete alatt jelen voltak a papi képviselők — egy-kettő híjjával — teljes számban; a papi képviselők hiányát pótolta egy-két világi képviselő és egyházi gondnok t. Ujvárossy József úr.

Csizsér Gábor esperes megnyitó-beszédében és az évi időközi jelentésében jelzi a tanácskozási tárgyak sokaságát és fontosságát. A múlt közgyűlés (1882. ápr. 20. óta) fölmerült fontosabb eseményekről teszen előterjesztést. Örömmel jelenti hogy egyházmegyénk lelkeszi kara több életeros, reményteljes taggal szaporodott: Barthok László a komlói-, Csizsér Zsigmond a kálnoki-, Demeter Mihály a szotyori egyházba köszöntöttek be, mint törvényesen megválasztott papok. Kapcsolatosan tudomására jött, hogy Balogh Sándor a sepsi-szentgyörgyi második papi állomásra választott meg, Nagy Imre a brassói egyház segédpapjává neveztetett ki. Három tanítói állomás töltetett be szabályszerűen képesített tanerőkkel. Midőn ezeket örömmel hozza köztudomásra, fájdalommal jelenti hogy a halál is megkövetelte áldozatait: Bodor Mózes angyalosi, Bong István bikfalvi lelkészeket kiragadva az élők sorából kegyeletesen emlékezik meg továbbá világi képviselő és egyházmegyei köztörvényszéki ülnök: Imre Lázár elhunytáról.

A közgyűlés intézkedett, hogy az elhunyt derék lelkészek és világi képviselő emléke életrajzi leirással örökíttessék meg. Jelenti esperes, hogy nyéni lelkész Pus-kás Lajos az ellene anynyi zaklatással emelt néplázítási vád alól, kir. törvényszéki határozat által, mint ártatlan, fölmentetett.

Az esperesi jelentés az elősoroltakon kívül több fontos tárgyat ölelvén fel, jegyzőkönyvre vétetni határozottatott. Igen hosszúra nyúlna tudósításom, ha a sok fon-

tos tárgy mindenikéről tüzetes tudósítást akarnék közölni; csak a legfontosabbak rövid leírására szoritkozom.

A múlt (1882 ápr. 20.) gyűlés jegyzőkönyvének felolvasása és ezzel kapcsolatos ügyek elintézése után a kiküldött bizottságok jelentették be munkálataikat. A legfontosabb ügyek a jogügyi bizottság kezén voltak; ezen bizottsági előadója, Pünkösti Ferencz, ezen bizottsághoz áttett kilencz ügyről teszen előterjesztést. III. sz. alatt tárgyaltatott az állandó igazgató tanácsnak 684—1882 sz. leirata s az 1882-k évi közgyűlés j. k. 28-ik száma értelmében véleményadásra kiküldött javaslat. A jogügyi bizottság ezen javaslat elfogadását nem ajánlja a közgyűlés a bizottság indokainál fogva az áll. ig. tanács idézett leirata fölött napirendre tér.

Az áll. ig. tanácsnak 997—1882 számú leiratára vonatkozólag, a tanári képviselőkre nézve a jogügyi bizottság elvileg elfogadja a marosi egyházmegye indítványát. A bizottság véleményének elvetésével a közgyűlés azt határozta, hogy: igenis óhajtja a közgyűlés tagjaira vonatkozó alaptörvény (szabályzat) revisioját; de nem csupán a tanárok kizárásával. A ker. közgyűlésnek ajánlatik, hogy bizza meg az áll. ig. tanácsot, hogy ezen törvény általános revisiojára nézve készítsen javaslatot s a javaslat küldessék ki az egyházmegyéknek.

Az egyházmegyei gyámintézetekre vonatkozólag, az áll. ig. tan. 982—1882 számú leiratára nézve, a jogügyi bizottság javaslata alapján, ezen ügy áttétetni határozottatott a Rikánbelőli gyámintézet május 1-én tartandó közgyűléséhez.

Az 1882-ik évi ker. közgyűlés 76. j. k. számára vonatkozólag, a kepe megváltás tárgyában, a jogügyi bizottság javaslatának módosításával elfogadtatott, hogy a kepe megváltás ezután megongedhető, ha az illető egyházközség kötelezi magát, hogy az egész kepe megváltja, három évi részletben; ha az illető egyházközség ezen megváltás biztosítására kellő alapot mutat ki és reményt nyujt, hogy legalább tíz évig képes ezen megváltást biztosítani.

Az egyháztagokra nézve a részletes kepe megváltás helyett az összes kepe megváltás elve mondatott ki.

Az áll. ig. tanácsnak 992—1882 sz. leirata fölött fejlett ki részletesebb és hosszabb vita. A jogügyi bizottság a rendes papi fizetés gyanánt 400 frt. minimumot állapított meg; de ezen minimumra nézve különbséget kíván tenni ott, hol, felekezeti érdekeink mellett, nemzetiségi érdekeink is veszélyben forognak; ily esetekben kivételes intézkedésnek volna helye. A közgyűlés többsége egyelőre még a 400 frt. minimumot is kevésnek látja, egyházmegyénkre nézve 500 frtban óhajtaná megállapítani; de — pro et contra — hazánk más vidékeire való tekintetből a minimum 400 frtban állapítottatott meg.

Nem akarok visszaélni e lapok olvasóinak türelmével: jelzem, hogy a gyűlés a jelenlevő tagok éber figyelme, az egyház iránti mély érdeklődése mellett folyt le; a

szegény apostolok a sötét este homályában egy jobb jövő hajnalának reményeivel indultak haza?!

De mig tollamat letenném, nem szabad feledni, hogy mi, szegény protestáns papok és tanítók, nem elhagyatottan küzdünk; ha lelkiismeretes buzgósággal szolgálunk: akkor van támaszunk is. Egy ily példát meg kell örökítenem a lapok terén is: Háromszékmegye főispánja, Pótsa József, a sepsi esperes panaszára válaszolván f. évi 842 számú leiratában tüzetesen rendelkezik a megyei illetékes hatósághoz. Leiratának végszavai ezek: „Nem tehetem, hogy jelen alkalommal is (Czimedet) fel ne hívjam, hogy végrehajtó közegeit utasítsa, miszerint: a különböző egyházfelekezetek hatóságainak megkereséseit mindig praeferenter lássák el és hozott határozataiban az igazság tappintatossággal párosuljon, mert az erkölcsileg már nagyon is meglazult társadalomban, igen is szükséges a politikai és egyházi hatóság szívélyes együttes működése a közrend és közjólét fenntartására; mit pedig nem lehet egyik vagy másik részről a tekintélynek, a lakosság előtti aláasása, — hanem annak együttes megvédése által elérni.

Ezen ügyben tett intézkedése, és az ügy befejezéséről, 30 nap alatt jelentését elvárom. stb.“

Ha a közügyek terén a választottakat és hivatottakat, mindig a közügyiranti tiszta lelkesedés vezérli; ha polgári téren támogatásra találunk: működésünkön isten áldása lesz!!

De elvőgre is — ha mindenki elhagyna is, „ha isten velünk, kicsoda ellenünk“?!

A politikai téren mai napság két szélsőség tünetei mutatkoznak: a lemondás (apathia) és önzés (egoismus); mindkettő beteges állapot; a nyájnak pásztora legyenek éberek és hivek!

„Roszsz időket élünk,

Roszsz csillagok járnak!“

azt mondja a költő; de az apostol arra int hogy: „áron is megvegyétek a rossz alkalmatosságot!“

Mentől válságosabb időket élünk, annál nagyobb szükségünk van e két jelszóra: öszszetartás! előre! mert „egy test egy lélek vagytok“; egy istennek gyermekei, egy hazának fiai vagyunk. —s

Az udvarhelyi egyházmegyéből.

(Öröm-ünnep).

Parajd, 1882. nov. 20.

Parajdi ev. ref. egyházunknak tegnap, nov. 19-én, örömünnepe volt.

Az 1790-ik évben épült diszes temploma és sugármas tornya födelét a lefolyt 92 év alatt az idő viszonyosságai nagyon megrongálták, ugyannyira, hogy további fenállása nem volt biztos.

Az egyháznak közjövödelme csekély, önerején nem bizott, hogy a nagy munkához hozzá fogjon, bár már évek óta érezte a kijavítás szükségét. Parajd közbirtokossága is látta s érezte szükségünket s ez év márczius 26-án tartott közgyűlésén — birtokossági elnök Flepsz József indítványára — elhatározta saját költségén ev. ref. tornyunk újra fedését oly lelkesedéssel, hogy az idegen felekezetűek részéről sem történt csak egyetlen szó ellenmondás is.

Az alku megkötöttett Nagy Mihály m.-vásárhelyi és Kenyeres Lajos parajdi bádogos mesterekkel, kik ketten társulva folyó év október 26-án elkezdték a szép művet s nagy ünnepélyességgel feltették a torony tetejére az 500 forint értékű veres rézből tűzaranyozással készült gyönyörű nagy gombot fénylő csillaggal és szélkakással ellátva. Azután folytatták a torony bádogozását. A kőmivesek meg a templom újra cserepezését, falainak kívül-belüli kijavítását és meszelését; melyre Mánya Gergely r. kath. hitű kereskedő úr és neje Biró Rózália úrasszony, ev. ref. hitű, 50 frtot adományoztak.

A munkálat folyó hó 19-ére annyira elkészült, hogy kevés van hátra s mi ezen örömünk és hálaunk kifejezésére gyűltünk össze tegnap az úr házában, hol, a helyi dalárda közreműködése mellett, udvarhelyi ev. ref. egyházmegyei főjegyző, alsófalvi szomszéd lelkész t. Dáné Mózes úr tartott szívet megható hála imát s alólirott helybeli lelkész az áldozatkészséget megköszönő szónoklatot. Ezután jó magyar szokás szerint következett a közebed, melyen mintegy 25 egyén vett részt; nem hiányoztak a kedélyes felköszöntések sem. Este pedig 8 órakor kezdődött a tánczvigalom, hol a fiatalság, szokás szerint, jól mulatott csaknem reggelig.

A közbirtokossági pénztárnok kimutatása szerint az eddigi kiadás a torony fedelére már az 1200 forintot meghaladja. A mai hideg, részvétlen, közönyös világban szép áldozat, méltó, hogy hálás köszönetemet, egyházam nevében, nyilvánosan meg tegyem; azon szíves óhajttással: vajha a kolozsvári napi lapok is átvennék, hogy a parajdi közbirtokosság szép áldozatának hire, jóra intő példaként, annál nagyobb körre kiterjedjen.

Csiszér Zsigmond,
ref. pap.

Adakozásra felhívás!

M.-Boden, 1882. nov. 14.

Nagyérdemű közönség! Egyházamban az urnak háza romban van; évszázadok vas keze ütötte rá megemésztő helyegét. Félve, életveszély között jövünk össze, hálaikat adni istennek adományaiért. Körül vagyunk véve jobbról, balról, kívül és belül ellenséges elemekkel, különböző nemzetiségek és felekezetek közzé beékelve. Hiveim kétségbeejtő módon szegények, önerejükre mit se tehetnek, egyházi alapunk pedig vajmi kevés.

Tanerőnk gyengesége, szegénységünk miatt nem hoz-

hatjuk meg Minervának a kellő áldozatot. Ez okon naponta tört veszítünk. Hiveink elfeledik édes anya-nyelvüket. Gúnytárgyai vagyunk a különböző nemzetiségek és felekezeteknek, nem nevelhetvén sem istennek, sem a hazának lelkes gyermekeket. Pedig e pontot megvédeni, ha nem akarunk őseinknek haszontalan örökösei lenni, úgy a reformált egyház, mint a magyar nemzetnek erkölcsi kötelessége!

Mit tegyünk tehát? Én azt hiszem, a hazának hű fiaikat csak úgy nevelhetünk, ha először isten nevének igaz tiszteletére tanítjuk meg őket. A mely nemzetnek kebelét nem melegíti a vallás-erkölcsi érzet, az hazájáért sem bír igazán lelkesedni, ott a haza elvész s rabigába jut!

Egyházam nevében hozzátok fordulok: kiknek keblében él még az isten és vallás iránti tisztelet; kiknek lelkét és szellemét nem hagyhatja érintetlenül a reform küzdelmekben őseink drága véren szerzett örökségének elveszése; és hozzátok: ti hazámnak lelkes barátai, kik a hazának minden porszemét szent áhitattal, igaz lelkesedéssel szeretitek; kik a szent ügyért áldozni megtanultatok, hogy hozzátok meg elhagyatott egyházam érdekében fillérbeli áldozataitokat, hogy a maga helyén emelhesünk az Urnak új házat, hogy egyházam s reformált anyaszentegyházunknak e vidéken elszórt magyar ajku tagjai bizalommal közeledhessenek istenükhöz; hogy nemesedjék meg itt az erkölcs, szüllessék újból az ember, Isten, egyház és haza iránti szeretetében!

A szives adakozók becses adományait magam is átveszem s e lapok hasábiain nyugtázni fogom.

A mező-bodeni ref. egyház nevében

U. p. Maros-Ludas.

Nemes Árpád,
ref. lelkész.

KÜLFÖLD.

Németország. A porosz királyi trónbeszéd. E hó 14-én Vilmos császár személyesen nyitotta meg trónbeszéddel a porosz országgyűlést. Nem tartjuk érdektelennek az agg fejedelemnek a kulturharczra vonatkozó következő szavait ide igatni:

„A római kuriával való diplomáciai forgalom megújítása — mondá a császár — örömömre megszilárdította a katolikus egyház fejéhez való barátságos viszonyt és azt a reményt táplálom, hogy azon békülékeny érzelmek, a melyeket folyton tanusítani fog kormányom, ezután is kedvező hatást fognak gyakorolni egyházpolitikai viszonyaink alakulására. E közben kormányom, az érvényes törvények és a nyert meghatalmazás alapján, folyton iparkodik teljesen tekintetbe vonni katolikus alattvalóimnak egyházi téren való szükségleteit, a melyeket meg lehet egyeztetni az állam és a nemzet közös érdekeivel.“

Svédország. Egy király emlékbeszéde egy király felett. II. Oszkár, a svédek e művelt lelkű s fennkölt szellemű királya, e hó 7-én a Gusztáv Adolf emlékére Stockholmban, Svédország fővárosában rendezett ünnepen maga is megjelent s ott a következő beszédet tartá: „Egy mély gyászba öltözött hadsereg gyülekezett össze, az éj késő óráiban, ez előtt egy századnegyeddal a lützeni királyi hős véres hullája körül. — Drágán lett a nov. 7-iki győzelem kivíva, de emléke hervadhatatlan. Ezért gyűltünk mi is össze; nem gyászolni, hanem ama dicső emlékekhez méltóan ünnepelni. Mert élni fog az örökké a hívó protestánsok, csodáló harczosok és hazaszerető svédek kebelében. Csillagként ragyog az, tündöklő fényvel, a Rídderholm egyház kupolájáról az egész svéd birodalom felett. Hangosan szól az a történelem lapjairól, dicsőítve és áldva egy személyt és egy őtet, melyek a jó és igaz szolgálótanak valának szentelve. Egy lélekemelő mondatként susog ki az a Gusztáv Adolf sirboltjából, mely a hűségről és önfeláldozásról beszél. Mindhiába törekedtek kicsinyeskedés, irigység és gyűlölet kétségeket és rágalmakat támasztani ellene. II. Gusztáv Adolf egyike volt a legnagyobb fejedelmeknek, a legderekabb hadvezéreknek s a legnemesebb embereknek s az is marad mindörökké. A lützeni nagy emlék-ünnepen minek való volna sok szót szólani és minek épen e körben? A nagy király emléke él közöttünk és bennünk szeretve és tisztelve. Hadd éljen ezután is, a míg csak a szabad és önálló Svédország fennáll s a míg benne istenfélő nép lakik.“

Törökország. Lelkészhíány Ruméliában. Az országban az orthodox egyház lelkészeiben nagy hiány van. Aitodas-ból például jelentik, hogy két hónap óta valamennyi ottani templom zárva van, mivel ott egyetlen egy lelkész van és ez is betegesen fekszik. Őt gyermek keresztelestlenül halt meg s nagyon sokan papi segítség nélkül temettettek el. — Hasonló jelentések érkeznek keleti Rumélia más vidékeiről is.

IRODALOM.

Észrevételek a magyar irodalomról. Irtádr. Ferenczi Zoltán. Kolozsvár. Nyom. Stein Jánosnál 1882. VIII. adr. 80 l. E munka nem tartozik azok közé, a melyeket hirtelen átfutunk s aztán letesszük, hogy soha fel ne vegyük többé. Figyelemre méltó és sok megfigyelés alapján létrejött észrevételek ezek, a melyekben nem csak a hibák vannak felsorolva, — a mi nagyon könnyű dolog, — hanem minden egyes hiánynak oka is ki van mutatva, a mi már egy kissé nehezebb. Tulajdonképpen Kossuthnak a „Petőfi társaság“ szept. 17-iki gyűlésén felolvasott levele szolgáltatta az alkalmat szerzőnek a mű megírására, a melyben tudvalevőleg Kossuth sokképpen vádolta a modern magyar irodalmat. Szerző sem védőleg, sem czáfolólag nem lépik fel, hanem részben commentálja a levél egyes állításait, a mennyiben részletez sok olyan dolgot, a melyekről a levél csak általánosan szól. Közölnünk kellene az egész XI-ik fejezetet, ha méltányolni akarnók szerzőnek a legújabb magyar irodalmat illető nézeteit, mert ily tömören s mégis annyira részletesen nem voltak még eddig érintve e hibák, hiányok és okok, a melyek annyi vádnak és pessimistikus kifakadásnak lettek szülőivé. Ez a könyv legszebb és legértékesebb fejezete; utána mindjárt a IX-ik következik, melyben az irodalmi művek osztályozásáról van szó. Általában szólva: a műben egység, szoros összefüggés nincs; de minden fejezetnek meg van a maga súlya és értéke. Ezért lenne

Folytatás a mellékleten.

Melléklet a „Protestáns Közlöny“ 48. számához.

kivánatos, hogy az itt fejtegetett elvek — kivált szakkörökben — ne hangozzanak el, mert ha van is köztök olyan, a melyhez még sok szó fér, van olyan is elég, a mely komoly megfontolásra és szem előtt tartásra érdemes. Ajánljuk az értékes kis füzetet olvasóink figyelmébe. Ára 50 kr.

„Magyar Helikon“ czimmal füzetes vállalatot indítottak meg dr. Zólyomi Lajos tanár, mint szerkesztő és Stampfel Károly pozsonyi akad. könyvkereskedő. A vállalat jeles férfiak életrajzait adja s az eddig megjelent két füzet Toldy Ferencz és Vörösmarty Mihály életrajzát hozza sikerült illusztrációkkal. Részünkről, jelen mi voltában, nem nagy értéket tulajdonítunk a vállalatnak s kötvé hisszük, hogy czéljának: „az ifjúságot és mivelte közönséget jeles férfiak életrajzai által buzdítani és lelkesíteni,“ megfeleljen, mert az írók kimerítő életrajza s jellemöknek kidomborítása helyett, a füzetek, legnagyobb részben, reporterszerű leírását tartalmazzák azon ünnepélyeknek, melyek tiszteletökre s emlékezetükre rendezettek. Az életrajzok lanyhán összefüggő adatokat tartalmaznak. Reméljük s elvárjuk, hogy többi jeleseink életrajzai, mint az az előfizetési felhívásban jelezve van, jelesebb íróink által gondosabban és kimerítőbben lesznek a következő füzetekben összeállítva. A vállalat első cyklusa 12—15 füzetre van tervezve s egy füzet ára 20 kr.

A „Jó könyvek“. Az új magyar „ponyvairodalom“ néhány füzete „Jó könyvek“ czim alatt a napokban jelent meg. Az ország legnevezetesebb írói vállalkoztak arra, hogy műveikkel leszálljanak a ponyvára, hogy azt mind tartalmilag, mind alakilag megneveljék. A jó ponyva eme termékei ugyanazon áron jutnak a nép kezébe, melyen az eddigiek. Népünk erkölcsi és irodalmi felemelése a vállalat nagy czélja. Ez pedig csak akkor lesz elérve, ha ezen, kétségkívül, jobb termékeknek sikerülni fog az eddigi selejteket: többnyire külföldi ponyva-irodalom rossz fordításait, zsvány és szörny történeteket, a nép erkölcsét, izlését és nyelvét rontó munkákat a térről leszorítani. E nagy czél csak úgy lehet elérni, ha a nagy szél és vállalat érdekében a nemzet egész művelt zöme kezét fog s azt minden törelhető módon és eszközök által támogatni és terjeszteni fogja. Első sorban a nemzet minden felekezethez tartozó lelkészei és tanítói vannak arra hivatva, hogy reá mutassanak a jóra a selejt mellett s figyelmeztessék hiveiket. Tanítványaikat ez új és olcsó irodalmi termékekre, melyek hivatva vannak népünket hasznosan mulattató olcsó olvasmánnyal ellátni. A tartalom és a feldolgozás jelessége iránt bő kezeséget nyújt a vállalatban az a körülmény, hogy irodalmunk legjelesbjei csoportosítva már is a vállalat köré, úgymint: Abonyi Lajos, Ágai Adolf, Csiky Gergely, Endrődi Sándor, Eötvös Károly, Győry Vilmos, Győrfy Iván, Jókai Mór, Kiss József, Komócsy József, Könyves Géth Kálmán, Mayer Miksa, Mikszáth Kálmán, Reviczky Gyula, Szász Károly, Tolnai Lajos, Törs Kálmán, Vajda János, stb. Jó lelkiismerettel merjük e vállalatot a nagy művelt magyar közönség figyelmébe ajánlani. Nemzetünk jövője népünk alsóbb osztályain fekszik, mint alapon; annak erkölcsi érzülete, minden irányú művelődésének kifejtése, az egyetlen alap, melyre egy második ezredév jóléte épülhet fel. Reméljük, hogy a felvilágosodás apostolai: lelkészeink és tanítóink vállaltat igyekezettel fognak buzgókodni e vállalat s e nagy czél érdekében. A „Jó könyvek“ből eddig a következő 8 füzet jelent meg: 1) Mátyás király és Bente úr. Néprege Mátyás királyról. Verseszedte Jókai Mór. 4 képpel. Ára 5 kr. — 2) A katonas

jét el nem adja. Elbeszélés. Irta P. Szatbmáry Károly. 3 képpel. Ára 5 kr. — 3) Herczeg Eszterházy Miklós kalandjai, szárazon és vizen. Irta: Mikszáth Kálmán. 3 képpel. 5 kr. — 4) Mátyás király és a szegény varga. — A czinkotai kántor. Irta: Jókai Mór. 3 képpel. 5 kr. — 5) Mátyás király és a gonosz kamarás. Irta: P. Szatbmáry Károly. 2 képpel. 5 kr. — 6) Az ördög orsója vagy a tolpányi boszorkány históriája. Irta: Mikszáth Kálmán. 2 képpel. 5 kr. — 7) Egy világhős gyermekora. (Garibáldi ifjúsága.) Irta: Törs Kálmán. 2 képpel. 5 kr. — 8) A falu koronája. Elbeszélés. Irta: Tolnai Lajos. 2 képpel. 3 kr.

A VILÁG FOLYÁSA.

— Heti szemle. —

A királyné Gödöllőn. A királyné tudvalevőleg szenvedélyes és vakmerő lovas. Gyakorlataira igen diszes czirkusz van Gödöllőn. A pompás épület két részből áll: az egyik a tulajdonképeni lovagló, a másik rész a trainirozó kör, hol a még teljesen nem tanult lovak idomittatnak. A czirkusz köröndje egészen piros bársonnyal van borítva. A kör közepén nagy emelvény áll tizenkét bársony támlás székekkel a kis közönség számára, mely legritkább esetben e zárt helyen megjelenhet. Leginkább a legközelebbi családtagok részesülnek abban a kiváló megtiszteltetésben, hogy tavú lehetnek a felséges asszony lovaglásának. Rendkívüli pompát kölcsönöz a lovardának a tükörfalzat, mely a 120 gázfényt, a czirkusznak szánt világitást, tiszteres fokozatban mutatja be. A szem elkáprázik s valami tündér-czirkuszban képzelet magát, ha körül tekint. A czirkuszhoz szükséges segédeszközök: széles nyergek, finom abroncsok, korbácsok, akadályok mind láthatók, mint a rendes lovardákban. A királyné egy óráig rendszeren gyakorolja magát s egyes produkciókban hihetetlen gyakorlottságot ért el. — Képviselőválasztások. Maros-Vásárhelyt hó 15-én, az elhunyt Knöpfler (kormánypárti) helyére, megválasztották a függetlenségi párti Győrfy Potót 115 szavazattal, a kormánypárti Borosnyay 75 szavazata ellenében. — Érsekújváron egyhangulag Kapisztori Ferencz kormánypártit választották meg. — A képviselőház e hó 15-én megkezdte ujra a tárgyalásokat. A tisztviselők minősítéséről szóló törvényjavaslatot tárgyalja. Ez megszabja azon kelleket, melyekkel mindenkinek birni kell, a kit valamely állásra, akár alispánságra, akár alsóbb tiszt helyre meg lehet választani. A törvényjavaslat az alsóbb tisztviselőktől is megkivánja az iskolavégzettséget. — A tiszta-eszlári esetben is volt egy interpelláció. Mezei Ernő intézte az igazságügyminiszterhez, vádolva az eddigi bírósági eljárást s azt kívánva, hogy az eset elintézése vétessék el a nyíregyházi törvényszéktől. — A delegációk tárgyalásai egész nyugalmasságban fejeződtek be. Az összes költségekből mindössze 80,000 törültek. A hadi tengerészet költségeiből esett ez áldozatul. Minden egyéb tételt megszavaztak. Az osztrák

delegáció a megszálló sereg élelmezési ellátására fordítandó összegből is kitörült százezer forintot, de mivel a magyar delegáció a törléshez nem járult hozzá, az osztrák delegáció is visszaállította. Semmi más különbség nem volt a két delegáció határozatai közt. A nyilvános tárgyalásokban a külügy, a hadügy és Bosznia egy-egy ülést vett igénybe. Gróf Andrassy Gyula, a volt külügyminiszter, a tárgyalások folyamán alkalmat vőn, hogy az okkupáció nevezetes előnyeiről nyilatkozzék s kijelentse, hogy neki büszkesége az okkupáció, mely az ő minisztersége alatt történt. — Vízárak. A Tisza vize a közelebbi esőzések következtében ismét nagyon árad, a felvidékről mindenünnen áradást jeleznek. — Az Ung folyó, mint Ungvárról írják, igen nagy károkat okoz a megyében. Bajánházán e hó 10-én

már barmadszor borította el a határt az árvíz. — Arabi pörre nem csak hosszúnak, hanem rendkívüli bonyolultnak ígérkezik. A kbediva, a miniszterek részvéte a forradalomban, már az eddigi adatok szerint is, be van bizonyítva. A kbedive kormánya tehát azon erőlködik, hogy Arabit közönséges bűntényekben tüntesse föl bűnösnek és közönséges bűntényekért lehessen elítélni. Azonkívül július 12-én megparancsolta neki Arabi pasa azt is, hogy a kbedivét gyilkolja meg a Ramleh-palotában, s midőn vonakodott e parancsot teljesíteni, Arabi gyávaságot bányt szemére. A pör folytatása ismét megakadt. Az egyiptomi kormány újabb erőfeszítést tesz, hogy az egész abba hagyassék és Arabi száműzetése mondassék ki minden pör nélkül.

A „PROTESTANS KÖZLÖNY” FÁRCZÁJA.

Renan önmagáról.

— Renan önéletrajzából. —

Lényegileg igen kevésbé változtam meg. Mikor Párisba jöttem, már körülbelül készen voltam, — mielőtt elhagytam Bretagnet, már megirtam életemet. Minden lelkiismeretes, ellentétes törekvésem daczára arra voltam rendeltetve, hogy az legyek, a mi vagyok, nevezetesen romantikus, a ki a romantizmus ellen támad, utopista, a ki a politikai dolgokban a sik földön kuszást tanácsolja, idealista, a ki hiába fáradozik abban, hogy filiszternek láttassék, ellenmondások szövedéke, a ki kétlakiságával a schkolasztikusok bakjára emlékeztet. Egyik felemnek azzal kellett foglalkoznia, hogy másik felemet összezúzza, mint Kterias mesebeli állatja, mely, a nélkül, hogy észrevénné, megessi mancsait. Egy nagy szemléző, Challemel-Lacour, pompás szavakban jegyezte meg rólam: „Ugy gondolkodik, mint a férfi, úgy érez, mint az asszony s úgy cselekszik, mint a gyermek.” Nem panaszkodom, mert belső énemnek ez a szervezete a legnagyobb szellemi élvezetekben részesített, melyeket élvezni lehet.

A hivatás valódi jele az a lehetetlenség, hogy az ember más dolgokban szerencsés legyen, mint azokban, melyekre teremtve van. Az az ember, a kinek hivatása van, önkénytelenül is mindent élete főművének szentel. Külső körülmények, mint az gyakran történik, hamis útra terelhettek volna a predestináció azonban megmutatta volna, hogy az általa kiszemelt egyén merőben képtelen más munkára, mint a mire ki van választva. Minden pályán, melynek célja valami anyagi érdek, nyomorultúl felsültem volna.

A breton törzsnek minden fokán az idealizmus a jellemző sajátága; egy erkölcsi vagy szellemi cél követése,

miközben néha-néha tévedés is történhetik, de sohasem önzés. Nincs nép, mely kevésbé lenne alkalmas kereskedésre és iparra. Minden, a mi hasznot hajt, méltatlan egy becsületes emberhez; az ő szemében az a nemes foglalkozás, mely semmi haszonnal sem jár, a katonaság, tengerészet, a pap, a bíró állása, ki szellemi munkára adja magát. — A birvágyat aljas dolognak tekinti... Nem igyekszik sorsát javítani, mert ezzel nem lenne boldogabb, nem akar meggazdagodni, mert akkor kevésbé lenne alázatos, nem akar sokat törődni az elemi iskolákkal, mert könnyen elveszítetné kitűnő tulajdonságait, a nélkül, hogy megnyerné azokat, melyeket a magasabb műveltség ad meg.

Idő előtt jöttem világra s oly gyöngye voltam, hogy két hónapig nem hittek a megélésre képesnek. E de eljött anyámhoz és azt mondá, hogy biztos szert tud, melylyel sorsomat földerithetik. Vett tőlem egy inget, kiment egy reggel a szent tóhoz s örvendő arczczal jött vissza: Élni akar, élni akar! kiáltá. Az ingecske, melyet a vízbe dobott, fejtartotta magát. Valahányszor később találkoztam vele, mindig csillogott a szeme: Igen, mondá, látta volna csak, mint repült fel mind a két uja! A tündérek korán szerettek s én is szerettem őket. Ne nevesetek ki minket, keltákat! Nem építünk pantheont, nincs márványunk; de szívben és lélekben bővelkedünk, beletalálunk mély szurással a legbelsőbb részekbe, a mint csak mi tudunk tenni, turkálunk az ember zsigereiben s kihozzuk belőle, mint Machbeth boszorkányai, az örökkévalóság minden titkát.

A vallás az a forma, melyben a kelta törzsek az ideál utáni szomjukat kielégítik, de nagyon csalódnak, kik azt hiszik, hogy a vallás bilincs, kényszer rájuk nézve. Egy népnél sem önállóbb a vallási érzület, mint náluk. A breton kereszténység csak a tizenkettedik századtól kezdve követte világosan a katolikus irányt. Csak némileg kedvező körülmény lett volna szükséges arra, hogy a bretonok is, épp

ugy, mint testvéreik, Anglia galljai, protestánsok legyenek. Csak a tizenhetedik században hódították meg teljesen a jezsuita szokások Bretagnet. Mindaddig sajátos jeleget hordott magán a vallás és különösen a szentek kultusza által tünt ki. Ha az ember gyalog barangolja be az országot, egy mindjárt az első pillanatra feltűnik neki. A nagy plébánia-templomok általában nem különböznek a többiektől. De a falun egy egyházközségben van gyakran tiz-tizenöt kápolna, apró házak, melyeknek gyakran csak egy ajtójuk és ablakuk van s valamely szentnek építvék. Ilyenről más-hol nem hall az ember. E helyi szentek, kik százan meg százan vannak, az ötödik és a hatodik századból származnak, többnyire olyan személyek, kik valósággal éltek, kiknek életét azonban csillogó regés köddel veszik körül. A papság, mely épen nem támogatja ezt a régi szentimádást, csak tűri s ha tehetné, bizonyára kiirtaná. Egyszer egy évben misét is mondanak e kápolnában, mert hát a szentek itt nagy urak, de a plébánián nem beszélnek róluk.

E szentek legendái korán erős hatással voltak képzeletemre. A kis kápolnák mindig magányosan, pusztában, sziklák közt és elhagyott vidéken állanak. A szél, mely a fenyéren végig süvöltött, gyakran halálosan megijesztett. Gyakran felugrottam s elszaladtam, mintha a multak árnyai kergetnének. Néha bekukucskáltam a félig benyomott ajtón a tarka ablakokra vagy a falra festett szent képekre, melyek az oltárt díszítették. Ez végtelenül ábrándozóvá tett. Az idomtalan, vad szent képek, melyek inkább druidákat, mint keresztyéneket ábrázoltak, boszorkányként üldöztek. Pedig, bármily szentek voltak, némelykor őket is elfogta az emberi gyöngeség. Toursi Gergely elmondja annak a Vinnochnak történetét, ki jeruzsálemi útjában keresztül ment Tourson s ruha helyett koppasztott bárány-bőrt viselt. Az emberek előtt oly jámbornak látszott, hogy ott akarták fogni s pappá tenni. Csak vad salátát evett meg s úgy érinté a serleget ajkaival, mintha nem innék egy csöppet sem. A bőkezű hívők annyi bort vittek neki, hogy megszokta a borivást és be is csipett. Az ördög ekkor oly hata'mat vett rajta, hogy mindent, a mi keze ügyébe esett, kést, karót, botot, követ felragadott s üldözte az embereket. Végre annyira elfajult, hogy sátrában bilincsekbe kellett verni. De azért mégis szent volt.

Ilyen szent Renan is (bretagneiasan) kinek nevét viselem. A bretagnei szentek közt nincs nála eredetibb. A nevét viselő (Saint-Renan) városka közelében lakott s a legenda szerint inkább Manónak, mint szentnek lehetett tartani. Az elemek fölött rettenetes hatalommal uralkodott. Soha sem lehetett előre tudni, hogy mit fog tenni. Tisztelték őt, de makacsa bizonyos félelmet gerjesztett az emberekben s mikor egy nap holtan találták, mindenütt nagy volt a megdöbbenés. Az első, a ki benézett az ablakon s a földön mereven fekvő látta, elszaladt. Senki sem mert megkérdezni életében, hogy mi akar tétetni holttestével. Attól féltek az emberek, hogy, ha nem helyes dolgot cselekszenek, a várost dögvész pusztítja el, vagy földindulás dönti romba, vagy más csapás semmisíti meg az országot.

Körüállták holttestét s végre egy bölcs következő nézetét nyilvánította: „Mikor élt, soha sem érthettük meg, — könnyebb volt a fecske röptét leírni az égen, mint az ő gondolatát követni; menjen halála után is a maga esze után. Vágjunk le néhány fát, csináljunk belőle ágyat, fektessük rá és fogjunk eléje négy ökröt. Vigyük arra a helyre, a hová ő akar menni.“ Ebben mindnyájan beleegyeztek. Renan láthatatlan kezétől vezetve, az ökrök egyenesen az erdő sűrűjébe tartottak. A fák meghajlottak, nagy recsegve törtek össze. Végre az erdő közepén, egy nagy tölgyfánál megállapodtak az ökrök. Itt temették el a szentet s kápolnát emeltek hamvai fölé.

KÜLÖNFÉLÉK.

Kolozsvár, november 25.

— A lejárt előfizetések megújítását s a feles számu hátralékosoktól tartozásaik haladéktalan törlesztését, illetőleg a szétküldött elősmervényeknek visszaküldését, tisztelettel kérjük. A fölhalmozódott hátralékok miatt, melyek a lap fentartását lehetetlenné teszik, a folyó negyedév utolsó váraozási kísérletünk.

A kiadó hivatal.

— Kolozsvári tanügyi hírek. Kolozsvár városa nemcsak áldozatkészsége útján folyton halad. A belvárosi gyermekkerttársulat számára 12,000 frtbu kerülő díszes gyermekkerterti helyiséget épített s tavasszal a társulat rendelkezésére bocsátja. Ennek folytán a felső leányiskolának kizárólagos használatra bocsátották át a társulat eddigi épületét, a Fröbel-intézetet. A második községi iskola számára a hídelvén a jövő tavasszal új épület fog emeltetni, sőt tervben van a harmadik községi iskola számára való építés is.

— Az iskolai takarékpénztárak állásáról Magyarországon az 1881/82-ik iskolai évben Weisz Bernát Ferencz, az ügyelkes apostola egy kimutatást, illetőleg történelmi áttekintést tett közzé. 1876-ban, tehát hét évvel ezelőtt, lett hazánkban az első iskolatakarékpénztár felállítva. Európa nyugati államaiban már ekkor javában virágzott ezen intézmény, de miként ott, úgy hazánkban is az új eszme terjesztése kezdetben sok akadályba ütközött, mely akadályok azonban most már legnagyobb részt le vannak győzve. E győzelem kivívásánál első sorban azon embereké a főérdem, kik mint az ország tekintélyei szólaltak fel épen akkor, midőn az intézmény gyakorlati megvalósításáról volt szó. Ilyenek Deák Ferencz és Csengery Antal, kik pártfogásukba véve az intézményt, egész tekintélyükkel oda hatottak, hogy az ige testté váljék. Az első évben, azaz 1876-ban, mindössze 15 iskolában volt ez intézmény behozva. Azóta hét év telt el és ma örömmel konstatálhatjuk, hogy az elvetett mag ma már évről-évre szebb gyümölcsöket terem. Ime, álljon itt bizonyítékul a letelt hét évről szóló statisztika:

év	hely	iskola	kezelő	tanuló	összeg frt.
1876	13	15	2	2621	13,337
1877	17	20	95	3010	18,884 „
1878	30	36	105	3682	30,416
1879	35	50	93	2865	33,650
1880	96	141	222	7333	54,647 „
1881	178	240	451	14,984	71,817
1882	256	354	565	19,273	114,734 „

Az iskolatakarékpénztárakat kezelő tanárok fáradozásainak és buzgólkodásuknak jutalmazásául évenként adni szokott összeg, noha az intézmény fejlődésével tetemesen meg is nőtt, mégis egyesek kegyes adománye folytán az idén is majdnem fedezve lett. Az iskolai takarékpénztárakkal foglalkozó tanítók közül sorsolás útján az idén nem kevesebb mint 109 tanító részesített 25—25 frtnyi jutalomdíjban.

— Az erdélyrészi rom. kath. status-gyűlést folyó hó 20-án Lönhárt Ferencz püspök élénk tetszéssel fogadott beszéddel nyitotta meg. A püspök kiválóan arra szorított, hogy a három évi szünetelés okát adja; elődje Fogarassy püspök súlyos betegsége volt az ok, mely korlátot szabott mindig kész tevékenységének. De ha — úgy mond — katolikus státusgyűlést nem tarthatott, megtette azt, mit az adott viszonyok között tennie lehetett: érintkezésbe tette magát a státus igazgató-tanácsával és ritkán érzett nagyobb örömet, mint midőn már aláírta az országgyűléshez intézett azon feliratot, mely, a katolikus státus nevében, a katolikus középtanodák számára a törvénynek ugyanazon intézkedését volt hivatva megállapíttatni, mely az autonómiával bíró hitfelekezetek középtanodáira vonatkozólag ugyanazon törvényjavaslatban engedélyezve volt. (?) Az elnöki megnyitó után megkezdődtek a tárgyalások. Konstatáltatott, hogy meghívott 206 tag, jelen volt 116; jegyzőül: Veszelyt, dr. Éltest, dr. Finálit és Gál Domokost választották meg. Ugron Gábor fölvetette a kérdést, miért nem hívta össze a világi elnök három éven át a státus gyűlést, mire Jósika Lajos br., világi elnök, előterjesztette indokait. E fölött némi vita keletkezett. A gyűlés 21-én már elintézte feladatának legnevezetesebb tárgyait. Az igazgatótanács megalkottatott. A nagyfontosságú előadói hivatalra Biró Béla választott meg. — A bizottság jelentései letárgyaltattak. Messzeható rendelkezések történtek a kegyuri kötelezettségek, az alapok miként kezelése, a tizedkárpoztási igények befejezése, a földterhermentesítési kötvények conversiója és az almási uradalom kezelése tárgyában. — A jövő évi költségvetés megszavaztatott. — A gyűlés egyik legnevezetesebb momentuma az, hogy a püspöknek, az igazgató tanács határozataival szemben, veíjog megadatott, oly formán, hogy az igazgató tanács határozatait, a status gyűlés ide vágó határozatáig, felfüggesztheti.

— Vadházasságok a Bánságban. Temes megye példája után indulva Torontál megye alispánja közelebb útasította valamennyi alája rendelt szolgabíró, hogy a vadházasságok elleni küzdelemben az összes hitfelekezetek lelkészeit lehetőleg támogassa, ezen célból hatósága területén a vadházasságban való együttélést a legszigorubban tiltsa el és ezen tilalomnak ott, a hol az szükségesnek mutatkozik, a felek szétválasztásában nyilvánuló kényszer által szerezzen érvényt.

FŐTISZT. NAGY PÉTER PÜSPÖK ÚR A KÖVETKEZŐ KÖRÖZVÉNYEKET BOCSÁTOTTA KI:

Köröztetnek.

1284—1882. A sepsi egyházmegyében a magyarósi énekvezető-iskolatanítói állomás. Fizetése: 60—70 kal. ősz, — ugyanannyi tavasz gabona; 17 tere tűzi fa; 6 frtnyi ospora és kepeváltási díj; 30 frtnyi temetési és tanítási díj (személyenként 50 krjával számítva); 1 h. 1265 □ öl ugar rendszer szerint használandó szántó haszonélvezete. Az összes fizetés pénzértéke egyházmegyei becslés szerint 220 frt. és lakás gazdasági épületekkel, 947 □ öl kerttel. Pályázati határnap: december 25-ke. Folyamodványok t. t. Csiszér Gábor esperes aához Egerpatakra (u. p. N.-Borosnyó) küldendők.

1362—1882. A sz.-szolnoki egyházmegyében az érhatvani kántortanítói — levitai állomás. Fizetése: 19 hektoliter jó elegybúza; 25 frt. az egyháztanítótól; 4 h. 200 □ öl kaszáló (adójt az egyhk. fizeti); 4 kurta öl tűzifa — hazaszállítva. 11 h. 671 □ szántó és kaszáló (adójt az egyházközség fizeti); 4 frt. 71 kr. kamatpénz; tandíj: minden tankötelestől 1 frt. és 62 liter csős törökbúza; stola: temetésért 40 kr., — bucsuztatóval 2 frt.; addig is míg a tanítói lak felépül alkalmas lakás. Az összes fizetés pénzértéke 140 frt. 90 krban van megállapítva. Pályázati határnap: december 25-ike. Folyamodványok t. t. Szabó Pál esperes aához Diósdra küldendők.

1378—1882. A küküllői egyházmegyében a mikesfalvi papi állomás. Javadalma: 29 egész kepefizetőtől: 92 kal. (25 kévés) búza; 13 veder must; 12 kal. zab; 7 frt. 48 kr. fapénz; 24 fél kepefizetőtől: 144 v. csős törökbúza; 4½ veder must; 3 frt. 6 kr. fapénz; 9 negyedestől: 27 v. csős törökbúza; 7 kupa must; 63 kr. fapénz; az özv. asszonyoktól: 12 napszám; a somostelki l. egyházközségtől: 12 v. szemes törökbúza; az abosfalvi l. egyhkból 20 v. szemes törökbúza; a felső-kápolnai l. egyhkból: 6—8 vékányi kepe gabona; canonica portio; 2 h. 572 □ öl II. oszt. szántó; 5 h. 46 □ öl kaszáló; 102 □ öl szőlő; alapítványi pénz: 1 frt. 50 kr. Domokos-féle; fabér: 10 frt. az egyhk. pénztárából; közmunkatétel 6 eke, — és 15 kaszanapszám; 12 sz. fa hazaszállítása; 15 favágó napszám; stola: keresztelésért: 20 kr.; esketésért: 1 frt.; temetésért: 50 kr.; lakás, mely áll cseréppel fedett új kőházból, — 3 szobával, téli, nyári konyhával, jó pinzével ellátva — és gazdasági épületekből. Az összes fizetés pénzértéke 343 frt. 17 krban van megállapítva. A megválasztott állomása elfoglalása előtt köteles egy évi jövedelmének 1/6 részét a gyámintézeti pénztárba és 2 frt. bekebelezési díjt az egyházmegyei pénztárba befizetni, s erről magát az esperesnél igazolni. Pályázati határnap: decz. 25-ike. Folyamodványok t. t. Benedek Ferencz esperes aához Haranglábura (u. p. D.-Szt.-Márton) küldendők.

Kolozsvártt. 1882, nov. 20.

A SZERKESZTŐ POSTÁJA.

Nagy Sándor, Hidvég. Szives tudósítást meg-előzte egy másik munkatársunk, mint lapunk mai számából láthatod.

Mike Lajosnak, Monostor. A felszólalásnak helyet adunk.

Barabás József urnak, Egerbegy. Valamennyi mellékletre bélyeg kell. Az 1-ső ivekre 50 kros, a továbbiakra 15 kros.